

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R.P. Francisci Arias, Societatis Iesv Theologi, De Oratione
Mentali Et Mysteriorvm Vitae D.N. Iesv Christi &
benedictae Matris eius meditatione**

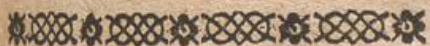
Arias, Francisco

Coloniae Agrippinae, 1616

Pars III. In qua agitur de ijs, quæ in sancto hoc orationis mentalis exercitio,
& sanctoru[m] mysteriorum co[n]sideratione serunda sunt.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48934](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48934)

rando eosdem ædificando, & prout
potuerit omnibus benefaciendo.

PARS TERTIA.

IN QVA AGITVR,
DE IIS, QVAE IN SAN-
CTO HOC ORATIONIS
mentalis exercitio, & Sanctorum
mysteriorum consideratio-
ne seruanda sunt.

CUM dixerimus, quomodo ad
sanctum hoc exercitium para-
re se debeat anima, deq. rebus
qua meditationis tempore consideran-
da sunt: & cum affectus quos hinc eli-
cere debet, profecuti simus; iam ali-
quot documenta quibus homo in hoc
exercitio iuuari, meliusq. proficere
possit, & quibus dubia quæ aliquibus
forsan hic occurrant, declarentur, &
aliquot errores ac defectus, qui hic con-
tingere possint, impediuntur, propone-
mus: Nam quoniam exercitium hoc

270 FRANC. ARIAS PARS II
in se aded diuinum est. ac efficacissimum
ad animas conseruandas, omni vitium
genere complendas, & ad pro-
fessionē caritatis adducendas melioribus
hinc gloria Dei inimicus, & omnia
animarum nostrarum boni aduersarij
demon, quibus penitus affectum & in-
clinationem erga sanctū hoc exercitium
tollere non potest, varijs tentationum
generibus utilitatem & fructum eorū
dem impedire conatur. Proinde ubi
fuerit aduersus tentationes eius, salu-
taria, (quæ sacra Scriptura sagaciter
quæq; Sancti quam coelitus accep-
erunt luce, & experientia ipsa, aduer-
sus inimici tentationes superandas, &
è Sanctorum mysteriorum considera-
tione fructum amplissimum collige-
dum, vtilia esse compererunt) de-
cumenta ac consilia vsur-
pare.

CAPVT I.

De puritate finis in sancto hoc exerci-
tio habenda.

PRAECIPVVM, quod
in bonis iustorum ope-
ribus spectat Deus, fi-
nis est & intentio, qua
fiat, si enim bonus desit finis, etiam
maxima pereunt: si debitum verò fi-
nem habeant, quantumcumque et-
iam parua, ingentis coram Deo pre-
tij & valoris sunt. Et velut aedificiū
columnis & fulcris innixum, ipsē
sustentatur, & columnæ ipsis basi-
bus, quæ earum quodammodo sunt
pedes, ita inquit S. Gregorius, vita
nostra fundatur & sustentatur vir. *In Moral.*
tutibus, hæc autem intentione & finis *lib. 30 c. 6*
qua fiunt nituntur. Atque hoc est, *in noua*
quod Christus apud S. Lucam ait, *edit.*
Luc. 11.
Si oculus tuus fuerit simplex, totum
corpus tuum lucidum erit: si autem
nequam fuerit, etiam corpus tuum
tenebrosum erit: id est, si animæ in-
ten-

In omni opere bono non requiritur bona intentio.

tentio recta & pura fuerit, ut solum Deum, vnicum & summum bonum spectet, omnia bona opera hoc fine facta, clara, lucida, pulchra, Deo gratia erunt; si autem recta non fuerit, nec Deum, sed alia bona terrena inordinatè dilecta, spectet, opera hoc fine facta, peccata, id est, operum tenebrarum, erunt. Tamen si autem in omnibus bonis operibus exercitijsque sanctis contendendum sit, bonus illorum sit finis, puraque intentio; in oratione tamen mentali & diuinorum mysteriorum consideratione, de qua agimus, imprimis id est necessarium, nam de fine eius,

Maximè in mentali oratione.

si solliciti simus, non modo vnum opus bonum meremur, sed reliquas etiam virtutes earumque perfectiones, quæ ab hoc exercitio, velut à medio, quo comparantur dependent. Si autem in fine qui his in exercitijs habendus erremus; non vnum modò opus bonum perdimus, verum etiam periculo nos exponimus, ne in omnia peccata & laqueos demonis ineamus, in quos inciderunt, qui

qui in sancto hoc exercitio non Deū
& verum virtutum finē, sed seipfos
quæsiere, & alios fines sinistros &
ab amore proprio natos spectarunt.
A quo nos malo Dei gratiâ facile
expediemus, si quod iam tradituri
sumus documentum, admittere vo-
luerimus.

Primarius, quem in sancto hoc Cuius fi-
exercitio spectare debemus finis, & nis pri-
quo ad ipsum accedere, in eoq; per- marius es-
severare nos oportet, intentio est, se debet.
opus bonum ac sanctum facere, vt Dei ho-
Deo soli placeamus, & aliqua ratio- nor & glo-
ria.
ne illi pro infinitis quibus illi ob-
stricti sumus nominibus satisfaciamus;
quod ipse sit Deus, ac propter
innumera, quæ ab ipso accepimus,
beneficia. Deinde vt huius exercitij
adminiculo, à Deo lucem & ingens
ad melius illi ac perfectiùs seruien-
dum, exactè omnia eius præcepta
servando & consilia sequendo, & e-
contra magno studio & contentio-
ne omnia peccata, magna simul &
parva, mortalia & venialia, quantū
possimus, (quò est perfectè & inte-
grè:

274 FRANC. ARIAS CAP. I
grè voluntatem eius perfecto
nium virtutum exercitio perfecti
vitando, robar consequamur. Ha
quamuis alij in sancto hoc oratio
nis mentalis exercitio effectus,
fructus excellentes ac peritiles
quales sunt meliùs diuina mysteria
intelligere, maiori eadem claritate
perspicere, Deum gustare, in illis
eius operibus delectari, pacem
quietem interiùs persentire, sensus
& motiones spirituales habere, di
uinas experiri consolationes, deu
tionis effundere lacrymas, delectationem
ac dulcedinem spiritus experiri,
gaudium & exultationem animi re
cipere, & alia similia, quæ quidem
essentialis virtus non sunt, sed eius
dem adiumenta, effectus & fructus
hæc tamen omnia primariùs non
sunt finis, qui imprimis hic spectan
dus est. Nam hæc aliquod nostrum
commodum ac priuatam consolati
onem spectant: primariùs autem
finis non nostrum commodum, sed
Dei gloriam purè spectet necesse
est, non nostram vtilitatem, sed vo
luntatem.

DE ORAT. MENTALI. 275

Unitatis diuinę complementum; nec
 ut ipsi in Deo eiusque operibus gu-
 stum voluptatęq; sensibile, sed ipse
 in nobis persentiat, nostrisq; ope-
 ribus delectetur. Hoc verę est Deum
 querere, non verō nos ipsos; hoc
 Dei est amore moueri, non proprio:
 hoc Dei voluntatem ambire, non
 propriam.

Dignę profectō exponi diciq; ne-
 quit, quanti referat intentione
 pura in sancto hoc opere procede-
 re, ipsum ad finem & scopum, quem
 diximus, dirigendo. Nam si in operi-
 bus vilibus, ut sunt comedere, bibe-
 re, dormire, similiaq; necesse sit, &
 vile etiam Dei gloriā spectare; ut
 scilicet hæc non ob nostrum com-
 modum & consolationem, sed ad
 ordinationem & voluntatem diui-
 nam complendam utq; vita & vi-
 res ad illi seruiendam sufficiant, (ut
 Apostolus exigit dicens; *Sine man-* 1. Cor. 10.
ducatis, siue bibitis, siue aliud quid fa-
ciatis, omnia in Dei gloriā facite.) per-
 agamus: quā necessarium atque
 utile fuerit, in opere adeō sublimi

M 6 spiri-

spirituali, & religioni proprio, quale est oratio & diuinorū mysteriorū cōsideratio, diuinā gloriā, vt hinc spectare? vt sc. vt diximus, opus hoc faciamus, vt Deo placeamus, & alio quo, illi ob ea, quæ illi debem⁹, modo gratificemur, vireſq; ad meli⁹ illi seruiendū nanciscamur. Nam vt melius est damnum & foedius, si pretiosa & sacra vestis, verbi gratia, cassula ad sacra celebranda, macula & labe foeda inquinatur, quàm si vestis aliqua communis ac secundaria: ut opus adeò pretiosum, Deoque per virtutem religionis adeò sacramentum quale est oratio & contemplatio, aliqua sinistra intentionis macula & proprii amoris sine inficere, maior animæ damnum, & ante Dei oculos foedius est, quàm si in ordinarijs & cōmunibus operibus huiusmodi defectus reperiretur. Hinc nat⁹ ille castigationes quas in illos, qui in sancto hoc exercitio se ipsos nō Deum quæsiere, immisit, sinendo sc. eos in graues diaboli illusiones, in obstinationem & reprobū sensum cadere.

Deluduntur sæpius qui se hic quærunt.

DE ORAT. MENTALI. 277

dere . Nam vt in Ecclesia Dei non sunt, nec fuere vlli in spiritualibus viliores maiorisque splendoris & nominis, quam qui pura intentione sancto huic exercitio vacarūt: (vt in omnibus SS. illis, qui hinc virtutum omniū perfectionē hausere, videre est) ita è contra in illis, qui Deo seruire, & rebus studere spiritualibus coepere, terribiliora iudicia & funestiores successus nō sunt visi, quā in illis, qui res sacras & religiosas ad fines sensuales aut amorē inordinatū direxere. Hęc dico, nō vt propterea animum quis despondeat; qui enim sincerè hic processerit, ab omnibus hisce inconuenientibus & malis liber erit; verū vt consilium hoc magni faciamus, maioriq̃ cum diligentia ipsum executioni mandemus, hoc in exercitio explorantes, vt inquit Apostolus, *qua sit voluntas Dei bona, beneplacens, & perfecta*, id est, experientes & re ipsa voluntatē Dei complentes, quod illi placet, quodq̃ in diuinis oculis eius perfectum est, faciendo.

Et cadunt
grauius.

Rom. 12.

M 7

Ex

Ex hac recta intentione, inter bona, sequitur, quod quamvis quod nullum in oratione senserit gustum non pacem, non affectus suaves, ac consolationem, aut aliquam pietatem, sed mente distractus fuerit tentationibus impeditus, non propterea contristatus animum despondeat, aut in sancto hoc exercitio pefcat, sed pacificè ac quietè se gerat, ad idem prosequendum, in quo eodem perseverandum sit animus. Nam quoniam primaria eius intentio erat, bonum hoc opus facere, ac per ipsum Deo servire, ac placere, & ad magis illi seruiendum gratiam & vires obtinere; hinc horum nihil omninò amisit. nam quamvis Deus servus nullum in oratione motum sensumque aut gustum sentiat, sed imaginando distractus sit, & miser aridus, utcumque, quod in se est, auxiliante Dei gratia & ope faciendo, non propterea opus hoc valde Deo gratum, & magni coram illo pretii meriti que esse desinit: imò sæpe illi gratius est maiorisque meriti, quam si magis

Non orat
in vanum
quò gusti
non sen-
tit.

si magna cum deuotione & consola-
 tione ipsum peregisset, quod in eo
 propter Dei amorem & beneplaci-
 tum, maiorem laborem & difficul-
 tatem subierit. Nec obstat etiam
 quo minus hac oratione & medita-
 tione gratiam, ad melius Domino
 seruiendū, & magis in illius amore
 originenaque virtute, quamuis non
 sentiat, proficiendum nanciscatur. simile.
 vefteri in aegrotō videmus, qui escā
 substantiosam comedendo, quamuis
 palato inspidam & ingrātam, imō
 stomachum ad nauſeam prouocan- Finem
 tem, verè robur, vires, ac vigorem principalem con-
 ſibi comparat, eademque se conser- ſequitur.
 uat, & crescit, etſi horum nihil ipse
 ſentiat. Ergo cum ipse Dei seruus,
 qui hoc ſine orat & meditat, prin-
 cipale hoc bonum quod ſpectat non
 amittere, ſed ex Dei pietate plenè
 ſe illud videt conſequi, etſi reliquos
 orationis fructus non obtineat, qui-
 eſcat & contentus maneat, Deo que
 gratias agat, quod cum ob peccata
 dignus eſſet, qui ad inferos detur-
 baretur, beneplacitum ſit nihilomi-
 nus

CAP. I
 e, inter
 amuis q
 rit gultu
 ſuaues, a
 uam pie
 ſus fuerit
 , non
 um deſp
 exercitio
 uietè leg
 am, inq
 ſit anim
 ria eius
 pus facit
 ac placet
 m gratia
 orum nihil
 amnis Dei
 ne motu
 priat, ſed
 , & mir
 a ſe eſt, au
 faciendo,
 valdè Deo
 illo pre
 o ſæpe illi
 rici, quam
 ſi ma

nus Deo in suo illum conferu
 conspectu: cumque à parte sua
 lum promereretur bonum, conce
 serit tamen, vt ageret opus, quo

**Sed perse-
 uerandū
 & perstā-
 dum in
 medita-
 tione.**

adeò sibi gratum & acceptum
 Palladius Episcopus in Cappadocia
 refert, se, cum cellæ esset angustius
 inclusus, diuinis vt meditationibus
 vacaret, & ariditate tædiosa &

cogitationum molestia exagitate-
 tur, secum statuissè, exercitium hoc
 penitus omittere, quòd parum hu-
 se proficere cogitaret. Ergo ad Ma-
 carium Alexandrinum se contulit
 tentationem huic enarrat, remedia

**Audien-
 dus Ma-
 sarius.**

& consilium petens. Cui ille: Quo-
 do hæ tibi cogitationes, fili, fugge-
 rent, vt inde abscedas, quasi nihil
 proficias; ipse vicissim dic: Hic ob
 Christi amorem parietes hos serua-
 turus manebo. suadebat scilicet fo-
 nex, vt perseueraret, contentus, hoc
 se opus ob solum amorem Christi
 tametsi alium inde non colligeret
 fructum, facere. Sapientissimum la-
 nè responsum. Quod optari maius
 bonum queat, quam placere Deo
 quod

DE ORAT. MENTALI. 281

quod maius lucrum, quis amplior
boni operis fructus desiderari pos-
sit, quam per ipsum Deo placere:
quæ maior gloria, quam Deum ho-
minis operâ velle uti: bono quidem
opere Deo placere homo non po-
test, nisi simul & inestimabilem bea-
titudinis thesaurum, aut amplioris
gratiæ, sublimiorisque gloriæ aug-
mentum sibi lucretur: tamen licet
hoc inde lucrum non haberet, satis
magnum tamen haud dubiè præ-
mium esset, placere Deo. Nam hoc,
excellensimum & gloriosissimum
præmium est, ut eleganter inquit
Chryostomus. Si quid inquit agere
possis, quo Deo placeas, & præter
hoc aliud præmium quæris, verè
nescis, quantum sit bonum placere
Deo. si enim scires, quale fo-
ret, aliam mercedem
numquam am-
bires.

Placere
Deo quã-
tum præ-
mium.

Lib. 2. de
compun-
sione cor-
di.

CA-

*Et si consolationes & gustus spiritus
non debeant esse finis, quem
exercitio spectare quis debeat,
men velut dona Dei admodum
lia recipienda & habenda
quomodo se homo gerat, quomodo
illi aut adfuerint, aut defuerint.*

EX ijs quæ de fine quem spectare, & primario fructu, quæ ex horum mysteriorum consideratione elicere oportet, cogitamus, cogitare quis forsitan non haud expedire, consolationes & gustus spiritus velle & procurare, quæ parui ad vitam Christianam, & amque spirituales momenti esse, & exiguam utilitatem afferre. sed erabit, eritque prætentus ac non honestus quo suam inertes ac negligentes, qui hæc dona non recipiunt nec mortificatione affectum, nec vitam puritate, nec vigili & afflictione ad eadem obtinenda conati volunt, tepiditatem velent. Certum namque est, consolationes &

& spirituales rerum diuinarum
 gustus magni valoris & æstimatio-
 nis esse; Non est, vt sacra Scri-
 ptura ait, *Obletamentum super cor-*
dis gaudium. Ac proinde huiusmodi
 gaudium & consolatio inter excel-
 lentissima Dei dona & Spiritus san-
 ctu fructus, qui infinitis partibus o-
 mnia bona temporalia excedunt, re-
 celeantur, atq; vt talia eadem pon-
 derabat Apostolus, cum diceret, *qui*
consolatur humiles, consolatus est nos
 Deus. & alio loco, *Quonia sicut abun-*
dant passiones Christi in nobis, ita &
per Christu abundat cōsolatio nostra.
 Ac proinde digna sūt, vt illa Dei ser-
 u' amet, desideret, & ambiat, seq; ad
 illa recipienda disponat. Quo nos
 inuitat Psalmographus, dicens, *Gus-*
tate & videte quoniam suavis est Do-
 minus. Loquitur de visione qua cla-
 ra & attenta consideratione intel-
 lectus, fide viua illustrati, videtur,
 & deque gustu, qui re ipsa per internum
 saporem fit, id est, voluntate in amo-
 re inflammata. Atque hoc feruen-
 ter à Deo petebat Augustinus cum
 diceret,

Consola-
 tiones
 spiritua-
 les desi-
 derari &
 peti pos-
 sunt.
 Eccli 30.

2. Cor. 7.

2. Cor. 1.

Psalm 33.

In Meditatione.

diceret, Fac Domine, ut per amorem gustem, quod intellectu gusto, affectu sentiam, quod intellectu sentio.

Quia extinguunt carnales.

Sicut autem voluptates & consolationes sensuales, quae non haberi possunt, serui Dei abhorrent debent, quod viles & animae noxae sunt, ita econtra has spirituales consolationes & gaudia ipsos amare, desiderare & procurare par est; tum quod sint pretiosa Dei dona, vitium proximum, tum verò quod animae modum utilia. nam ut sanctus Bernardus ait, consolatio quam in rebus diuinis reperit anima, efficit vitiorum voluptates quas desiderare non repetat, gustare autem in oratione, quam dulcis & suavis fit Dominus, efficit, ut non creaturas, sed vnicum Deum, quærat.

Serm. in Cant. Exe-chia.

Ad hæc consolatio & gustus spiritualis amorem diuinum immensis auget. facit quippe ut animus amplius erga Deum & virtutes afficiatur, magisque in illis se exercere, vnde idem vir sanctus ait, Consolatio

Amorem diuinum augent.

quod sunt in oratione, quando nutritur & aduelationum quando & spe experientia

In illud

quod sunt in oratione, quando nutritur & aduelationum quando & spe experientia

DE ORAT. MENTALI. 285

rio deuotionis & gustus spiritalis, *Beati quō*
ingens amoris diuini incentiuum *lugent.*
est. Habet & alium effectum hęc cō-
solatio & voluptas spiritalis, teste *de cōtem-*
Dionysio Richelio, vt scilicet ho- *plat lib. 1.*
minem in bono fortiozem constan- *c. 33.*
tiorēq; & in sanctis operibus per-
seuerantiorē reddat. Sunt etiam e-
uidens ineffabilium bonorum gau-
diorumque infinitorum, quæ iustis
in celo promittit Deus, testimoni-
um. Propterea Bonauentura, ijs qui *De proces-*
Deo primū seruire incipiunt spi- *su Relig.*
rituales cœlitus ait consolationes *proc. 3. ¶*
dari, vt videant scilicet, quā bonū *4.*
sit, tam suauī Domino seruire, quā *Sunt pra-*
que Deus in remunerando seruis *libatio*
suis sit largus & munificus: vtq; am- *dulcedi-*
plius in fide ac spe solidentur, & ca- *nis æter-*
ricate magis inflammentur: & ne, si *na.*
quando Deus ad maius illorum bo-
num tribulationibus, tentationibus
& aduersis ipsos exercuerit, conso-
lationum, quas Deo seruiendo ali-
quando experti sunt recordatione,
& spe & desiderio easdem denuo
experiendi, animati, in laboribus a-
nimū

nimum despondeant; sed constanter in ijsdem perseuerent. Hac similitudoque est consolationibus spiritibus, ut supra, cum de gaudio interiori ageremus, diximus, hauriret bona.

Part. 2 c.
14.

De ijs Documentū
primū.

His præsuppositis, Documentū imprimis necessarium & utile est finem, quem vir fidelis in hoc & alio exercitio spectare debet, non esse consolationem aut gustum spiritalem, sed Dei beneplacitum, illius voluntatis in sancto hoc opere adimplerem: consolationem autem & gustum non alium ob finem querendum & admittendum, quam

simile.

huic fini obtinendo conducatur. Ut vt æger, qui omnem appetitum misit & cibum optimè parari vult, vt aliquem illi saporem & delectationē adferat, non alium in considerando finem habet, quam vt vitam sustentet; quòd Deus illam ab illius sustentari velit, quò in eadem seruiat, cibi autem saporem tantum querit, quò comedere possit: in similitudine, quem in omnibus operibus

CAP. II. DE ORAT. MENTALI. 287

& præsertim hoc spectare debet Dei
seruus, est ipsi placere, voluntatem
que illius complere, vti diximus:
gustum autem & spiritualem con-
solationem non aliter quærere
quam in quantum ad Dei volun-
tatem implendam conducunt. Nam
si quis vitia & voluptates corpo-
rales, quò Deo seruiat, dese-
rendo, eius in seruitio, voluptates
& consolationes præcipuè specta-
ret, verè is non vitia deseruisset, sed
dumtaxat commutasset: gulam sci-
licet corporalem in spiritualem, &
carnalem luxuriam in spiritualem.
Eius ergo esse finis debet, Dei volun-
tatem implere. sin autem eius vo-
luntas fuerit, vt cõsolationibus de-
stituat, ac sine illis ipsi seruiat, ita
seruire paratus sit, cum hæc Dei sit
voluntas, quam ipse complere desi-
derat. Hanc suis Christus verita-
tem in vltima coena declarauit, di-
cens: *Si me diligeretis, gauderetis vti-
que, quia vado ad Patrem.* Recrea-
bat Apostolos, & consolatione re-
plebat corporalis Christi præsentia:
hinc

Ne quæ-
rantur vt
finis.

Ioan. 14.

hinc cum diceret illis Dominus
 Patrem se tendere, non medi-
 criter contristabantur, dum cogi-
 rent hoc se posthac carituros bene
 videbatur autem illis tristitia
 à vero Christi amore dimanare,
 tamen maximè ab amore prop-
 nasceretur. nam si è puro Christi
 amore nata esset, libenter suavitè
 iucundissimaque illius præsentia
 maiorem scilicet Christi gloria
 quoque eius se voluntati conforma-
 rent, caruissent: Dicere ergò Ch-
 stus voluit, si puro me amore
 geretis, etsi consolatione quam
 adfert præsentia excideretis, gaud-
 retis nihilominus abitu meo: Quia
 ad Patris mei gloriam propero,
 vt diuino illius decreto conformi-
 tum est. Si me inquam diligetis
 mea absentia non ægre careretis
 mul & consolatione quam mea
 fert præsentia: nam ita Patris
 voluntatem impleo, atque hæc
 ior mea gloria. Hoc pacto & pluri-
 mi mortales decipiuntur, qui
 contristantur, vbi spiritualis

*Ricardus
 de S. Virg.
 in Cant.
 c. 8.*

defecerit consolatio. hanc autem
tristitia è puro & sincero proficisci
amore putant, cum tamen proprius
duntaxat sit amor. Nam si purè Deū
amarent, sanctissimam eius volun-
tatem diligerent, & omnem liben-
ter molestiam, quò in ipsis diuina
voluntas compleretur, admitter-
rent.

Alterum quod docere volumus
est, quamuis consolationes Dei do-
na sint, magnique fructus, modò be-
nè quis isdem utatur: non illa tamè
precipua ac primaria esse dona, quæ
per orationem quærenda & spectā-
da sunt, nec primarium fructum,
quem ex eadem haurire oporteat.
Primaria namque dona & præci-
pius fructus sunt caritas, humili-
tas, patientia, castitas, fortitudo,
obedientia, resignatio, paupertas
spiritus, illarumq; virtutum actus,
quos in oratione exercere debemus,
affectus inquam quos ante exposui-
mus nam in virtutibus earumque a-
ctibus sanctitas, & vitæ Christianæ
perfectio consistit. Quod autem ij,

N qui

Secundū
documen-
tum.

Non esse
consola-
tiones spi-
rituales
primaria
Dei dona
quæ pe-
tenda.

qui huic exercitio se dedunt, in hac
 veritate, non benè fundati sint, ma-
 gna inconuenientia & damna in
 anima oriri solent. Hinc namque se-
 quitur, vt, cum aliquas consolatio-
 nes & gustus in oratione percipiunt,
 multum se profecisse cogitent, se
 iam spirituales & perfectos esse, et
 iam velut rerum spiritualium plene
 peritos, de ijsdem loqui posse. Hinc
 fit etiã vt despiciant & parui faciant
 illos, quibus similes consolationes
 & gustus non conceduntur. Cum
 tamen verus profectus non in con-
 solationibus ac suauitate spiritali
 sed in solidarum virtutum, humilitatis
 inquam, patientiæ, mansuetudi-
 nis, obedientiæ ac reliquarum
 possessione situs sit, non enim in ma-
 gna suauitate & dulcedine mentis
 perfectio consistit, sed in perfecti-
 caritate & voluntatis in Deum reser-
 gnatione. Quo autem quis apud Deum
 maior, eò in oculis suis & apud
 seipsum minor est, eoque se alijs viliorem
 omni contemptu præ alijs digni-
 rem reputat.

Profectū
 spirituale
 prouide
 non ex ijs
 metien-
 dum.

Quæ

Quare eò quòd hanc veritatem non percipiant, fit, vt quamprimum vbi ipsos consolationes & gustus coelestes deficiunt, etiam in orationis, poenitentiae, bonorumque operum exercitio deficiant, seque à Deo derelictos existiment. itaque palam faciunt magis se consolationem quam Deum amare, magisque suo se commodo & voluntati propriae, quam Dei voluntati, ac beneplacito, veroque suo profectui studuisse. Nam

Etiā desolatio Dei gratia quaedam est.

D. Bonau. lib. de profess. relig. c. 1. & 2.

N 2 latio-

Conferuat hominem in Humilitate.

Exercet patientiam, fidem, spem.

Amorem proprium fugat.

latione indignum, & supplicijs quibuscumque dignissimum confitebor. Exercet quin etiam patientiam, quod quid sibi graue ac molestum est tolerando, & velut à Dei manu emanatum accipiendo. fidem quoque habet in Deo, ac fiduciam in Deum habet, ut discat scilicet non conlationum & sensuum quos à Deo accepit experientiam, sed veritati diuinae, quae decipi nequit, ac promissionibus diuinis, quae errare non possunt. Cùm autem promiserit Deus se, quamdiu homo ab eo peccatum mortali legem eius prauaricatum non recedit, illum misimè detestaturum, nec gratia & amore prauitatum, ipse autem omne se fecerit malum odisse, & nihil minus quam in quid Dei legi repugnans contemtere spontè velle, à Deo se diligere, paterna illius prouidencia obumbrari, his promissis innitendo, nec aliam diuinarum spiritualium consolationum experientiam optando, firmiter sibi persuadeat, neque anima, Deo sine omni profectu

consolatione seruiens, & poenam potius sustinens, magis ab omni amore proprio purgatur, gratia se capaciorem reddit, & in amore diuino, omniq[ue] virtute magis confirmatur & mortificatur.

Proinde longè conuenientissimum fuit, vitam iustorum mirabilium mutationum varietate velut contenti, & contrarijs hisce successibus vicissitudinibusq[ue] modò consolationibus, modò desolationibus, nunc diuinis visitationibus, alias absentia & solitudine, & ariditate assiduo permisceri, & modò gaudio & exultatione perfundi, modò tribulationibus exagitari: modò deuotionis abundantiam experiri, modò aridam, siccam, tristemq[ue] gemere: vt leni humectatione, pluuia, ac mitidinarum consolationum ac diuinarum visitationu[m] aura egregij virtutum furculi germinent. Porro per gelu, procellas, & aridos validosq[ue] desolationum & ariditatum turbines, solidiores agit arbor radices: itaq[ue] Dei seruus, vt Diuus Bernardus

Vita iustorum mixta varietatibus.

*Serm in
Cant. Eze-
chie.*

dus loquitur, misericè in virtutibus
 schola proficit, donec in virtutibus
 factum solidis plenum virtutibus
 meritis diuitem crescat. Non ita
 homo oportet, quod quemadmodum
 dum ingens diuinę misericordię
 stimoniũ est, consolationes & spiri-
 tualem dare prosperitatem, ut
 animetur: ita & insignis eiusdem
 misericordię opus esse, desolatio-
 nes, ariditates immittere, se-
 gnoscatur homo & humiliet. Docet
 hanc veritatem D. Gregorium De
 & hanc ut exponeret his verbis se-
 gessit: Omnipotens in hac vita
 seruare ordinem solet, ut prosperi-
 ritatem aduersitas, & aduersitas
 sequatur prosperitas, ut in aduersitate
 peccata sua homo agnoscat, pla-
 gat, seque humiliet: in lætis vero
 prosperis præteritę desolationis
 memoria, diuina velut ancora
 xus, in humilitate se conferuet. At
 que ita cum homo aduersitate pro-
 mi se viderit, non hanc irati Dei
 credat indicium, sed gratię & miseri-
 cordię eiusdem ascribat, qua datur

*In Regi-
stro Ep. 90*

nos sua conseruare docet. Hactenus
D. Gregorij verba, quæ animo in-
fixa geramus oportet, omnem vt de-
solationem velut Dei donum ac be-
neficiũ recipiamus, atque vt pro-
tali re ipsa & ex animo illi gratias a-
gamus.

CAPVT III.

*Varia sunt consolationum spiritua-
lium genera, proinde non eodem de
omnibus iudicandum modo.*

QVONIAM consolationes
spirituales non esse vt pri-
mariũ meditationum finẽ
spectandas, nec velut præcipuum o-
rationis mentalis fructum, sed vt
Dei dona animæ proficua, habenda
diximus, ac desiderandas velut
media, ad virtutem facientia; con-
sultum fuerit, earundem varietatem
& inter se differentiam exponere,
quo Dei seruus intelligat, quas po-
tissimum æstimare & eligere de-
beat.

Consola- Quidam consolationes sunt po-
 tiones re spirituales; non solum quod de
 spiritua- bus spiritualibus ac diuinis accipi-
 les partis antur, verum etiam in spirituali bo-
 intelle- minis parte intellectu scilicet, me-
 etiuz, que- moria ac voluntate versentur: Ho-
 sita in eo, vt intellectus luce clar-
 & copiosa donetur ad ea quae De-
 sunt eius opera, mysteria, coramque
 pulchritudinem atque harmoniam
 intelligendam; simul & eiusdem be-
 nitatem, sapientiam ac potentiam,
 quae in iisdem elucet demiranda
 clareque quid Deo gratum, quibus
 virtutum vitiorumque semitas co-
 gnoscendum. item vt memoria
 Dei praesentiam diuinamque perfe-
 ctiones & mysteria consideranda
 stabilis & quieta sit, facileque san-
 ctos & vtilis conceptus inueniat, &
 eadem etiam facilitate omnes a
 cogitationes vanas, & rerum corpo-
 raliu imaginaciones rejiciat, & mi-
 dana obliuiscatur. Voluntas denique
 sanctos affectus, efficacia desideria,
 & mirum erga virtutes omnes
 rumque actus concipiat amorem,

simu

simul & zelum & viuacitatem fidei, spei certitudinem & firmitatem, caritatis dulcedinem, ad bona operata promptitudinem, insigne diuinæ voluntatis adimplendę studiũ, erga sacratissimam Christi humanitatem, vitam ac passionem deuotionem, diuinitatis gustum, omnium uiciorum horrorem, proximi caritatem, & ad in uirtutibus proficiendum contentionem, familiaritatis cum Deo affectum, & in orationibus fiduciam. Hæ sunt iustorum in parte intellectiua consolationes, & veræ quidem & primariæ & solidæ. Numeratur & inter spirituales in parte intellectiua consolationes spirituale quoddam, quod ut plurimum iusti, qui solidas uirtutes habent, in earundem actibus, & attentarum diuinarum cõsideratione, ac sacra Communionem, percipiunt gaudium: quod licet tantum non sit, ut facillè percipiatur, nec sensibilis quidam gustus, aut delectatio sit, tamen complacentia quædam, & refectionis est voluntatis in bono. & sic

N 5 hoc

hoc inter consolationes & gaudium
 partis intellectivæ refertur. In
 modo intelligendum, quod vulgo
 dicitur, iustos in virtutum actibus
 voluptatem & iucunditatem experi-
 riri: est enim eorum, qui per habitum
 virtutis operantur, propriè
 cū gaudio operentur, atq; in oratione
 & communione consolationes
 percipiunt. quippe vnus ex orationis
 & communionis effectibus est gaudium
 spirituale percipere. Tamen
 autem non semper magnas Deum
 consolationes immittat, nec gaudium
 quæ statim ac facillè percipiuntur
 aut quòd id minimè expediat, sed
 quòd debitè ad hæc dispositi non sunt
 sua tamen bonitate hanc eis in virtutibus
 delectationem, & in rebus
 diuinis placentiam, quæ item consolationis
 solatio & voluntatis quoddam est
 gaudium, immittit. Has consolationes
 & spirituales partis intellectivæ
 gustus sancti omnes permagnè faciunt,
 & velut quid in famulatu Dei
 maximè necessarium æstimant; sunt
 enim hæc aut actus & affectus virtutum

tum, aut proximi earundem effectus.

Præter has intellectiua & superioris animæ partis consolationes, alia sunt, quæ in inferiori eiusdem parte, quæ appetitus sensitivus dicitur, habentur. Dicuntur tamen tum spirituales, quòd circa diuina veritatem sentiantur sensibiles, quòd in parte habeantur sensitiva; quin & cum aliqua corporis transmutatione & motu sensibili & corporali imitantur. proinde magis plerumque percipiuntur & sentiuntur, quam quæ in parte spiritali sitæ sunt. Interdum quoque sensibiles hæ consolationes à superiori animæ parte causantur, quòd præ magna consolationum intellectiua partis copia & abundantia, à voluntate in appetitum sensitivum redundent, hominibusque in parte sensitiva delectationem ac suavitatem, teneritudinem, delicias spirituales, ac dulces lacrymas devotionemque spirantes percipiunt. Hæc autem partis sensitivæ consolatio, & hoc lacrymarum donum

Quæ partis appetitivæ,

D. Thom. 1.2. q. 21. ar. 5.

cum à solida consolatione, & ver-
 partis superioris deuotione nasci-
 tur, etsi ad salutem minimè necessa-
 rium sit, bonum tamen est & velo-
 Det tamen operam Dei seruus, ut
 eadem consolatione nimium capta
 tur, nec ab eadem abripi se sinat. Et
 enim hic excessus potest, qui tale
 noceat, ac præcipuam deuotionem
 & primarium spiritus sensum im-
 pediat. Proinde ea refrenanda, con-
 sideranda, discreteque vsurpanda, ut
 animæ attentio ad interiora, ad pe-
 riores inquam amoris diuini actus,
 displicentiam & odium peccatorum
 aliosque voluntatis affectus & sen-
 sus conuertenda. Ad eò ut, quantum
 ex sua parte deuotionem & gustum
 spiritualem sensualitati commu-
 care nolit, sed in superiori anima
 parte potius colligat & imbibat.

Sunt & aliæ consolationes sensu-
 biles, quæ veræ sunt & diuina à per-
 facta tamen deuotione & vera vo-
 luntatis consolatione non prome-
 nant, has Deus orationis tempore
 in alijs etiam virtutum actibus, im-

peris

CAP. II
ne, & ve
one nati
nè necess
est & ve
seruus, m
um cap
e finat
qui sal
euotio
eufum
anda, m
rpania, d
ora, ad
uini a
peccati
ctus & se
t, quatu
& gulum
commu
ori anin
bibat
ones sen
ina à per
z vera vo
a prom
mpore
ibus, m
peris

DE ORAT. MENTALI. 301

perfectioribus virtutisq; tironibus
quin & interdum ijs, qui in peccati
mortalis statu agunt, concedit. Nam
hi etsi bona sancta que habeant desi-
deria, & peccata relinquere paula-
tim incipiant, vitam emendantes,
nondum tamen Deum super omnia
diligunt. hinc hæc Deus ijs conso-
lationes immittit, vt, si conciones
audiant, sanctos euoluant libros,
diuina que mysteria meditentur,
magnam deuotionis sensibilis sua-
uitatem percipiant, multas que la-
crymas effundant. Ita porro cum ijs
agit, partim vt illos ad se attrahat
suauitatem & abundantiam bono-
rum, quæ in ipsius seruitio reperturi
sunt, si se penitus illi dedant docen-
do, partim vt iusti magis in Domino
cõfidant, ac bene de eiusdẽ bonitate
deq; infinito honorũ gratiæ, & glo-
riæ, quæ in ipso habet, thesauro sen-
tiant: cū tam bonus ac munificus sit,
vt etiam in peccatores, qui eius ho-
stes sunt, ad ipsũ venire incipientes,
consolationem & suauitatem spiri-
tualem effundat.

*D. Bonau.
de progr.
Relig. c. 11.*

N 7

Præ-

Præter has, quæ sunt veræ & di-
uinae consolationes sunt alia se-
biles, quæ falsæ sunt, quasque adbe-

Ricard in sarius, ut hominē ad superbiam in-
Cant. c. 40 gat, causatur: ut scilicet magni se-
¶ c. 6. ciat, se Deo plenum cogitet, itaque
veras virtutes comparare negligat
hac apparentis deuotionis suam

Pulchrum te contentus, atque ita paulatim
discrimen peiora grauioraque peccata inge-
inter con renda viam sternat. falsa hæc con-
solatio- solatio multum à vera discrepat
nes Dei, & solatio nam vera quæ à Deo descendit, non
dæmonis. vehemens, nec violenta est, nec in-

D. Bonau. ordinatos in carne motus causatur,
in processu nō vanè exultare, nō superbire facit,
Relig. nec malam libertatē causatur, vti in
pro. 3. falsa illa cōsolatione fieri amat. Hæc
cōsolatio & suauitas Dei est, mode-
sta, quieta, blanda, carnē debilitans,
eiusque motus & passiones mitigans,
& mentē confortans & roborans. Et
tamen si hinc, ut & è reliquis Dei ob-
nis, arripere ingratus aliquis super-
biendi occasionem (eò quòd liberi
arbitrij sit) queat, ipsa tamen ex
inclinat & ad humilitatem mouet

Nam

DE ORAT. MENTALI. 303

Nam maius in eo qui ipsam gustavit
Dei desiderium & famem causatur.
Atque ut in anima hoc Deum dili-
gendi, virtutem ampliorem compa-
randi, Deumque magis gustandi, de-
siderium crescit; ita & omnis virtus
& amor quem habet Dei exiguus ei
& velut nihil videtur; nam vehe-
mens plura habendi desiderium a-
perit & sentire eam facit, quantum
sibi desit, quam multa comparanda
restent, quam parum habeat, quam
sit exiguum quod hactenus compa-
rauit. Itaque seipsam despicit, con-
fundit, & ex corde coram Deo hu-
miliat. Has consolationes sensibi-
les, veras, etsi bonæ sint & vtilis,
præsertim quando è vera deuotione
& consolatione voluntatis proficif-
cuntur, tanti tamen sancti non fa-
ciunt, quanti priores, quæ penitus
spirituales sunt: nam in his omnibus
vera non consistit virtus, nec neces-
sarij virtutum effectus sunt, etsi, ut
diximus, maximè ad easdem condu-
cant. Proinde si homo ijsdem careat,
non propterea turbari moueri que
debet,

debet, cum in illis virtus & me-
 rum, uti diximus, minimè confit-
 si verò easdem habuerit, non totum
 iisdem se, affectum omnem & gra-
 dium in ijs collocando, aut vel
 primarium animæ bonum habentem
 applicet; sed ijs velut medijs vti
 ad magis ad laborandum, ut vel
 virtutes earumque perfectionem
 sequatur. Quoniam autem, ad hanc
 hanc consolationum spiritualium
 varietatem percipiendam, bene
 ijs utendum, magna discretione
 experientia opus est, de omnibus
 Patri spirituali rationem reddere
 secundum eius documenta se de-
 bere, ut alibi dicemus, imprimis
 pediet.

*In appen-
 dice de
 bono usu
 Sacramen-
 torum.*

CAP. IV.

*Quod vera consolationes hominum
 diligentem, ad ea qua statim
 sunt, & leges caritatis implenda
 reddant.*

DX M V S, primarium, quod
 ex oratione elicere debet

mus, fructum, esse exercitium vitu-
 rum, & huc consolationes & suavi-
 tates spirituales, quas inter oran-
 dum nobis Deus communicabit, re-
 ferendas. Iam aliud imprimis neces-
 sarium advertendum est, quod huic
 veritati ingentem lucem dabit. Vir-
 tutum exercitia quaedam obligatio-
 nis sunt, quæ hominis status aut lex
 ipsa caritatis exigit. certum est au-
 tem, hæc ceteris præferenda: quod
 enim præcepti est complendum an-
 te ea quæ consilij sunt. Hinc sequi-
 tur, quod quando Dei seruus in ora-
 tione per diuinas consolationes vi-
 sibilis, ad hunc eas finem dirigere
 debeat, vt melius maioriq; cum
 perfectione omnia compleat, ad
 quæ qualicumq; legis diuinæ titulo
 obligatur. Hinc quando in oratione
 consolationes sentiet, status sui ob-
 ligationes, officij sui munia, & quæ
 caritas ad proximi opẽ auxiliũq;
 in necessitate postulat, examinet.
 Tunc quippe Deus illi oculos aperiet
 ostendetq;, ad quæ obligetur vtq; opere
 ea exequatur secũ ipse statuatur omnes
 diffi-

Consola-
 tio vera
 orationis,
 adimple-
 re facit
 quæ obli-
 gationis.

difficultates perrumpendo, & om-
 nes labores ad hoc necessarios
 plectendo. Si Prælatus fuerit & ho-
 iectos habuerit, videat quæ sibi
 benè eosdè gubernandos necessarios
 sint. si paterfamilias videat quibus
 ad filios & famulos in virtute col-
 uandos opus sit. si parètes habet
 deat quid agendum sibi ad obedi-
 tiam & respectum què ijs debet
 plendum. si aliqua in republica
 guitate fungatur, quid lex & ius-
 tia ab ipso fieri velit, consideret.
 diuitias habuerit, proximi neces-
 tates, quibus & potest & debet
 currere respiciat. si doctrina et
 cultus spirituales proximi neces-
 tates, quibus vt succurrat caritas
 stulat, intueatur. hæc comple-
 nitatur, & cetera ob ea quæ im-
 mis necessaria sunt, relinquat. si
 hic semper Sanctorum spiritus,
 scilicet se quibuscumque laboribus
 offerrent, & rarissima quæque
 quæ consolationem & veilitatem
 magnam secum ferebant, etiam
 ctissima, magno animi robore re-
 succurrerent.

Vt proxi-
 mo suc-
 curras, vt
 obedi-
 contem-

que
 ijs.
 tas
 à De
 vifit
 Vnd
 tica:
 vifita
 to fu
 tia qu
 illum
 rique
 tem i
 filijs
 carita
 ercent
 colle
 in ora
 tates
 temp
 tamen
 neces
 tas, a
 tia,
 temp
 magi
 succu

DE ORAT. MENTALI. 307

querent exercitia, quò satisfacerent plationis
ijs, quæ iustitia, obedientia, & cari- ^{dulcedo}
tas exigent. atque huc omnes quas ^{deferēda.}
à Deo accipiebant consolationes &
visitationes cœlestes referebant.
Vnde Ricardus Victorinus in Can-
tica: sponsa, id est, anima, tacta, id ^{cap. 14.}
visitata à Deo, statim exurgit dile-
cto suo apertura: nam favore & gra-
tia quam accipit, ad maiori feruore
illum diligendum excitatur, maio-
rique contentione in proximi salu-
tem incumbit, cum consolat dō, cō-
silijs iuando, docendo & reliqua
caritatis & misericordiae opera ex-
ercendo. Quam dilecta satis erat
collectio, communicatio cum Deo
in oratione, consolationes ac suavi-
tates cœlestes, quas à Deo inter cō-
templandum recipiebant, si quando
tamen aliqua se proximi offerret
necessitas ad quam obligabat cari-
tas, aut aliqua superiorum obedi-
entia, statim quietem orationis con-
templationisque interrumpēbant,
magnaque celeritate illi necessitati
succurrere, hancque obligationem

COM-

*Lib 3 c. 1.
Exemplo
S. Bernardi.*

complevere contendebant. Ita fecit
D. Bernardum refert Gaufridus
vita, qui quamuis sanctum orationis
exercitium adeo carum foret, tan-
taque consolationis, ut omne quod
illi impendebat tempus, exiguum
videretur: tamen si quando necessi-
tas & salus proximi occurreret, ipse
interrumpebat, quo huic succurre-
ret. Hocq; maioris illi emolumentum
visum auctor ille refert, & hoc S. Ber-
nardi sancti instinctu facere illi
licitum. S. Laurentium Iustiniani
Venerorum Patriarcham tradit Ber-
nardus Iustinianus, quamuis orationi
mentali mire deditus esset, & in
admiraculo singularia celsitudo
& consolationes recepisset, si forte
eum eidem vacabat Deumque in
dem gustabat, ad aliquas proximo-
rum necessitates vocaretur, dilectam
collectionem tanta benignitate, se-
renitate mentis & pace solitum re-
linquere, quasi otiosus fuisset, ex-
spectans, donec a quoquam voca-
retur. Hoc in sanctis his vera ope-
rabatur charitas, qui res non pro-

*S. Lauren-
tij Iusti-
niani.*

prio commodo consolationeque
 metiebatur, sed eo quod ad gloriam
 diuinam magis spectabat, Deiq; vo-
 luntati erat conformius. Itaque ea
 quae magis necessaria erant minori
 necessitati, & magis principalia mi-
 nus principalibus praeferebant. Re-
 ligiosus quidam ex ordine Minoru,
 cui nomē Dominicus Leonisa, pro-
 phetiae dono, varijsque à Deo gratijs
 donatus, rogatus, vt historia ordinis
 refert, à socio, vt aliquod in religio-
 ne proficiēdi perseverandiq; mediū
 suggereret, respondit, Nullum dari
 posse melius, quàm nūquam vt tem-
 pus aliquod amitteret quod ad obe-
 diendum, orandum, studendum
 datum esset. sed ita vt studium ora-
 tionis causa, non vice versa, sepo-
 neret, & si quando obedientiae da-
 retur occasio, statim & studium &
 orationem obtemperaturus relin-
 queret.

Nemini autem videri mirum de-
 bet, sanctos illos contemplationis
 suauitatem deseruisse, quò animarū
 necessitati succurrerent, aut supe-
 rio-

*Consilio
 Minorū-
 da.
 p. 3 lib. 7.
 c. 31.*

rioris præceptis obedirent. nota
cælesti enim, vt sanctus Dionysius opti
Hierarch. notat, omnium operum diuinorum
c. 3 Carth diuinissimum, Deoque præ ceteris
ibi ar. 15. gratissimum esse, illi velut in
 strumentum ac ministrum in animarum
 conuersione & profectu cooperari.
 Nam quò opus melius Deoque propo
 titius, eò amoris quem illi debemus
 conformius, & diuini huius amoris
 argumentum certius, & testimonium
 clarius. Hoc autem opus esse animarum
 bus proximorum succurrere, declarauit
 ipse Redemptor Apostolorum
 Principi dum tertio repeteret, *Pa
 scis me, pasce oues meas.* id est: in hoc
 volo te amorem erga me tuum opus
 statum facere, quod mihi in animarum
 rum, quas ipse sanguine redemptum
 meo, salute procuranda cooperari
 ris. Quod his verbis declarat Christus
 Iohannis: Non dixit, inquit, *Pa
 scis me* si me amas, ieiuna, macerum
 corpus tuum, relinque cuncta que
 possides, mortuos ad vitam reuocare
 demones pelle: non aliud opus
 tui, præter hoc, *Pasce oues meas.*

Quia id Deo acceptius.

Ioan 21.

In serm. de sancto Philogon. & de Natali Domini.

DE
 ostend
 opera
 tamen
 nem sp
 Deo lo
 mirum
 adeò pe
 commo
 reliquis
 tibus su
 namque
 marum
 rum z: l
 efficien
 licas, di
 viretur
 et, & t
 pus sui
 amæ p
 batur, p
 pareret
 autem p
 Cos pro
 tos, vt e
 corpora
 poteran
 simam d
 oles

CAP. DE ORAT. MENTALI. 311
ostenderet, quod quamuis reliqua
opera bona Deoque grata sint, hoc
tamen quod ad animarum saluatio-
nem spectat, maximum esse, & ipsi
Deo longè gratissimum. Propterea
mirum non est, sanctos quibus hæc
ad eò perspecta erat veritas, proprij
comodi & consolationis exercitia
reliquisse, quò animarum necessita-
tibus succurrerent: participabant
namque de spiritu Christi, quem a-
nimarum amor & earum saluanda-
rum zelus è coelis in terram traxit,
efficiendo vt in se carnis nostræ vi-
litas, diuinæ personæ suæ altitudini
conuideret, atq; inter peccatores age-
ret, & tribus ac triginta annis cor-
pus suū sacratissimū & inferiorem
animæ partem gloria, quæ ei debe-
batur, priuaret, quò pro animabus
pateretur & moreretur: In primis
autem ponderandum est, tanti san-
ctos, vt etiam quò necessitatibus eius
corporalibus à quibus excusare se
poterant, succurrerent, sæpe sua in-
finitam diuinitatis Dei & Scriptura-
rum

Excelsit
hac in par
te Ephrem
Monach.
In Lausi
aca c. 101.

rum sanctarum, quarum lectione
meditatione maximopere capi
bantur, contemplationem sepos
rent. Sanctus Ephrem (vt Palladius
refert) monachus, altissima cōtem
plationi deditus, & solitudinis
manitissimus, in qua interdum tantis
consolationibus perfundebatur,
Deo infirmitatis suæ conscius dice
ret, Gratia tua torrentes retine
mine; audito, Edessa multos col
mem quæ fuerat grassata infirmitate
esse, solitudinem & recollectionem
quam amabat, & in qua tantis con
solationibus perfundebatur, delin
rens, urbē adit, & à diuitibus ele
mosynas petens, ex collata stipe
socomium condit, in eo quæ trecentos
lectulos ad ægros excipien
constituit, hic iisdem magno affectu
seruinit, & de necessarijs prospere
mortuos autem terræ mandauit
quin & alijs fame oppressis non
elemosynas corrasit, quibus illorum
inopia prospiceret. Anno integro
quo hæc necessitas dirauit, nichil
diuque hisce officijs incubuit; cui
autem

DE ORAT. MENTALI. 313

autē caritate sua non amplius opus
esse in vrbe vidit, ad cellæ quietem
ac solitudinem redijt. Hoc autem
caritatis exercitio tantam sibi meri-
torum comparauit segetem, vt Deus
illum iam ad eam mensuram carita-
tis peruenisse videns, quæ altissimā
peteret gloriam, ad quam eum præ-
destinarat, post mensem euolutum
ē vita hac temporalī eductum cœle-
sti donarit. Quantus fuit D. Hiero-
ny mi erga Sacrarum litterarum stu-
dium & contemplationem amor?
quā hinc & animæ suæ consola-
tionem, & Ecclesiæ fructum colle-
git? Proximi tamen necessitatibus
licet temporalibus succurrere tanti
fecit, vt cum in Bethleemitico suo
monasterio ageret, sæpe diuinarum
litterarum studium meditationem-
que ad excipiendos peregrinos vn-
diquaque eò confluentes interrump-
peret: quin & Commentarios in
Prophetas, quos concinnabat, ad
longum temporis spatium de mani-
bus deposuit, vt multis ipse in locis
testatur quò hospites alloqueretur.

Et S. Hieronymus.

In præ-
mio lib. 4.
in Ierem.
In præ-
lib 7 in
Ezech.
O
conso

CAP. IV.
n lectione
pere cap
nem sepos
vt Pallad
limæ cōte
olitudin
er dum tan
ndebatur
onfcus dis
es retrine
multos col
sara infir
collece
a tantis co
batur, del
uitibus ele
laca stipe
o que nec
excipiend
magnos affe
ijs prosper
e mandau
pressis no
quibus ill
Anno integ
rauit nū
cubuit; cu
auct

314 FRANC. ARIAS CAP. IV
consolaretur, pedes illorum ables
ret, & de rebus eis necessarijs pu
spiceret. Sic igitur Sancti in neces
tate, caritatis & misericordiae ope
ra consolationibus, & suavi divini
contemplationis quieti præfer
bant.

CAP. V.

*Homo hac de causa consolationem
recollectionem seponens orationem
nihil amittit, sed multum lucratur.*

NON est autem, quod metuo
homo, ne quid hac ratione
de profectu, fructu, & veritate
orationis consolatione amittat.
imò certum est hac ratione in omni
bus maius illum sibi meritum colligi
gere. Hisce namque caritatis & obedi
entiae operibus orationem adiu
vans, præter magnū illud meritum
quod hisce sibi promeretur, vbi
orationem redierit, maius illi in
dem ad divinā voluntatem cognos
cendam lumen, & maius ad ipsius
con-

complendam robur dabit Deus: cō-
cedetque, vt breuissimo tempore
maiores ex eadem amoris diuini
fructum, solidiores, verioresq; vir-
tutes eliciturus sit, quā forsā elice-
ret, si his se operibus non adiuuaret.
Nam vnum ē præmijs quæ Deus o-
peribus caritatis in hac vita promi-
sit, est vt animam magis illustret,
maioresque illi vires & spirituales
ad omne bonum vigorem suppedi-
ter. vt Isaias Propheta testatur di-
cens, *Cum effuderis esurienti animam* *Isai. 58.*
tuam, & animam afflictam repleue-
ris, orietur in tenebris lux tua, & tene-
bra erunt sicut meridies: & requiem
tibi dabit Dominus semper, & imple-
bit splendoribus animam tuam, & ossa
tua liberabit, & eris quasi hortus irri-
gatus & sicut fons aquarum, cuius non
deficient aquæ, id est, opera gratiæ, o-
culis diuinis gratissima. si hæc pro-
mittat Deus panem terrenum esuri-
entibus porrigenti, ne fortè fame
morianur, quid non dabit ijs, qui
doctrinæ & Sacramentorum gratiæ
panem animæ frangent, ne præ mor-
te cul-

Deus largiter id remunerat.

Qui contra agunt deluduntur.

te culpa & poenae aeternae extinguatur, sed resurgat & gratiae, & aeternae gloriae vita viuat? His ergo Deo quando se ad orandum sistunt, memor, sui illos causa, consolatione qua ante ab ipso donabantur, carere voluisse, seque proximo dedere, maiorem haud dubie lucens consolationem dabit, maiorem abundantia dona & charismata coelestia effundet. Vnde illorum error & abusus, qui cum in recollectione & orationis mentalis exercitio, dari sibi à Deo sensus, consolationes spirituales, & coelestes fructus vident, opera bona, quae antea exercebant, fastidire incipiunt, in illis flaccescunt, quod amplius se recollectioni & orationi dedant: sibi persuadentes, hoc se pacto maiorem quiete & pace spiritus fructum maioresque consolationes & gratias diuinos experturos. Sed est aduentus nostrum deceptio: unde enim maius robur & fortitudinem ad ea officij & praecipua sunt complenda maioremque erga opera caritatis

miseri cordiæ affectum, maiorem
ad obediendum superioribus, & æ-
qualibus se & minoribus subijcien-
dum, voluntatem (quæ veri oratio-
nis fructus sunt) haurire debent, in
eo tepescunt & flaccescunt.

Nihil autem in hoc aliud dæmon
spectat, quàm ut recollectionem &
sanctissimum orationis mentalis ex-
ercitium traducat & calumnietur:
homines enim re ipsa videntes, ali-
quos ex hoc exercitio longè alium
quàm deberent fructum, maximeq;
contrarium elicere, illud fastidiunt,
& velut parum proficuum despici-
unt, nec suscipere volunt. His confi-
derandum est, nihil esse, tam bonum
ac sanctum, quo non abuti homines
queant, aut mali inde occasionem
captare. Omne bonum nostrum,
& vnica mundi salus est Christus, &
mysterium crucis, summum tamen
hoc bonum nostrum & mundi salus,
ait Apostolus, *Iudæis scandalum,*
gentibus autem stultitiã fuisse. 1. cor. 1. Sic &
Christi Sacramentis, oratione, & o-
peribus pœnitentiæ & humilitatis,

318 FRANC. ARIAS CAP. V
mali & indiscreti malè vtuntur
tamen propter eorum ignorantiam
aut malitiam, Sacramentorum
pœnitentiarum vsum relinquere
debemus; nam hoc maximè
impietatis signum. Proinde nec
bis, nec cogitatione, in sanctam
collectionem, diuinumq; orationis
diuinorum contemplationis
exercitium iniurijs esse debemus; sed
sus & indiscretiones, quas dæmon
introducere malitia contendit
gere. Quamobrem relinquere
dicit ea, quæ diximus: consolatione
bus & dulcedine, quâdo eas oratio
ne concedere visum erit Deo,
vtendo, & ad bonorum operum
exercitium, vt dictum est, dirigenda.
Pensemus autem, quod sicut
postquam manè orationem peregerit
à Deo deinde in bonorum operum
exercitio, consolatione & voluptate
te perfunditur, quam quidem orationis
tempore minimè sensit, sed
post accipit, eò quòd orationi in
buerit: ita etiam fieri, vt eum qui
in sanctis operibus exercuerit, post
quam

DE
quam
lucis
conso
quæ m
operu
Mu
sacra
exemp
licet.
Minor
fratre
spiritu
impri
cater
obedi
imple
conce
gnas
re con
retur
domo
orati
iòriq
nand
se al
quoc
cessi

DE ORAT. MENTALI. 319

quam ad orationem se componet,
lucis & affectuum sanctorum &
consolationum donis donet Deus,
quæ minimè dedisset, nisi bonorum
operum exercitium præcessisset.

Multis hanc veritatem, quam &
sacra Scriptura & ratio ipsa docet
exemplis ad oculum demonstrare
licet. Legimus in historia fratrum
Minorum, in quodam monasterio
fratrem laicum magni feruoris &
spiritus virum, domesticis officijs,
imprimis cibo fratrum parando va-
cantem, postquam omnia caritatis,
obedienciæ, & humilitatis opera
impleffet, ad orationem mentalem
concedere solitum; & huic tum ma-
gnas Deum consolationes immitte-
re consueuisse. Huic ergo cum vide-
retur, se, si penitus occupationes
domesticas seponeret, & totum se
orationi daret, maiori se gratia ma-
iori que inter orandum feruore do-
nandum, superiorem adit orans, vt
se ab officijs omnibus eximeret.
quod illi superior non inuitus con-
cessit. Ergo cum ad orationem se

Pulchrum
exemplū.
par. 1. lib.
10 c. 19.

320 FRANC. ARIAS CAP. V.
componeret, & hæc bonorum op
ram exercitia omiffisset, non mo
solita in oratione gratia non cre
fed & acceptam amiffit. Vnde re
fuisse deceptum se didicit, & illor
sanctorum operum exercitio, hæc
se à Deo gratiam solitum acciper
Rurfus ergo superiorem accedit, &
fua fibi petit officia & munia lac
mans restitui. Ad pristina officia r
uerfo, orationis gratiam Deus red
didit, & nouis misericordix op
bus eandem anxit. Idem & in alijs
quos tacemus (cùm hoc fufficit)
ipfa experientia docuit, vt euident
fit, quemadmodum alijs in rebus,
quæ discretio præscribit, seruanda
sunt, ita & in hoc negotio ad vitæ
Christianæ puritatem adeò spectan
te, seruanda esse. Mediocritas autem
feruanda est hæc, vt scilicet, etiã
propter urgentes obedientiæ & ca
ritatis obligationes & necessitates,
orationis interdum seponenda fit
recollectio, non tamẽ ob quascum
que proximi spirituales aut corpo
rales necessitates, ordinariũ orat
di tem.

DE
di temp
interdu
mus, o
rationi
declara

Ad puri
est, n
nulla
derat

V
est, ita
iam im
fiones
tia, ne
corpo
myte
verfab
est, i
anim
nes, a
ditan
tales

DE ORAT. MENTALI. 324

di tempus, & quod extraordinem
interdum sancto huic exercitio da-
mus, omittendum, vt supra pluribus
rationibus & exemplis Sanctorum
declarauimus.

part. 1. c. 6.
6 & 7.

CAP. VI.

*Ad puritatem finis necessarium etiam
est, nullas in hoc exercitio visiones,
nullas reuelationes, similiaue desi-
derare.*

VT intentio qua ad sanctum
hoc orationis & meditatio-
nis exercitium accedendum
est, ita pura sit, vt diximus, opus et-
iam imprimis est, non desiderare vi-
siones aut reuelationes: verbi gra-
tia, nemo desideret Christum forma
corporali videre, quali, dum hæc
mysteria viuens operabatur, in terra
versabatur, vel quali modo in cælo
est, idque nec oculis corporis, aut
animæ, non desideret alias visio-
nes, aut reuelationes, non inter me-
ditandum raptus, non excessus men-
tales, aut alia exteriora & singula-

O 5

ria 1

322 FRANC. ARIAS CAP. VI
ria sanctitatis signa. At satis illi fit
hac vita Christum fidei oculis con-
templari: & hac è meditatione ver-
& solidas virtutes, integram legem
diuinæ adimpletionem, & sancti-
vitæ exempla, vti diximus, elicere.
Tamen si autem legerit, has aliquo-
bus sanctorum visiones, diuinas re-
uelationes, & raptus ad coelestia
obtigisse, vt reuera obtigere, & non
credi potest, omni tempore in Ec-
clesia aliquibus easdem contingere
non tamen propterea sanctis hanc
re similis esse velit; sed in perfectis
virtutibus, humilitate scilicet, pa-
tientia, caritate, & reliquis quas habere,
simul & vitæ puritate, & sancto
erga crucem Christi amore eos
sequi studeat. Si hac tentatione tenta-
retur, Deum ex corde oret, hoc
fiat, sed hoc det, quod sibi ad diuinam
voluntatem implendam, & glori-
am eius obtinendam maxime
conuenire norit. Consilium hoc im-
primis vtile est, & maioris forte
momenti quam quisquam credat: vt
autem melius intelligatur, & in
vsum

D
vsum
quibus
hæc
super
quis si
neum
alijs p
autem
mul &
bus, r
busqu
illuda
vt iust
permi
ret,
dem à
planè
Bea
statur
quit, i
obtin
dæmo
præsu
do dæ
tam o
tes, q
gam.

vsus reuocetur, aliquot rationes in quibus fundatur de promam. Primò, hæc desideria ab occulta quadam superbia sui que æstimatione, qua quis se ad eiusmodi capacem & idoneum cogitat, suam que sanctitatem alijs proderet vult, nasci solent. Hæc autem superbia dæmoni animum simul & aditum dat, vt falsis visionibus, reuelationibus, consolationibusque & raptibus mendacibus illi illudat: quin & iram Dei prouocat, vt iuste hoc permittat; quod sanè non permetteret, si hæc homo non peteret, sed præ mentis humilitate eadem à se repelleret, his se indignum planè ducens.

Reuelationes atque eiusmodi, petere superbi est.

Beata Catharina Bononiensis testatur, & manu sua scriptum reliquit, se postquã multas à Deo gratias obtinuisset, quadam vice tentatione dæmoniacam, cum detexisset, de se præsumendo & sibi ipsi complacendo dæmoni dixisse. Nullum mihi occultum mouere bellum potest, quin ipsa fraudes tuas mox detegam. In culpæ huius, quæ ad eum vide-

Periculo plenum.

In libello ab ipsa scripto, histor. Minorum p. 3. lib. 4. c. 33.

324 FRANC. ARIAS CAP. VI
tur leuis poenam, ait, permittit
Deum, secundò vt à dæmone falli
reuelationibus, quibus crederetur
deciperetur. Primò illi apparuit
forma Christi crucifixi, secundò
Deiparæ Virginis figuram assumptam
Cum ergo his & alijs tribulationibus,
& miris ariditatibus tentatus
timorem Dei non exueret, magis
illi claritate aperuit Deus, quas
veras habuerat reuelationes, falsas
fuisse & illusorias, lucem quoque
consolationem, quam hæc culpa
miserat, reddidit. Exinde ad eò sapi-
it, simul & alios sapere voluit, vt
omnes Dei famulos admoneret, vt
ibi ab inimici illusionibus cauerent,
nec facillè reuelationibus crederent,
nisi antè viri eas docti & periti,
Ecclesiæ Præsules examinassent.

Alia huius consilij ratio est, quo-
niam quod nobis in hac vita præce-
pit Deus, & in quo perfectio & per-
fectus eius amor, quo gloriâ conse-
qui coelestem possumus, consistit,
non est hæc similiaque habere, non
miracula, non portenta aliaque opera
pro-

prodigiosa, aut oculis carnis mirabilia patrare, sed Dei legem servare, virtutibus perfecte eius præcepta & consilia complere, veras virtutes tenere & exercere, propriam voluntatem abnegare, & crucem, id est, pœnas & ignominias, ob ipsam virtutem sustinere. His in cælum via patet, ita Deus ex toto corde amatur. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata. Qui habet mandata mea & servat ea, ille est qui diligit me.* Atque in hoc nos se mirari vult Dominus dicens, *Discite a me, mansuetudinem & humilitatem, quia mitis sum & humilis corde.* Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Atque in hoc ait perfectio consistere, *si vis esse perfectus, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & sequere me, vitam meam imitando.* Hoc est, quod sanctos sanctificavit, & Dei amicos reddidit, non verò visiones, raptus, miracula, sed humilitas, mansuetudo, puritas à peccatis, mortificatio, patientia in tribulationibus, amor

paupertatis, caritas & misericordia
 hanc ob causam, inquit Augustinus
 noluit Deus, omnes sanctos mira-
 cula patrare, sed innumeros & quod-
 dem eximios, nulla penitus faces-
 ne deciperentur rudiores, dum mi-
 racula primaria & maxima esse De-
 dona crederent. Hæc eius sunt ver-
 ba: Propterea omnibus sanctis non
 permisit Deus, ut ederent miracula,
 ne rudiores atque infirmi tam nocentibus
 animabus errore deciperentur, dum
 cogitarent, ipsam miraculorum pro-
 portionem esse maius Dei donum,
 quam opera virtutis, quibus æterna
 comparatur vita. Cum ergo virtutes
 sint id, quod exigit, præcipit & con-
 sultat Deus, & quod homines sanctos
 & iustos reddit, & in quo omnis vi-
 tæ huius perfectio & beatitudo fita,
 sequitur profecto, hoc nobis esse
 desiderandum, & spectandum, alia
 autem dona quæ virtutes non sunt,
 nec sanctitas, sed exteriora duntaxat
 earum signa in aliquibus & non
 in omnibus, (quod quoad exteriora
 bonis iuxta ac malis communia sunt)

Lib. 83.
 quest. qu.
 79.

deside-

desideranda non esse, sed providen-
 tia & voluntati diuinæ relinquen-
 da, quæ ijs quibus illa ad gloriam
 suam expedire, & quos illis rectè v-
 suros nouit, eadem impertit. Atque
 hoc non est hisce donis, quando
 à Deo veniunt, & animæ utilia fu-
 tura sunt ianuam occludere; sed
 fraudi & versutiæ dæmonis, item
 rebus apparentibus & falsis: quin
 imò est veris Dei donis eam aperire.
 nam ordinaria ad hæc dona disposi-
 tio est humilitas: homo autem hæc
 dona fugiens, eorumque desiderium
 mortificans, eò quòd suæ conscius
 sit indignitatis & imbecillitatis, ac
 metuat, quæ hic latent pericula, quò
 magis se humiliabit, eò simul magis
 disponet, vt Deus hæc illi quando
 opus fuerit concedat. Vt quando
 sancti viri Episcopatus & dignitates
 fugiebant, sui que contemptu omne
 naturæ erga honores appetitum re-
 frænabant, non Deo ianuam, sed
 ambitioni & superbix occludebãt,
 magisque se disponebant, vt has illis
 dignitates si quando ita conueniret,
 con-

328 FRANC. ARIAS CAP. VI
conferret. Ita quoque hæc quæ dicitur
fugere, non est ianuam Deo occu-
dere, sed ad omne donum & grati-
am quæ à diuina eius manu delecta-
dit, magis aperire: hæc autem Deo
cura committenda, vt gratuita
dona det cuicumque & quando-
cumque voluerit. Creatura autem
est eadem non concupiscere, vt in
dictum est, multoq; minus oratio-
nem, & humilitatis, mortificatio-
nis, aliaq; opera in eum finem dila-
gere, vt ea dona concedat, quæ non
ipsa virtus aut sanctitas, sed multa
eiusdem testimonia sunt & signa.
Hoc quod iam diximus, hisce verbis
docuit iam ante Vincentius Ferrer-
rius: Qui Deo seruire voluerint, ne
ambiant in oratione, contempla-
tione, alijsq; perfectionis operi-
bus visiones, reuelationes, aut mo-
tus quosdam insolitos ijs, qui Deo
seruiunt: nam hoc desiderium ali-
quam superbæ fibram & funda-
mentum habet, aut saltem vanæ co-
rioritatis intentionem.

*In vita
spirit. cap.
de remed.
contra
tentat.*

Tamet si autem vnusquisque simi-
li-

lia desiderare non debeat, non ideò
 tamen, quando alijs Dei seruis hæc
 contigisse videt, vel audit, eosdem
 dispiciat, condemnet, aut secus ac
 debet de ijsdem sentiat. Nam licet
 primitiua Ecclesie tempus huius-
 modi donis maximè idoneum fue-
 rit, ad confirmandam scilicet fidem
 quæ tum per mundum diuulgaba-
 tur, ad cuius confirmationem, tum
 miracula fiebant, & reuelationes
 Deus, & prophetiæ dona confere-
 bat; omni tamen tempore, aliqua
 horum dona in Ecclesie suæ mem-
 bra, tum ad fidelium consolationem
 & exemplum, tum ad infidelium
 conuersionem diffundit. Licet hæc
 frequenter illusionibus & fraudi-
 bus diabolicis exposita sint, vt D.
 Bonauentura fatetur, dum suo ait
 tempore visiones & reuelationes,
 & prophetias falsas non paucas
 fuisse, & confirmat id ipsum san-
 ctus Vincentius Ferrerius, dum
 ait suo etiam æuo multos falsos &
 illusorios fuisse raptus: certum
 tamen

Non te-
 mre sen-
 tentia fe-
 rēda de ijs
 qui habēt
 reuelatio-
 nes.

De proces.
 relig. prob.
 3.

tamen est, aliquoties vera esse dei
 Dei. Testantur ipsi illi sancti, et in
 temporibus, multi in hoc decip
 rentur, multos tamen veras habu
 visiones & prophetias, & raptur
 re diuinos. Discat hic ergo De
 uus, non esse in his statim credend
 admittendis, & deprædicandis
 à Deo profectis facilis autem le
 ne etiam procliuis ad ea in deter
 rem partem statim interpretand
 caueat in intellectus ianua ad m
 quam ijs credendum occludend
 temerarius aut pertinax esse, sed
 dicium suspendat velut de res
 quas ignorat, earumque examina
 determinationem relinquat ijs qu
 bus id in Ecclesia ex officio incu

Relin-
 quendum
 id Eccle-
 sia præpo-
 sitis.

qui Scripturæ sacræ luce, Sancto
 rumque ex doctrina, particulari
 ponderatis circumstantijs, ve
 ritatem discernere &
 inquirere pote-
 runt.

CAPVT VII.

In oratione potius voluntas, quam intellectus exercendus, magisq; anima virtutum affectum, quam speculationem cogitationemq; elicere debet.

ETSI ijs qui peritiores, sufferit forsan, paucis hoc documentum perstringere, verum quod omnibus prodesse velim, visum est particulariùs ac distinctiùs ipsum exponere. Habere diximus hominem in superiori animæ parte duas potentias, intellectum & voluntatem. Intellectus partes sunt, Actus intellectus. res intelligere, cognoscere, considerare, meditari, & videre: ideoque intellectus dicitur, & est velut viuis & perspicax animæ oculus. Eius officiù, spirituales rerum quas intellexit species & imagines conseruare, quò earum recordetur, atq; inde memoria intellectiua dicitur. Actus voluntatis. Voluntatis autem benè constitutæ officium est bonum amare ac desiderare.

332 FRANC. ARIAS CAP. VI
derare, atque in eo gaudere, sperare, & in Deo, quod obtinebitur, quando difficile quidem fuerit, quale est gratia & gloria, condescendere, atque animum ad id concipere. Econtra malum culpæ fugere abominari, ob id dolere, ac trahere, quin & timere, suis diffidere, ab eo abstinere, & aduersus peccatum indigere, fugere quoque poenæ æternæ, quod culpæ debetur, malum. Hi sunt actus voluntatis: hinc eius effectum dicimus hæc operationes facere, quæ in ipsa merè spirituales sunt, ac sine vlla corporis transmutatione ac motu fiunt, respondensque alijs similibus actibus in appetitu sensitivo consistentibus, quæ cum transmutatione corporali & sensibili peraguntur, ideoque passionibus dicuntur. Hi sunt actus & operationes voluntatis & intellectus, qui in oratione mentali, rerum diuinarum consideratione omnia exercentur: in hac enim percipit & considerat intellectus, & amat bonum, & inuenit ac detestatur malum voluntas.

Aduer-

Aduertendum autem, primarium
 quod in oratione spectatur exerci-
 tium, & præcipuum qui inde colli-
 gendus fructum, non esse intellectus
 operationes, quæ sunt, intelligere
 & cognoscere veritates, easque in-
 quirere & considerare; sed volunta-
 tis, quæ sunt amare bonum & odisse
 malum, ac reliquos affectus sanctos
 & virtutû actus, quos iam exposui-
 mus. Hinc quando hæc mysteria me-
 ditamur, ita dirigenda consideratio,
 ut scilicet voluntas excitetur, & ad ali-
 quem affectum bonum & volunta-
 tis actum moueatur, v. g. vilicatem
 homo suam & peccata euoluens, ita
 hanc considerationem dirigat, ut
 voluntas actu quodam contemptus
 sui ipsius moueatur, ut ab alijs con-
 temni velit, quod id iustum, æquum,
 & Dei sit voluntas. Atque hic hu-
 militatis est actus. Perpendens au-
 tem, quæ peccatis debeantur sup-
 plicia, & quæ Christus propterea
 passus sit, hanc considerationem
 dirigat, ut voluntas ad aliquas in
 hac vita molestias pro Christo
 pacien-

Praxis ex-
 ercendi
 actus vo-
 luntatis
 in oratio-
 ne.

Excitandi
 affectum
 Humili-
 tatis.

Patientiæ. exultet in laboribus quos modo pa-
 titur: si sunt actus patientiæ. Perpen-
 dens mala & damna peccati, hanc
 considerationem ordinet, ad pecca-
 ta plangenda, ob eadem dolendum,
 pro iisdem satisfaciendum; atque
 poenitentia. poenitentia actus. Cogitans diuina
 beneficia ac bonitatem, ordinet hanc
 considerationem, ut voluntas exci-
 tetur ad desiderandum efficaciter
 omnibus Dei voluntatem comple-
 re: & rebus omnibus mundi præfe-
 re: & ante quiduis potius & quod-
 cumque damnum & mortem perfer-
 rendam, quam eam in aliquo infringere
 & transgredi. hi actus amoris
 & obedientia erga Deum. Cogitans
 verò Christi paupertatem, & quæ
 paupertate voluntaria sita sunt bo-
 na, desideret, ut aliqua in re sibi de-
 sint necessaria, gaudeatque ea qua
 præsens premitur penuria. hi actus
 paupertatis spiritus. Considerans
 dolores & acerbissimos Christi cruci-
 ciatus, voluntate abhorreat sensu-
 les & prauas delicias gustus, & ca-
 eto

DE
 ctus, & f
 ficaciter
 tiones
 que alpa
 sunt abse
 plum &
 tionibus
 dem diri
 hinc effi
 ciat volu
 modum
 stiana b
 bonis co
 rum cog
 verisque
 illarum
 quæ me
 fit.
 Ab h
 mi mon
 profect
 ex sanct
 bemus,
 tur con
 primis
 tur. Pr
 randur

DE ORAT. MENTALI. 335

ctus, & firmiter secum statuatur & efficaciter decernat similes delectationes fugere & castigare, carnemque asperitate macerare. hi actus sunt abstinentiæ & castitatis. Idipsum & in reliquis bonis considerationibus agendum, ita scilicet eadem dirigendo, ut bonum aliquem hinc effectum ac virtutis actum eliciat voluntas. Huiusce rei clara admodum est ratio: vitæ namque Christianæ bonitas & sanctitas non in bonis conceptibus ac rerum sanctarum cogitationibus, sed in solidis verisque virtutibus, & præsertim in illarum actibus & operationibus, quæ medulla virtutis sunt, consistit.

Abstinentiæ & Castitatis.

D. Thom.

1.2. q.3

4.2.

Ab hoc documento, quod maximi momenti, ac velut radix est & profectus omnis spiritualis, quem ex sancto hoc exercitio elicere debemus, fundamentum, hæ sequuntur conclusiones, quæ notandæ imprimis sunt, ut executioni mandentur. Prima est: non sunt ad benè orandum quærendæ considerationes & con-

Non que-
rendæ
confide-
rationes
subtiles;
sed piæ &
inflam-
mantes.

Inhæren-
dam con-
sideratio-
ni mouen-
ti volun-
tatem.

& conceptus acuti, ac subtiles,
ad intellectū duntaxat excitant
conducunt; sed considerationes
ac deuotæ, quibus excitetur
flāmetur voluntas. Atq; hic est
ctus qui queritur. Secunda: ad
aut multas horas in oratione tra-
cēdas nō multis opus est punctis
curfibus, considerationibus, sed
illa consideratione, quæ ad volun-
tem mouendam excitandamque
ficiat. Proinde meditans ex
puncto celeriter ad aliud, & ex
consideratione in aliam nō delat-
dat oportet, verū vnum confide-
rando punctum, quod ex se ad
nendum sic efficax, ad tempus
persistat, ruminans id, & attente
quietè ponderās, donec ad aliquem
voluntas affectum, vt diximus, ex-
citerur. Exempli causa: Disponit
quis ad meditandum, quando
& misericordia fuerit supremæ
illam maiestatem, cum homine
nimè opus haberet, carne se metum
induisse, & nostras in se penas,
nos ab ijsdem liberaret, gloriam

nobis & participationem diuinitatis communicaret, suscepisse: in hac consideratione eatenus se detinet, donec hoc beneficiū admirans magnique faciens voluntas ad affectum erga Dominum qui id ipsum fecit, & ad illi seruiendi desiderium excitetur. si autem, postquam aliquamdiu in aliqua harum considerationum hæsit, voluntatem minimè moueri sentiat, ad aliam ex iis quas paratas habet transeat, & idem hic agat quod ante, cum quiete expectās, donec misericordia ipsum diuina sancto aliquo uisitet affectu, petatque sibi eum cito dari, idque desiderando, uti diximus.

Tertia conclusio, quòd quando meditans voluntatem pio aliquo erga virtutem affectu, quales sunt dolor de peccatis, sui ipsius despectio & contemptus, feruens pro Deo molestias patiendi desiderium, vel amor & gustus Dei, aut eiusdem perfectionum atque operum æstimatio & admiratio, & alij (quos ante descripsimus) iam excitatam sentit,
 P vltorius

Et tam
diu quam
hac affe-
ctus flam-
ma durat.

ulterius ad alia puncta minime
seat, sed in hoc tam diu se affectu
cupet, quamdiu durat, etsi totum
orationis tempus impenderet. Cuius
enim hic primarius sit orationis
fructus, quoties hunc Deus offerre
arripiat, etsi à principio orationis
ad finem vsque. Si autem hic affectus
desit, ad aliud transire punctum
test, cum humilitate expectans
sirationem Domini, si autem
voluntatem affectu moueri, sed
se orationis hora ab vna in aliam
considerationem deuolutum
comperiat, non propterea se
gat aut turbetur, sed pacifice legi-
rat, cum ita diuinam compleat
luntatem, qui primarius est
quem spectare debemus, vi iam

De proces-
Relig. c. 11.

te declaratum est. Ita, inquit D.
nauentura, amator orationis affe-
scat sapius ad illam recurrere, di-
tius in eadem se detineat, nec ca-
ieuitate aut fastidio motus deserat
sed ad diuersos se mouere affe-
conetur, & quando bonum aliquod
affectum concepit, quamdiu is

rat, in eo se detineat, & ad singula bona auxilium diuinum imploret; si autem vt petit, minimè illi succedat, patienter sustineat, & expectet. Vt autem facilius & vtilius voluntas hisce affectibus moueatur, eosque in se formet & concipiat, opera danda, vt ex amore Dei eodem exerceat, id est, ad illi placendum, & quoniam ita vult Deus. verbi causa, quando quis despici, contemni, aut aliquam poenam subire vult, aut de peccatis dolet, id desideret, vt ita Deo satisfaciat; & quoniam id eius beneplacitum ac voluntas est. atque ita de reliquis.

Idque ob Dei amore & beneplacitum.

Hanc enim omnibus in rebus nostrum esse finem, par est, iuxta illud Pauli. *Omnia vestra in charitate fiant.*

1. Cor. 16.

P 2

CA-

*Desideria & affectus generales singu-
latim operibus virtutum applican-
di, & praesertim virtuti, qua ma-
ximè indigemus.*

DECLARATVM cum sit
quod primum orationis
officium, & praecipuus, quod
ex ea haurire debemus, fructus
sanctos scilicet hosce affectus, &
actus virtutum exercere; iam ostendimus
oportet, quomodo iisdem
oporteat. Vbi ergo voluntate Deo
in oratione aliquo affectu ac des-
derio sancto mouerit, non satis est
homini debet, in genere hunc affectum
habere, sed per ipsum moueri
particularia opera & exercitia vir-
tutum descēdat oportet. Verbi causa,
sa, Dat alicui Deus desiderium
placendi, ac voluntatis eius imple-
re; qui est affectus amoris, hoc
desiderium generale sufficere mihi
debet, sed ad particularia ven-
re, & videre in quo pro statu suo, &

Praxis af-
fectibus
excitatis
vtendi, &
exercen-
di actus
virtutum,
Charita-
tis siue a-
moris, ad
placendū
Deo.

DE ORAT. MENTALI. 341

pro boni Christiani officio illi placere queat. & cōsiderare, si cōiugat^o sit & familiā alat, placere illi possū^{Idque in statu lai-} educando filios in timore Dei, ma^{cali,} lum illorum castigando, virtutum operibus illos applicando, seruos meos legem Dei docendo, & singillatim inducendo, vt Sacramenta frequentent, vigilando quoque, vt peccandi illis occasiones & alia similia præscindam. & in particulari eliciat hoc desiderium & firmiter hoc agere statuatur. Si Sacerdos est, cogitet, Ego illi placere possum, Ecclesia-
maiori deuotione & quiete Sacra^{stico:} celebrando, & melius ante me ad eadē preparando, & post magis ex animo & diutius gratias agendo, maiori cum silentio & relectione in templo agendo, & diuinum officium maiori corporis reuerentia, & animi attentione recitando: seruire quoque illi & placere possum opera caritatis exercendo, ignorantibus docendo, confessiones excipiendo, pauperum necessitatibus succurrendo; & in particulari

P 3   secum

**Religio-
so.**

secum statuat, opere & re ipsa
exequi. Si Religiosus, cogitet,
placere illi possum, melius re-
lam meam seruando, fidelius im-
rioribus meis obediendo, pauper-
tem magis exercendo. & hoc etiam
firmiter secum statuat.

**Cuius in-
cipientiū.**

Adeundem modum cui primū
seruire Deo incipienti, datur in
tione ingens desiderium & affectus
ad in virtute proficiendum & in
more diuino crescendo; is motus
particularia descendat & dicat
Quid me impedit, quò minus in
tute proficiam? ratio & experientia
dicent, Impedit te tua in bonis ex-
citijs socordia, inordinatus hono-
ris, & æstimationis ab alijs affectus
nimium erga delicias corporis
dium. Impedit te loquendi quæ
habes libertas, ad vanas conuersa-
tiones & noxios affectus, iræ, impo-
tientia, murmurationis, contumacia-
nis, & nimia pertinacia licentia
mox ergo in particulari proposito
firmum concipiat, hæc impedimen-
ta auferendi, & vi eadem abrum-
pendi

CAP. V.
re ipsa
cogitet,
melius re
fidelius
do, pauper
& hoc er
cui prim
datur in
& affect
adum & in
m; is mor
& dicit
minus in v
experien
h bonis eius
natus hon
lijs affect
corporis ill
uendi qua
s conuer
s, irā, imp
contentio
iz licentia
i proposit
mpedim
em abrum
pendi

DE ORAT. MENTALI. 343
pendi. hoc scilicet est à generalibus
affectibus & desiderijs ad particula-
ria descendere.

Ad eundem modum, qui confide-
rando virtutum in Christi vita &
Passione relucentiū exempla, illius
imitandi, & humilitatem, mansue-
tudinem, misericordiam, benignita-
tem, & temperantiam illius sectan-
di, accipit coelitus desiderium, non
satis illi esse debet generale harum
virtutum desiderium, sed particula-
tim cogitare, quibus humilitatis o-
peribus illum imitari poterō? Pote-
ro, dando meliorem alijs locum,
prius illos compellando, mea non
dilaudando, defectus meos non ex-
cusando, & vestes elegantes rei jei-
endo: ita & in reliquis virtutibus,
ad particulares illarū actus, in qui-
bus imitari Dominum queat, descē-
dat. hoc firmiter secū statuatur, & piū
hoc propositum ac desiderium vali-

Affectum
sequi de-
bet effe-
ctus. saltē
in firmo
proposito

ris solidisq; crescit virtutibus, ma-
 ramque meritorum fegetem collu-
 get. singula namque desideria & a-
 fectus sanctos, quibus aliquod
 tutum opus exercere statuit, no-
 ter recipiet Deus, ac si virtutes
 iam exercuisset. Nam ut consensum
 ad malum non minus castigat, quod
 si re ipsa patratum esset, ita propo-
 tum boni non minus remunerat
 quam si iam opere id homo contu-
 set. Et licet virtutes omnes aliquo
 modo omnibus necessariae sint, &
 eas singuli habere contendere debe-
 ant: tamen quoniam vno eodemque
 tempore æquali contentione omni-
 bus quis incumbere non potest, &
 vnus hac, alius illa virtute magis in-
 diget, quod maiorem natura ad hanc
 repugnantiam & acriores tentatio-
 nes experiatur, propterea seruum
 Dei par est, præsupposita generali
 illa eius ad omnia peccata & culpa
 vitandas contentione, maiori ali-
 quamdiu in illa virtute comparan-
 da studio incumbere, quam sibi de-
 esse & magis esse necessariam com-
 perit.

Et hoc re-
 munerat
 Deus, ac
 pro facto
 habet.

Instituen-
 dum ma-
 xime vir-
 tuti qua
 quis in pri-
 mis indi-
 get.

DE C
 perit, de
 que pos
 horum
 ad hos
 cacia il
 enda di
 tia, si de
 riar, ad
 uerla, r
 fideria
 gat. Si f
 tiones
 proxim
 quantu
 standu
 dum. T
 liquod
 tur, q
 ditatur
 licere
 studet
 quam
 hodie
 ad ali
 donec
 benè
 dera

perit, donec illam, quietius firmiter
 que possideat. Et tunc orationem ac
 horum mysteriorum meditationem
 ad hos potissimum affectus & effi-
 cacia illius virtutis desideria elici-
 enda dirigat necesse est. Verbi gra-
 tia, si deesse sibi patientiam compe-
 riat, ad vera, pro Deo molestias, ad
 versa, repugnantiaque patiendi, de-
 sideria elicienda, orationem diri-
 gat. Si fraternam caritatem, cogita-
 tiones dirigat ad affabilitatem erga
 proximos exercendam, neminem
 quantum quidem licuerit, contri-
 standum, & omnibus bene facien-
 dum. Tunc autem quis ad tempus a-
 liquod, idem propositum profequi-
 tur, quando licet mysteria quæ me-
 ditatur diuersa sint, ex illis tamen e-
 licere affectus virtutis quam ambit,
 studet. Nam vt, qui scientiam ali-

Et eò ora-
 tionem
 dirigenda.

Simile.

Licet ma-
 teria aliã
 atq; aliã.

346 FRANC. ARIAS CAP. II.
aliquid incumbere ipsum par est, omnes huc actiones, & exercitia, præsertim orationis dirigendo. Hæc autem, quam quærit virtutem, comparando, nullam penitus aliam amittit, nam quoniam illæ coniectæ & catenatæ sunt, vbi vnâ perfectè nactus fuerit, omnes iam nactus est.

CAP. IX.

De attentione ad sanctum hoc exercitium necessaria, deq; medijs, quibus ea comparatur.

VT oratio mentalis & horum mysteriorum cõsideratio pro ut par est, fiat, seruus Dei quantum potuerit, elaboret necessitate, vt in eadem cum attentione & interiori potentiæ suarum recollectione se occupet: ne scilicet à corpore, somno & inertia se vincat, nec in pusillanimitatem cadat, nec vanis & inutilibus cogitationibus distrahatur: sed corde sit vigili, excitato, viuo, & ad ea, quæ meditatur, atten-

Attentio
in omni
oratione
necessaria.

DE ORAT. MENTALI. 347

attento, huc omnem intellectum & voluntatem applicando. Hæc attentio licet ad orationem etiam vocalẽ necessaria sit, in mentalitatem inprimis adhibenda. Potest enim quis sine attentione actuali ad aliquod tempus vocaliter, licet imperfectè orare; at, si attentio in mentali deficiat, nihil prorsus meditando agit. hinc pretiosum quid est oratio mentalis, ob maiorem attentionem & sensum qua peragitur, Certum est enim, lingua tacente, & animæ attentione exterioribus verbis non applicata, interiorẽ ad res diuinas attentionem intensiorem, perfectiorem, viuaciorem & ad omnes sanctos voluntatis affectus mouendos efficaciorẽ fore. Et tametsi hæc attentio sine vlla hominis culpa, in oratione deesse queat & mentali & vocali, ac voluntas, & diligentia, qua quis ad meditandum se componit utilis esse non desinat, quando scilicet sine vlla eius culpa, vti

Maximè
in Mentali.

Part. 3. c. 1.

P. 6

que

que se quis accingit, adnitendum
est, ut quam maximo ad parandam
attentionem studio incumbat: nam
hac deficiente tota deficit oratio.

Hæc enim
fine attē-
tione nul-
la est.

Cum ea,
mouet
Deum.

Tum verò, quòd quò in rebus di-
nis meditandis attentiores fueri-
mus, eo & Deus in nobis benefaci-
endo futurus sit attentior, & maior
luce coelesti intellectum illustra-
rus, & vehementiore amore diuini
affectum inflammaturus. interea
namque attentione anima ad Deum
pertingit, & proinde quò maiorem
attentionem adhibet, eò & propius
ad Deum accedit, magisquè de do-
nis eius participat. Quoniam autem
angeli boni dum orantibus assistunt,
in hoc Deum imitantur, certum est
animam, quò magis ad attentionem
in oratione comparandam enititur,
eò & Angelos magis mouere & in-
uitare, ut sibi oranti adstent, id fecerit
agètes, quòd angeli superiores cum
inferioribus, à multis nempe illam
ignorantijs purgando, & illustran-
do, intellectuam potentiam con-
firmando, sanctos illi conceperit, &
perfe-

Mouet
Angelos.

DE ORAT. MENTALI. 349

perfectiorem, clariorem, distinctio-
remque rerum diuinarum cognitio-
nem ingerendo: voluntatem etiam
mouendo, & sanctos ac dulces in ea
erga res diuinas affectus excitando,
aperiendo quoque, quam illæ ama-
biles, suaves & conuenientes sint.
Hæc aliaque bona adfert debita in
oratione attentio: quæ bona magno
suo damno & ignominia perdit, qui
culpa sua à somno, inertia, aut di-
stractionibus, attentionem tollen-
tibus vinci se patitur.

Iam media quibus hanc compa-
rare homo queat videamus. Primū
est, humili illā supplicatione à Deo
petere, proinde inter ea quæ in prin-
cipio orationis petenda sunt, hæc
etiam locum obtinet, vt scilicet in-
finita sua misericordia, & passionis
sue meritis virtutem nobis & gra-
tiam concedat, qua debita cum re-
uerentia & attentione coram maie-
state eius compareamus. Deinde, ea
quæ de vita ac passione Christi Do-
mini meditanda sunt, velut præsen-
tia oculis obijcere: ne scilicet in

In præpa-
ratione
meditati-
onis pe-
tenda à
Deo at-
tentio.

350 FRANC. ARIAS CAP. II
sola imaginatione Ierusalem aliaque
terræ sanctæ loca, in quibus hæc co-
tingere mysteria, ad eam, sed coram
nobis & in præsentia nostra fingamur
statuamusq; locum incarnationis
natiuitatis, & alia, itaq; cõsideremus
mysteria, quasi modò coram nobis
agerentur, internis animæ oculis
hic Virginem, Angelum, & puerum
Iesum intuendo, & quæ hic loquuntur
verba audiendo. Documentum
hoc id omnibus rebus corporeis
quas meditamur, obseruandũ. Nam
ita maiori easdem cum suauitate, &
attentione meditamur & viuacius
perfectiusq; menti repræsentamus.
Si verò quæ meditamur, spiritualia
sunt, verbi gratia, animæ, substantiæ
angelicæ, & perfectiones diuinae,
dona gratiæ, aliaque beneficia diuina,
vel nullo eadem fingere oportet
loco, (hoc enim minimè est necessa-
rium, nullo enim continentur loco
vti quæ corporalia sunt.) aut si illa
in loco aliquo cogitamus, vti & cogi-
tari queunt, etiam ea nobis præ-
sentia fingere possumus. verbi causa
boni

Rei me-
ditandæ
quasi præ-
sentes in-
hærendũ,

bonitatem & pulchritudinem Dei
meditantes, illum nobis præsentem
figamus: hic & gloriam, angelos &
animas beatas, quasi nobis ante o-
culos versarentur, & nos omnibus
præsentem essemus, consideremus.
Ita scilicet maior paratur attentio,
resque facilius considerantur.

Tertiò, ut quando homo medita-
ri debet, vel noctu, vel mane, ea de
causa surgendo, excitatus, puncta
meditanda animo voluat, alias om-
nes cogitationes, etsi bonas, exclu-
dendo. Per magni quippe refert, ut
primitiæ temporis & cordis sancto
huic exercitio dentur: quia enim cor
nostrum valdè delicatum est, facile
quæ nocere queunt illi adherescunt:
hinc si alij rei, etsi bonæ, locum de-
mus, hæc orationis tempore nobis
occurret, aut alias mouebit, quæ tunc
nos distrahent & mouebunt. Proin-
de utile fuerit, ut oculos corporis
aperientes, etiam mox animæ ape-
riamus, ut videamus, quæ nobis me-
ditanda sunt, & desideria & affectus
ad Deum dirigamus, illum inuo-
cando,

Materia
Meditati-
onis præ-
cogitan-
da.

cando, desiderando, & propter ipsi
suspirando, ad illum aspirando,
cum illo loquendo. Quando autem
verò tempore oratio erit instituen-

*In tracta-
tu de rosa-
rio ad ver.
2 §. 1. &
libello de*

*imitatio-
ne B. Virg.
6. 24.*

*Inchoata
Meditati-
one, om-
nes alie-
na cogi-
tationes
abijcien-
da.*

Simile.

da, adiuuare eam poterit lectio pro-
ua, ut alibi diximus: alias curas
opera seponendo, eaque Deo com-
mittendo, ut etiam alio dicitur
loco.

Postquam autem orationem incho-
auimus, violenter omnes alie-
rum rerum cogitationes abijcien-
dae sunt, non modò vanæ & malæ, sed
etiam bonæ, quod huius loci ad
temporis minimè sint. Vanas autem
cogitationes, tam ex nostra infirmi-
tate quàm dæmonis astu, quò ora-
tionem impediatur, nobis occurren-
tes reijciendi modus is est, ut eis non
attendamus, nec easdem excutimus
quales sint, nec aduersus singulas
depugnemus, sed animum ab ip-
sa auertamus, conceptum quem ceperimus
prosequendo, & ulterius in eodem
procedendo: aut si ipsum interru-
pimus, mox ad eundem reuertendo:
prudentis & discreti viatoris
instar,

instar, cuius magni refert non cessa-
 re, aut quiescere per iter, qui, si ca-
 relli allatrent, aut ab alijs ad loquē-
 dum, aut fabulandum vocetur, aut
 ab ipsis irrideatur, ad illos se mini-
 me conuertit, nec illos intuetur, sed
 vterius procedit, iter suum profe-
 quens. Ita seruus Dei agat oportet,
 quando inter orandum aliqua co-
 gitaciones, aut imaginationum im-
 petus irruunt, non respiciat, quales
 sint, sed omittat, eas non conside-
 rando, nec respiciendo, sed punctū,
 quod meditari coepit, sine vlla tur-
 batione prosequendo. Idem facien-
 dum etsi graues contra castitatem,
 aut Deū sint tentationes, ne scilicet,
 eas respiciendo, se occupet, sed fi-
 lum orationis prosequatur. Non
 est autem quod vllum inde damnū
 metuat, hoc ipsum enim non re-
 spicere, nec illas intueri, & audire
 nolle, sed abhorrere & resistere, ad-
 mirabilis easdem reiiciendi est ra-
 tio. Ita suadet sanctus Gregorius, in
 illud quod de cæco, (qui in via le-
 richuntem versus audiens Christum
 trans-

simile.
 Praterē-
 da sunt
 quasi sur-
 da aure.

Optimus
 ille eas
 vincendi
 modus.

CAP. II.
 propter ip-
 irando,
 ando an
 institues
 ectio pro-
 s curas
 Deo con-
 io dictum
 onem in
 mper ali-
 bificiend-
 malz, sed
 s loei ad
 rias autem
 a infirm-
 quō or-
 occurren-
 ve eis nō
 excuti-
 sus fringu-
 num ab ip-
 em coep-
 ius in co-
 um inter-
 reuert-
 i viacōn-
 instar,

Luc. 18.

transeuntem, illum in clamando
 cens, *Iesu Fili David, miserere*
 qui, etsi ab alijs reprehenderet
 inhibentibus ne clamaret, non re-
 spondit, sed maiori feruore & ve-
 tiori voce clamauit, *Iesu Fili David*
miserere mei,) narrat S. Lucas, & sepe
 sepe nos, dum orationi incumbimus
 exagitant peccatorum cogitationes
 & imaginationes, atque hęc est
 ba, quę nos impedire conatur. Sed
 autem faciendum est, vt quod cogita-
 tionum strepitus nos magis exag-
 tat, eò maiori ardore orationi in-
 stamus, maioriq̃ue conatu Christus
 in clamemus, donec cogitationum
 molestiam vincamus, & audiamus,
 & illustremur. Optima ergo ad ve-
 nas & malas cogitationes, quę tem-
 pore orationis perturbant, arce-
 das pellendasq̃ue est ratio, violent-
 ter & diligenter orationem & con-
 ceptus nostros prosequi, & affectum
 desideriumq̃ue cordis ad Deum in-
 stollere, clamando, donec cogita-
 tiones euanescent. Si autem nec
 quidem abeant, non propterea in-
 stemur.

DE ORAT. MENTALI. 355

stemur, aut turbemur, sed patienter
sustineamus, à manu diuina hanc
molestiã accipiẽtes & eam ob amo
rem Dei pati volentes, atque hæc
sepe maior nobis erit de inimico
victoria, & maius apud Deum me-
ritum & lucrum, quam si statim ini-
micus fugeret, nosq̃ue ab omni alie-
na cogitatione liberos sineret.

si durant
tolerandã
propter
Deum.

CAP. X.

*De alijs ad attentionem in oratione
parandam medijs, & qua eadem
moderanda discretione.*

QVAE hæctenus ad attentio-
nem in oratione parandam
media suggestimus, necessa-
ria sunt & maximè utilia, ac omniũ
præstantissimum & optimum est ve-
rus & feruens Dei amor. Hic scilicet
vera cor Deo colligit, ipsumq̃ue ut
attentum & in mysteriorum & ope-
rum Dei ipsius consideratione quie-
tum sit efficit. Hic cum facilitate à
corde inutiles & vanas cogitatio-
nes in oratione & extra eam occur-
rentes

Feruens
Dei amor
attentum
facit.
Gregor. in
moral. lib.
30 c. 12. in
noua edit.

rentes pellit. nam vt ipsa ait Vbi
Matth. 6. tas, vbi est thesaurus tuus, ibi cogitatio
 tuum: id est, vbi amor est hominis
 vbi res est amata, ibi eius cogitatio.
 Ita quoque ipsa docet experientia
 nam quod multum amamus & desi-
 deramus, de hoc assidue cogitamus,
 idque sine difficultate aliqua, & in-
 iam nihil minus volentibus animis
 occurrit, quod ex corde dilige-
 mus. Vnde sequitur, quod, sicut ex-
 peritura terræ bona, quæ varia &
 plurima sunt, amant & desiderant,
 eadem cogitant, ita ex corde vnicum
 & æternum, quod est Deus bonus
 & omnia propter ipsum amant,
 cogitatio nostra ad eundem fertur
 & facile ac sine labore villo, intelle-
 ctus cogitatione in ipsum Dominum
 & mysteria quæ ex bonitate & infi-
 nita caritate pro nostra operatus est
 salute, feremur. Hinc Climacus ait
Grad. 28. Vt militis in duces amor elucet,
 si in prælio pro ipso decertet, ita
 tempore orationis facile apparere
 quem homo diligit. si enim Deum
 amat, cogitatio ad ipsum fertur.
 Hoc

DE ORAT. MENTALI. 357

Hoc ergo sancto exercitio re ipsa in
Dei amore crescimus. quo enim eū
amplius diligemus, ita facilius &
frequentius de ipso cogitabimus.
Vbi ergo magnum ac vehementem
amorem habuerimus, qui in corde
nostro omnem rerum terrenarum
amorem & affectum delet, magna
dulcedine & quiete de ipso cogita-
bimus, & omni tempore & loco cor
ad ipsum visitatione quadam ama-
bili sublatur, & suavi quodam a-
more illi unitum, habebimus.

Nihil autem adeo hominem in
oratione turbat, & animam alienis
ab eo loco ac molestis cogitationi-
bus distrahit, quam anxij de ijs re-
bus, quæ ad officium suum & sa-
lutem æternam spectant timores.
Tunc temporis siquidem homo ti-
met, ne eius quod illi ex officio in-
iunctum est post orationem obliuif-
catur, ut valeat efficere: angitur, an
quod illi præceptum est, bene an ve-
rò lectus succedet: an hæc & illa sit
impedimenta habiturus: an in hoc
quod egit peccarit nec ne: an confi-

Quæ ma-
ximè tur-
bent &
augant in
oratione.

teri

teri id ipsum teneatur an non, & de
alia huiusmodi. In rebus autem
salutem spectantibus, hæc inprimis
metu incutiunt, an de electorum
numero nec ne: perseveraturus
an non: an saluandus, an conde-
nandus: Optimum ad omnes horum
timores superandos, & cor quies-
tandum, & aduersus omnes diffi-
cultates, quæ hinc nascuntur firma-
dum, remedium est, totum se in De-
i manus resignare, omnia in diuina
voluntatis beneplacitum referre,
in diuinam eius prouidentiam re-
sistere, uti iam declarauimus. Facit
quantum certitudine morali potest
ad quod ex parte sua obligatus est
& quod illum facere uult Deus

*Dionys.
Carthuf.
contra in-
ordin. cor.
art. 27.
Quomo-
do supe-
randa.*

Faciendo quod mo-
raliter
possumus
& debe-
mus; & in
Dei voli-
tate se to-
taliter re-
signando.
p. 1. c. 1. &
p. 2. c. 5.

cumque videbitur iuxta id quod
uult, & alij ipsi consulere, omnes
obligationes (iuxta regulam, quam
supra posuimus) in omnibus quæ
offerunt compleuisse; tum secum
statuat, tam in hac uita, quam in alia
tam in tempore, quam in æterni-
tate, contentus esse eo quod Deus
creuerit, quodque non aliud nec
plura

DE ORAT. MENTALI. 359

plura petet, quàm ipse petat. Et si homo patri carnali à quo genit⁹ est, ob amorem quo illum se prosequi novit, etsi is paruulus ac mutabilis sit, uti amor creaturæ peccatis subiectæ, fidat, nec non & amico, ob aliquam quam in eo expertus est bonitatem: quanto magis homini confidendum in Deo, qui infinita bonitas est, qui infinito hominem amore diligit, è nihilo condidit, & quantum à parte sua tanquam filium suum patiendo & eius causa moriendo genuit, quique eius bonum & salutem, etiam longè magis quærit, quàm ipse desiderat, & desiderare potest. Qui autem tale nondum in anima robur ad hoc modo se in voluntatem Dei ex corde resignandum sentit, non propterea animum contrahat, at hoc ipsum petat, & petere non desinat, donec hæc illi detur benedictio.

Hæc sunt media, quibus attentio In habenda
ad eum in oratione mentali necessaria da atten-
& proficua, procuranda est. Sed ad- tione, nõ
vertendum discretionem hic opus vtendum
esse, violentia.

360 FRANC. ARIAS CAP. X
esse, scilicet, ut ita ad ea, quae med
tanda sunt, homo attentus esse co
netur, ne nimia ad eam paranda
vehementia utatur, nec vi quadam
vehementi rebus meditandis ima
ginationem applicet. Nam haec vio
lencia & nimia vehementia nocet
aliquando capiti, & orationis fru
ctum impedire possit. Velle namque
deuotione & motu e rebus diuinis
nimia violentia imaginatione & pro
fectus cogendo, elicere, animam potius
aridam facit. proinde seruanda me
diocritas, ne scilicet inter orandum
nimium quis negligens & remissus
sit, & a vanis se cogitationibus, ut
dictum est, abripi sinat: item ne
fatiget, & nimio opere ad attentionem
colligendam affligat; sed viuo & re
gili corde sit, ad attentionem la
bendam adnitatur; sed suauiter, ne
distrahatur laboret; sed sine vana
fatigatione faciat necesse est. co
dens cum attentio donum Dei sit
uti ante diximus, si quidquid ex parte
sua est, Dei gratia cooperante,
idque labore quem ipsa postulat.

Nocet e
nim.

DE
io, si
ipfam
In med
& v
tual
dum
V
notand
magni
magni
myster
quada
rent se
verò
quada
sua vid
lectu p
porali
mur, s
rerum
sustoll
diu ia

DE ORAT. MENTALI. 361
io, sine vlllo excessu faciat, Deum
ipsam concessurum.

CAPVT XI.

In meditatione à rerum corporalium
& visibilium cogitatione ad spiri-
tualium & inuisibilium transeun-
dum.

VT in sancto hoc exercitio Gregor. in
moral lib.
6. c. 27.
multum proficiamus, vtque
facilius & suauius peragatur D Thom.
2. 2. q. 182.
ar. 3.
nosandum est Documentum aliud
magni momenti, quod sancti omnes
magni fecere, scilicet, cum in hisce
mysterijs visibilia & corporalia Gerson. de
medit. &
simpl p 3.
c 7.
quædam reperiuntur, quæ dum fie-
rent sensibus percipiebantur, iam
verò imaginatione percipiuntur; Dionys. de
profet.
charit. ar.
46.
quædam etiam spiritualia & natura
sua videri nescia, quæque solo intel-
lectu percipiuntur: ne nimium cor-
poralium consideratione detinea-
mur, sed mentem ad intellectualem
rerum spiritualium consideratione In medi-
tando,
mens à
corpora-
libus ad
spirita-
lia trans-
sustollamus: præsertim quando quis
diu iam mentalem orationem exer-
cuit ferenda.

Q

cait in ea iam versatus, tiro natus non ita idoneus est mentem ad ea quæ purè spiritualia sunt, eleuare.

Modus
meditan-
di poenas
Inferni.

Quoniam hoc documentum omnibus rerum corporalium meditationibus commune est, primo aliqua de alijs materijs exemplum nemus, dein ad alia de vita & passione Domini descendemus. Quipenas infernales meditatur, primo imaginatione, latitudinem, longitudinem, profunditatem loci investigat, quasi præsentem haberet, imaginemque vehementiam, animas corporum inclusas in eundem cõiectas, tetrastemaleolentiam, vocum cõfusionem, gustus amaritudinem, & singulorum sensuum tormenta. Vbi anima haererpenderit, ad excitandam seueritatem harum poenarum granitatem sentiat ac timeat, statim ad peccati (quod hanc poenam promeretur) culpam ordinem considerandam, quo ipsa abhorreat & detestetur, intellectum erigat. Simul etiam æquitatem & magnitudinem diuinæ iustitiæ & maiestatem Domini læsi, qui in eam

poena

penæ æternitatem, & gloriæ iacturam (quæ spiritualia & inuisibilia sunt) intueatur: ac dein admirationem, timorem, & reuerentiam concipiat. Considerat aliquis mortem, quæ meditatio permagni momenti est, is fingat corpus suum ægrum lesto affixum, vires paulatim, visum & colorem amittere, atque cum morte luctari: post mortem id ab omnibus deferri, & terra obrui, in qua putrescat. hæc omnia corporalia sunt. his aliquantum immoratus, excitet se ad rerum mundanarum contemptum. dein digrediatur ad spiritualia: puta, animæ ex hoc corpore egressum, in alteram vitam ingressum, rationem Deo reddendam: quantum sit bonum in iudicio Dei liberum & æterna dignum gloria indicatum esse; quantum econtra malum, condemnari, & ignibus æternis adiudicari: virtutis quoque dignitatem, quæ tam felicem habeat finem, & peccati malitiam, quod tam funestam nanciscitur catastrophen. horum consideratione motus

Mortem.

Q 2

ad vir-

364 FRANC. ARIAS CAP. V.
ad virtutem amandam, & malum
fugiendum excitatur. Hoc ergo mo-
do corporalia consideranda sunt, &
visibili & corporali scilicet mente
abstrahendo, & ad inuisibile & spi-
rituale conuertendo. Eundem etiam
modum in vitæ & Passionis Domini
mysteriorum consideratione vti
possumus. Duo exempli loco
adferemus. Natiuitatem Domini
meditans, imaginatione sibi fingat
vile diuersorium, & patulum vnde
quaque stabulum, puerulum benedi-
ctum, tenerum, paruulum, pauperem
in duro reclinatum præsepi, frigore
tremulum, & lacrymas effundentem.
Compatiatur paruulo, eius pauper-
tatem & humilitatem exteriorum
perpendens. Hæc corporalia sunt.
Deinde intellectum ad spiritualia
sustollens, amorem & caritatem con-
sideret, qua suprema illa maiestas
carnem nostram mortalem suscipere
voluit, quod nos diuinitatis sui
participes redderet, nostram quoque
paupertatem & humilitatem, quod
diuitias & gloriam daret. Sequitur
hinc

Natiuita-
tem Do-
mini.

DE
huius b
tio, &
quam d
tari ex
imitati
capituli
primò c
rale est.
tum ip
viciant
ijciant,
los euel
Dein a
cogitam
tudinet
causa a
mansue
& vexa
eisdem
cara. Id
melius
seruanc
Rati
non ni
spiritu
beamus
lium ra

huius bonitatis & amoris admiratio, & taliter amantis, redamatio. quam dignum & æquum sit hoc imitari exemplum perpensio, quò se ad imitationem excitet. Eodem modo captivitas Saluatoris meditanda. primò considerandum, quòd corporale est, quomodo nimirum satellitum ipsum turba circumdet, manus vinciant, catenas funesque collo iniiciant, violenter abducant, capillos euellant, barbamque expilent. Dein ad spiritualia procedendum, cogitandumque Saluatoris magnitudinem & potentiam, qui nostri causa ad eò malè habetur, simul & mansuetudinem, quã hasce iniurias & vexationes, ac causam ob quam easdem perferat, nostra scilicet peccata. Idè & in reliquis mysterijs, ad melius dictos affectus eliciendos, servandum.

Eiusdem captivitate.

Ratio autem, cur corporalibus non nimis inhærere, sed ad purè spiritualia statim transcendere debeamus est, primò, quia in corporalium meditatione, eò quòd hic or-

In corporalium nimia meditatione fatigatur anima.

Q 3 ganis

Fit ad me
ditandū
spiritua-
lia ine-
prior.
Ledit æ-
stimati-
am.

ganis & potentijs corporalibus va-
tur, anima maiorem molestiam &
defatigationem sentit. unde & timo-
rē cōcipit, & à sancto hoc ex-
citio redditur alienior. Adhæc pro-
nimia hac & nimis profunda rerum
corporaliū apprehensione, tandem suo
tempore in parte æstimatiua læsio
sentit. hinc fit vt sepe credat se reu-
ra videre & audire, q̄ tamen reuera
nō videt nec audit, sed dūtaxat ima-
ginatur. Ad hæc similia q̄; absurda e-
uitanda, satius fuerit bonam ora-
tionis partem rerum spiritualium
meditationi impendere, quæ intel-
lectu peragitur; in quo minùs defa-
tigatur anima, maioriq̄e cum li-
bertate & suauitate in eo procedit.

Corporea
& visibi-
lia sunt
gradus ad
spiritua-
lia.
Rom. 1.
2. Cor. 4.
v. 6.

Alia ac præcipua ratio est, quæ
(iuxta diuinam ordinationem) res
corporeæ & visibiles, tam creatura-
rum, quàm sacratissimæ humanita-
tis Iesu Christi, institutæ sunt, ve-
larum adminiculo velut gradibus
ad spiritualia & inuisibilia Dei con-
scendamus; atque ijs velut medijs ad
cognitionem & amorem Dei atrol-
lamur

lamur, Proinde conuenientissimum
& utilissimum fuerit, ita seruum
Dei horum mysteriorum meditati-
one uti ut per hanc disponatur, quò
Deus illum ad purissimam diuinita-
tis suæ contemplationem euehat,
quæ perfectam animæ cum Deo v-
nionem (quæ per ardentissimam fit
caritatem) efficit. Certum est autem
animam, quò in rerum se diuinarum
cõsideratione magis à corporalium
imaginibus & similitudinibus de-
nadar, magisque in purè spiritualiũ
meditatione exercet, adiuncta pu-
ritate conscientie & imitatione
Christi eo magis se disponere & a-
ptiorem reddere, ut Deus pia sua
manu ad contemplationem, id est,
clariorem Dei cognitionem, ac per-
fectiorem amorem sustollat. Consi-
lium hoc omnes sancti & viri spiri-
tuales tradunt. De humilitate autè
& reuerentia, qua horum mysterio-
rum adminiculo ad diuinitatis con-
templationẽ quis ascēdat, & de cõ-
siderationibus ad hanc non parum
conducentibus deinceps agemus.

*D. Gregor.
lib. 23.
Moral. c.
13. in Exe.
hom. 17.*

*D. Gregor.
vbi supr.
Rusbroch.
de vera
contempl.
c. 7.
Dionys. de
med. ar. 4.
capp sequ.
c. 18.*

Q 4

CA-

CAPVT XII.

*De spiritualibus sacratissima Christi
Iesu humanitatis perfectionibus,
quæ in sacris hisce mysterijs con-
sideranda sunt.*

AD adiuuandum porrò & con-
solandum eos, qui in sanctis
hoc exercitio proficere ege-
giè volunt, distinctius & copiosius
spiritualia, quæ in hisce mysterijs
circa humanitatem & diuinitatem
Saluatoris nostri Iesu considerari
queunt, exponemus: quæ scilicet in
horum vnoquoque considerare li-
ceat. Circa sacratissimam Redem-
ptoris humanitatē, quādo hæc my-
steria meditamur, bonum fuerit, ex-
teriorē ac visibilem sacratissimam
illius corporis perfectionē ac pul-
chritudinem cōtemplari: cum enim
immediatē à Spiritu sancto, & con-
sequenter à tota Trinitate (nam
vniuersus personæ opera ad extra omni-
trium sunt) organizatum, & singula-
ri quodam ac supranaturali modo
est.

In huma-
nitate
Christi
conside-
randa cor-
poris per-
fectio ex-
terior.

è sacratissimis purissimisque Vir-
 ginis sanguinibus compactum &
 cōpositū, & cū persona diuina vni-
 tū fuerit, certū est ipsū inter omnia,
 quæ vnquam fuere aut post futura
 sunt corpora, pulcherrimum ac
 perfectissimum fuisse quantitate,
 proportione, consonantia, & mem-
 brorum omnium elegantia, coloris
 viuacitate & claritate, vultus sua-
 uitate, modestia, & loquendi, &
 eundi grauitate, & reliquis omni-
 bus, quin & sancta quadam maiesta-
 te venerandum, interdum malis ter-
 ribile, sed & dulcissimum ac amabi-
 le. Quamuis autem hanc perfectio-
 nem & pulchritudinem exteriorem
 considerare liceat, non hanc aut illā
 in particulari figuram (nam hoc di-
 stractionem afferre posset) sed in
 generali formam quandam maximè
 perfectam imaginando, vt ita in e-
 iusdem amorem excitemur, & simul
 ardentissimum ad illum aliquando
 in coelogleoriosum videndum desi-
 derium concipiamus; imprimis ta-
 men cōsideranda est inuisibilis illa

Quo me-
do.

Quo sine.

Q 5   san-

sanctissimæ humanitatis perfectæ.

Ipsius inquam altissima dignitas

Sed in pri- quod scilicet infinitum Dei habet
mis inter- esse, quoniam personæ Filij Dei
rior, eius ta est: quod in altissimo colloca-
scilicet sit loco, quo nullus maior esse
subsisten- cogitari potest: quia immediate
tia. ipse Dei persona sustinetur, &

vinculo intimo, & vnione a deo

acta, quæ efficiat, ut is ipse qui homo

simul sit Deus. Cogitemus, quam

lecta à Deo sacra hæc humanitas

fuerit, quam solam incõparabilior

magis dilexit, quam totum vniver-

sam. omne enim esse, quod creaturæ

tam terrestribus quam cœlestibus

dedit finitum ac limitatum est; &

sacratissimæ huic humanitati esse

infinitum est, & quod non creaturæ

sed creator ipse est. Consideremus

auctoritatem & potètiã eius. nam

quia personæ diuinæ vnita est, deus

illi ius & Dominium in omne quod

creatum est, & vniuersalem quam

admiracula, prodigia, & quidquid

in cœlo & terra vellet, operandi po-

testatem. Atque ita Christus Domi-

nus.

Quam hu-
manitas
Christi
Deo dile-
cta.

*D. Tho. 3.
p. 1. q. 2. a. 7.
c. 9.*

Eius au-
toritas &
potentia.

nus, non solum in quantum Deus & creator, verum etiam in quantum homo & redemptor, est vniuersalis coeli terræque, omnium hominum & angelorum rex & Dominus. Verum in quantum Deus, à se ipso potestatem habet, id est, à nullo accepit, atque hæc potestas est penitus infinita non modò in omne creatû, verum etiam, ad de nouo creandum quidquid creari possibile est. At in quantum homo, ipsam à diuinitate accepit, estque potestas vniuersalis spectans mundi redemptionem, & in omnes homines & angelos Dominium. Consideremus item pulchritudinem & sanctitatem sacratissimæ illius animæ, quæ ita ineffabiliter omne quod dici & cogitari potest excedit, vt in eo ipso puncto quo condita fuit gratia infinita in genere gratiæ plena fuerit: id est, habuerit gratiam omnē possibilem secundum potentiam Dei (iuxta ipsius sapientiæ ordinationem,) & gratiam imensam & illimitatam, non modò pro se, sed etiam ad eam.

Q 6

velut

D. Tho 3.

p 9.13. art.

1 & 2.

D. Thom.

3 p 97

10 & 11.

Animæ

sanctitas

& decor.

372 FRANC. ARIAS CAP. XI
velut caput in omnes mundi & al-
rum mundorum infinitorum (fre-
starent) homines effundendam, quæ
eâ in rem suam uti vellent. Et cum
gratiam illam erat & per excellen-
tiam caritate & amore, tam ergo
Deum quam homines, tum etiam
virtutibus acquisitis & infusis &
Spiritus sancti donis, cum pulcherrimo
gloriæ lumine, plena, atque
ipsa sola maiorem amorem Deum
virtutem & gratiam habebat & modo
etiam habet, quam omnes simul
homines & angeli, idque eo excellens,
nulla ut sit comparatio. Erat ad hæc
summâ gloriâ plena, nam à primo
creationis suæ instanti, diuinam vi-
debat essentiam, eratque beata, vi-
modo est; etsi gloriam in hac vita
corpori, nec inferiori animæ parti,
quod pro homine pati posset, non
communicaret. Consideremus &
gloriosissimæ illius animæ sapien-
tiam, quæ maxima & infinita, iam
iam inde à primo creationis instan-
ti, uti est modo, fuit: nam ab illo in-
stanti sciuit & vidit quidquid Deus
fecit

*Idem 3. p.
9. 10. ar. 2.
3.*

*Et sapien-
tia.*

DE ORAT. MENTALI. 373

fecit & faciet, quæ fuere & vnquam
futura sunt, omnes omnium homi-
num & angelorū tam bonorum, quā
malorum iam inde à mundi exordio
cogitationes, & quas ad vsque finem
mundi & per infinitum æternitatis
spatium habituri sunt. has inquam
omnes præsentis habebat & vide-
bat sanctissima illa anima, simul &
omnes creaturarum omnium natu-
ras, & illarum numerum, perfectio-
nes, virtutes proprietates & succes-
sus, tam hominum mundi huius,
quàm alterius, tam illorum qui in
tempore, quàm qui futuri in æter-
nitate, & tam diu futuri, quàm diu
erit Deus. omnia inquam hæc vide-
bat & sciebat clarissimè, vti illa mo-
do videt & scit. Immensum hoc di-
uinæ sapientiæ pelagus, quod illam
benedictam Christi animam nobi-
litate, & perfectiones illæ spirituales
potentiæ, gloriæ & pulchritudinis,
quæ sacram illam humanitatē sum-
mè admirabilem reddunt, simul &
alię virtutes humilitatis, mansuetu-
dinis, misericordiæ, benignitatis,

Q 7

quas

374 FRANC. ARIAS CAP. XL
quas in mysterijs vitæ, Passionis
Resurrectionis Dominicæ relucet
dicimus, spiritualia sunt, quæ con-
siderare debemus. Hæc autem con-
sideratio efficiet, vt altius ac dignius
omnia opera & verba Christi Salu-
toris ponderemus, & sentiamus
citemurque magis in amore Do-
ni illius, qui etiam in quantum ho-
mo & frater noster, dignitate, po-
tentiaq; existit altissimus, gratia
pulchritudine elegantissimus con-
ditiōe suauissimus, & in omni ve-
tute perfectissimus, sapientia ma-
ximè admirabilis, summaq; reueren-
tia & amore dignissimus. Et quoniam
hæ spirituales perfectiones huma-
nitatis Christi figura quædam vultus
diuinitatis sunt, & speculum in quo
ipsa relucet & videtur perfectissi-
mum, quod vnquam Deus condidit
iam quomodo per illos ad perfe-
ctionum diuinitatis consideratio-
nem ascendere & peruenire de-
beamus, prosequemur.

Ca.

CAP. XIII.

Quomodo in sancto hoc exercitio animum ad perfectionum diuinarum considerationem attollere debeamus.

PAR est, vt dixi, à mysteriorum vitæ, ac Passionis Dominicæ meditatione intellectum ad diuinitatis eius contemplationem attollere. Inprimis, quia vt diximus, hic primarius est finis ad quem horum mysteriorum consideratio instituta est, nempe ad maiorem cum claritate diuinitatem Dei cognoscendam, perfectiusq; illam amandam ascendere. Neque enim amare bonum possumus, nisi cognoscamus: quò autem melius cognoscimus, eò magis, quantum est ex parte cognitionis, ad ipsum amandum mouemur. cum verò omne bonum nostrum, & omnis vitæ Christianæ perfectio in diuina natura amanda consistat, inprimis in eiusdem considerationem incumbamus necesse est, ad melius

Ab humanitate Christi ad diuinitatem a secedimus.

melius eam cognoscendam, ac perfectius amandam. ad hoc humanitatis Iesu Christi mysterium, in quibus diuinitatis perfectiones ad eum relucēt, meditatione maximè deducimur. Nam et in omnibus creaturis, quò naturalia Deo sunt opera, diuinitatis ipsius conditoris vestigium & imago apparet, & per illas ad perfectionum diuinarum cognitionem, quæ naturali quodam lumine cognosci queunt, accedere valeamus, & præsertim per

Perfectiones enim Dei in humanitate Christi maximè relucēt. mam hominis, quæ non modo signata, sed & imago licet imperfecta, diuinitatis est; multò tamen melius & altius in diuinarum perfectionum noticiam per supernaturalia Dei opera & effectus gratiæ & gloriæ quam hominibus simul & angelis communicat, venit. & imprimè

2. Cor. 4. per id quod in sacratissima illa humanitate, quam Dei Filius assumpsit, operatus est, ac per mysterium vitæ ac Passionis eius. Hic enim comparabiliter magis quàm in reliqua vita infinita Dei bonitas, immensitas

mensa eius liberalitas, pietas, misericordia, caritas, amor, incomprehensibilis sapientia, infinita potentia, & summa iustitia elucet. Multum quidem bonitas, liberalitas, caritas apparent in eo quod omnibus creaturis esse, ac virtutē, animalibus vivā, animab⁹ humanis & angelis immortalitatē, intellectū, liberū arbitrium, & diuinitatem suam vident, gloriaque fruendi capacitatem contulerit: multo verò magis in eo quod sacratissimæ huic humanitati infinitum diuinæ personæ suæ esse dederit, præter alia gratiæ & gloriæ immensæ, quam illi communicavit, dona. Quantum orbis cœlestes magnitudine granum sinapi, quod in terra est, excedunt, tantum & multo magis, quod bonitatis suæ signum dedit Deus in ijs, quæ in sacra hac Eilij humanitate & per hanc operatus est, excedit reliqua quæ eiusdem signa dedit. Atque ita Incarnationis opus hoc dignissimum est eo, qui Deus est: nam præcipuum quod ab homine petit Deus, est, ab illo

Bonitas,

Amor.

am a-

378 FRAN. ARIAS CAP. XL
amari : vt autem ametur , mi-
potuit esse cōuenientius , quam mo-
do tam ineffabili bonitatem &
morem suum nobis declarasse.

Potentia. Potentia Dei multum quidem
lucet, quod cœlum terramque cō-
hilo condiderit: verum quantum
operis naturam, multo resplende-
clarius, in eo quod duas res tam dis-
tinctas, quales sunt diuina, & hu-
mana natura, in vna persona combi-
narit; & quod per res in oculis man-
di viles, quales sunt ignominia Pas-
sionis, tormentum ac mors crucis,
peccatum & mortem vicerit, man-
dum conuerterit, sanctificarit, bea-
tificaritque animas. nam esse natu-
rale quod mundo (ipsum è nihilo
cōdendo) dedit nullius omnino va-
loris est, respectu esse supernatura-
lis, quod animabus, ipsas iustifican-
do & beatas reddendo, concedit.

D. Thom. Idem est de sapientia, misericordia,
1.2. q. 113. iustitia & reliquis Dei attributis
art. 9. sentiendū quæ vt diximus, in hisce
Sapientia mysterijs vitæ & Passionis Christi
& relique. magis, quàm in reliquis Dei operibus

DE ORAT. MENTALI. 379

bus resplendent. Hinc bene dicimus, horum mysteriorum adminiculo, ad perfectionum diuinarum considerationem nos posse ascendere.

CAP. XIV.

Alliatio, qua ad perfectionum diuinarum considerationem sacris hisce mysterijs iungendam inuitat.

NON solum (ob rationes, quas diximus) ipsa diuinitatis consideratio, cum humanitatis iungenda, ab operibus scilicet humanitatis ad perfectiones diuinitatis ascendendo; verum & contra contemplationi diuinitatis ad rectanda humanitatis: nempe, à diuinitatis ac perfectionum diuinarum consideratione ad sacram humanitatem descendendo, vt summè, & dignissimè de mysterijs, quæ per eam Deus operatus est, sentiamus, & veriolem ex illis fructum eliciamus. Omnia enim opera, verba, doctores Christi Domini, sublimiora & mira-

A diuinitatis Christi consideratione, descendendum ad humanitatis.

mirabilia tunc nobis videtur
quando magnitudinem & maiestatem eius, in quantum Deus, contemplamur. Hinc Euangelista Ioannes Incarnationis mysterium exponitur, quia scilicet, *Verbum caro factum est*, quod dignè de mirabili hoc cogitare sentiremus, præmittit ante omnia quale sit hoc Verbum, æternum scilicet. quia *In principio* verum omnia erat, verus Deus, & rerum omnium auctor. Narraturus item actum humanitatis & caritatis, quem in ultima coena Christus, discipulis abluendo pedes, ostendit, ut proinde oportet hoc exemplum ponderemus, primò Domini magnitudinem & auctoritatem exponit, nempe eam quam in quantum Deus per æternam generationem habet, nempe eam quam in quantum homo per incarnationem cum persona diuina accipit, dicens, *sciens quia omnia de manu Patris in manus*, id est, Patrem ab æterno illum ut Deum, qualis ipse est, æqualiter æternum genuisse: & in tempore, morti & vitæ dominatum,

Egregiè
id præstitum à S.
Ioanne
Euang.
Ioan 1.

Ioan. 13.

CAP. XI
is videtur
& maiest
eus, contra
ista loquit
um expone
in carnis
ili hoc opo
ante omnia
eternum
perum om
rum omnia
em actum
quem in
discipul
dit, ut pro
um ponder
i magnitud
xponit, tu
n Deus per
habet, tu
homo per
diuina act
omnia de
Patrem ab
ualis ipse
uiffe: & a
ta domi
rum,

DE ORAT. MENTALI. 381

tum, per excellentiam potestatem
dimittendi peccata, salutem, iustifi-
cationem animarum, hominum iu-
dicium, gloriam iustorum & reli-
quos Dei thesauros dedisse: & sciens,
quia à Deo exiuit, tum quod ab æter-
no ab ipso genitus esset, tum quod
in mundum venisset factus homo:
& ad Deum vadit, quò ad illius de-
xeram consideret. Vbi inquam de-
clatasset, quæ ad diuinitatem & ex-
cellentiam personæ Christi spectât,
mox ipsum humilitatis quod patra-
uit opus enarrat, dum peccatorum
pedes abluit, docens nos, quò dignè
& vt oportet de Christi humanita-
tis mysterijs sentiamus, opus esse
primò magnitudinem & perfectio-
nem diuinitatis eius contemplari.
Ad eò vt sicut in persona Christi hu-
manitas diuinitati iuncta est, & hæc
humanitatem exaltat & nobilitat,
& illa vicissim magnitudinem &
gloriam diuinitatis, quamque digna
fit, quæ diligatur & metuatur, ostē-
dit: ita in horum mysteriorum me-
ditatione diuinitatis consideratio,
cum

Diuinitas
humani-
tatem ex-
altat. Hu-
manitas
diuinita-
tem cla-
rificat.

cum humanitatis iungenda, & per aliam excitanda & iuanda. A consideratione enim diuinitatis ad quam per creaturas ascenditur ad sacratissimæ humanitatis materia descendendum, ac vicissim mysteriorum humanitatis completionem, ad diuinitatis ascendendum.

Diuini autem huius artificii est; quod licet in creaturis Dei perfectiones sese exerant, toto tamen magis in ijs perfectiorum quæ magnitudinem, maiestatem, potentiam & sapientiam eius ostendunt, quam quæ ad bonitatem, misericordiam, caritatem, ac in eis referuntur, apparent. At in mysterijs humanitatis Christi, lumen omnes diuinitatis perfectiones splendebat, & qui purum deum, tumque animæ oculum habere, melius easdem, quam in rebus Dei operibus cerneret; tamen hic se exerunt, & in oculos nostrorum incurrunt perfectiones ad bonitatem, misericordiam, amorem, &

DE ORAT. MENTALI. 383

uitatem, ac iustitiam diuinam spectantes, quàm quæ ad maiestatem, magnitudinem & potentiam Dei eiusdem pertinent. Hinc in creaturis per ea, quæ de illis nos naturalis docet ratio, & fides, magnitudinem, potentiam, pulchritudinem & sapientiam Domini, qui ipsas è nihilo condidit contemplantes, statim ad opera humilitatis & patientiæ, quæ is ipse nostri causa operatus est, naturam nostram assumendo, & in eadem tales contumelias & dolores pro salute nostra patiendo ubi descendimus, altè & dignè hæc mysteria intelligimus & ponderamus, eadem ut tanti & potentissimi Dei opera considerando. quò autem humanitatis opera humiliora sunt, & inferiora, maioremque contemptum includunt, & quò poenæ, tormenta & dolores maiores, è maioris valoris, pretij, gloriæ ac pulchritudinis verè nobis videntur, è cariora & dulciora sunt, è magis ad amorem, deuotionem, recognitionem, gratiarum actionem, & Domini ipsius imita-

imitationem excitant, cum scilicet
ante cogitauerimus quis sit Do-
minus, qui hæc agit opera, & hos
lores sustinet. Postquam autem
tentè ac maturè humilia & doloro-
sa humanitatis Christi opera per-
dentes, ad eius bonitatem, misericor-
diam, caritatem & suauitatem
diuinitatis considerandam per-
uenimus, manifestius hæc apparet
perfectiones, quòd, cum tantæ
iestatis, potentia & gloriæ Deus
set & Dominus, ad tam grauia, hu-
milia, & dolorosa, hominis emen-
dandi, & peccati malis & poena
liberandi, eumque diuinitatis
gloriæ suæ participem reddendū
go, descendere voluerit. Hæc
diuinitatis ad quam per hæc
mysteria ascendimus consideranda
est (vti diximus) incomparabilis
altior, perfectior, & ad aman-
dum & glorificandum
Deum, effica-
cior.

CAPVT XV.

Singillatim aliqua perfectiones diuinae recensentur, vt quomodo consideranda sint, innotescat.

QVONIAM expedire & utile in sancto hoc exercitio esse diximus, diuinarum perfectionum considerationem, cum horum mysteriorum meditatione coniungere, necessarium videbatur, in visum eorum, qui id per studia & in scholis non didicere, distincte & breuiter declarare, quid sacra Scriptura & Sanctorum doctrina per perfectiones diuinas, quae nobis occurrunt saepius consideranda, intelligant. Dicimus ergo primo, Deum aeternum, & ipsam aeternitatem esse: id est, durationem eius, & esse, principio caruisse, nec habituram finem; nec in illa successionem, mutationem, varietatem vllam esse, sed semper uniformem manere, id est, vno semper modo & tenore. Reliqua omnia suum habuere principium: è
R   nihilo

Perfectionum Dei
prae: pua,
qua.
Aeternitas.
D. Thom.
p. 9. 10.

386 FRANC. ARIAS CAP. XV
nihilio quippe sunt condita. & licet
aliqua, ut animæ rationales, angeli
& corpora cœlestia nullum habent
finem, habere tamen possunt
Nam in nihilum illa redigere potest
Deus, si ea conseruare desinat. & tamen
metu iam esse permanens (sed par-
cipatum) Deo conseruante habent
in operationibus tamen variationem
& successionem habent. At in Deo
nihil horum est nec esse potest. nec
ut principium non habuit, quia
nullo dependet, ita nec desinere po-
test esse. quia esse à seipso habet.
Proinde considerandum omnem
magnitudinem, maiestatem, gloriam
& perfectionem, quam hodie Deus
habet, semper habuisse.

Immuta-
bilis.
D. Thom.
1^a 2^a 49.

Hinc sequitur & alia Dei per-
fectio, quod scilicet sit immutabilis
id est, quod nunquam vlla in se
fuerit, nec esse possit mutatio. Om-
nibus in rebus aliqua fuit mutatio
& multis eadem mutationibus
noxia sunt; nam à non esse, ad esse
quod habent transiēre, & ex quo
coepere, mutata sunt, nouas accipi-

DE ORAT. MENTALI. 387

endo formas, perfectiones, aut qualitates, aut noua loca in angelis atque animabus Beatorum hoc videmus: tamen enim in esse manent & gloria, quantum tamen ad locum, & quantum ad intelligendum ea, quae ante ignorabant, & nouum accidentale gaudium, quod ante non habebant, concipiendum, mutari queunt. At in Deo, quantum ad diuinitatem, nulla harum reperiri mutatio potest. neque enim mutare locum potest, ut qui omni in loco sit, & si alium de nouo crearet mundum, in ipso esset, non quod ipse mutaretur, sed quod ille de nouo mundus creatus mutatus esset à non esse ad esse quod reciperet; nec in se nouam Deum aliquam perfectionem acquirere potest, quia infinitus est, & omnes quae esse & concipi perfectiones possunt, in se continet.

Simpliciter.

Alta Dei perfectio est, quod id sit simplicissimus, id est, non est in ipso *D Thom.* *p 1. q 3.* vlla compositio, nec partium, aut rerum diuersarum mixtura. Corpora composita sunt, vel è membris &

R 2

par-

partibus quantitate sua distinctis
 vel è materia & forma, & si vivat
 anima constant & corpore. Omnia
 hæc magnam imperfectionem ad-
 guunt, nec in Deum cadunt, qui
 finitè perfectus est: neque enim corpus
 est, nec figura corporea, nec quæ
 talem fingere Deum oportet; sed
 spiritus purissimus est, & substantia
 maximè spiritualis, id est, esse
 substantia multū ab omnibus his
 imperfectionibus quas in alijs cor-
 poribus videmus, aliena, infinitè
 nobilitatis & pulchritudinis, &
 ipsa perfectio infinita. atque ita
 contemplari oportet, non im-
 nando in ipso figuram, aut formam
 aliquam particularem. Hinc sequi-
 tur, in Deo non esse accidentia, nec
 quidquam naturæ eius extrinsecus
 subiectū enim quod habet accidentia
 ipsius iam perfectionem accipit.
 corpus à calore, qui eius est accidentia
 & anima & angelus perfectionem
 recipiunt à gratia & virtutibus in-
 fusi, quæ accidentia sunt; at Deus
 nullo recipere perfectionem potest.

atq; ita nec habere accidentia. Hinc
etiam sequitur, quod, ubi Deus est,
ibi sint omnia quæ in Deo. Nam ut
ipse est simplicissimus & sine parti-
bus ut diximus, non potest habere
partem hanc unam in vno loco, il-
lam in altero, sed in omnibus cœli
terræque partibus, & in harum sin-
gulis cum omni sua maiestate & ma-
gnitudine præsens est, unamquam-
que creaturam, etiam minimam con-
servans & gubernans, sicut est in toto
universo simul, singula conservans.

Sequitur inde & alia perfectio in
Deo notanda, quod sit actus purissi-
mus: id est, ad ipsum velut primum
principium, & primam causam per-
tineat, cæteras causas mouere, ope-
rari in omnibus, & omnibus bona
& perfectiones communicare, ipse
tamen non moueatur, nec aliquid in-
crementum recipiat: item, quod nullam
mensuram, limitem, nec terminum admit-
tat, quoniam immensus est: cumque
omnia ipso indigeant, ipse nullo.

Alia perfectio Dei est ipsa omni-
potentia, id est, potest omnia, &
R 3 quid p. 1. q. 25.

D. Thom.
1 p. 92. a.
3 q. 3.
ar. 1.
Actuali-
tas.

Omnipo-
tentia.
D Thom.

390 FRANC. ARIAS CAP. XV.
quidquid voluerit potest, semper
que fit, quod ipse efficaciter & de-
terminatè vult. In creaturis & præ-
sertim hominibus & angelis po-
tentia & operandi quidem vis est,
sed limitata: hæc enim facere pos-
sunt, nõ illa; & ad ea, quæ facere pos-
sunt, multis opus habent auxilijs &
instrumentis. Rex, etiam potentissi-
mus, ad regnum regendum, quo-
ministris & magistratibus, à quibus
iuuetur, opus habet. Ad regem ini-
micum profligandum, quot militum
copijs, exercitibus & armis eget.
Magnus artifex ad opus aliquod fa-
ciendum, quot ferramentis, artifi-
cij, & materialibus opus habet.
Creaturarum etiam potentia à vio-
lencia & resistentia alterius impe-
diri potest, vti videmus in sole; qui
quamuis magnam ad illuminandum
& calefaciendum vim habeat, ni-
bes tamen ex leuibus vaporibus &
queis congelata, illi resistit, & im-
pedit quò minus illuminet terram
& calefaciat. At Dei potentia ab om-
nibus illis imperfectionib⁹ libera
est.

DE ORAT. MENTALI. 391

est: potest omnia, & nihil est, quod non possit, nec quisquam illi resistere potest. Et ad faciendum quæ vult & potest, nullo opus habet, nō instrumento, non materia, non tempore; nam solo verbi sui imperio, solaque voluntate, & è nihilo, & in instanti, sine vlllo denique labore, facere potest quidquid vult.

Alia in Deo perfectio est, quod ^{Sapientia} sit infini: è sapiens. In hominibus & ^{D Thom.} Angelis sapientia inuenitur, sed ^{1. 2. q. 14.} limitata, vt longè plura sint, quæ ignorant, quàm quæ norint: & ista quæ sciunt, non comprehendunt; nam quantumuis multa de illis norint, plura tamen scienda restant; & ea etiam quæ iam norunt, maiori perfectione scire possunt. Et illa etiam quæ scire possunt, nō simul & iunctim intelligunt, nec cōcipiunt, sed modò hoc, modò illud intelligunt. Non ita Dei se habet sapientia, quia est infinita, hac ipse nouit omnia, tam quæ iam inde à principio mundi fuere, quàm quæ deinceps futura: nec modò magna, verum et-

R. 4

iana

iam minima, ipsos quin etiam aëri
 atomos, & omnes aquarū maris gut-
 tas, quarum numerum perspectum
 habet, nec modo ea, quæ in exte-
 riori sunt superficie, sed & quæ
 in terræ visceribus, abyssō maris, &
 hominum cordibus abscondita de-
 litescunt: nec modò, quæ iam factæ
 & erunt, sed & infinitè plura. nam
 nouit quidquid fieri possibile est, id
 est, omnia, quæ facere Deus potest,
 & omnia quæ nouit, etiam compre-
 hendit, id est, perfectione quadam
 infinita nouit. Et quod maius, com-
 prehendit seipsum, quæ ex se est, scire
 quidquid sciri potest. Et omnia illa
 quæ nouit futura, corā videt, & velut
 præsentia habet: adeò vt in scientia
 eius nō sit tēpus præteritū, nō futu-
 rum, vti nobis est. omnia. n. eius eter-
 nitati præsentia sunt: nouit quos, &
 videt omnia, non successiuè vnum
 post aliud, sed simul omnia. ita vt vi-
 sio & consideratio vnius, non impe-
 diat aliarum. Et licet actualiter o-
 mnia videat, illius tamen visus, tam
 nihil propterea impeditur & turba-
 tur,

tur, à videndo & contemplando se-
ipsum, quasi aliud non videret, nec
intelligeret quam vnum seipsum.
nam ipsa eius essentia diuina exem-
plar est & prototypō rerum omniū:
atque ita seipsum intuendo omnia
quam clarissimè videt & cognoscit.

Hinc alia nascitur perfectio in *D. Thom:*
Deo consideranda, scilicet, quòd sit *p. 1. q. 26.*
infinite beatus. Creaturæ omnes in- *Beatitudo*
tellectuales, quæ in cœlo agunt, be-
atæ sunt, Deum intellectu facie ad
faciem clarè videndo, voluntate
illum amando, & illo fruendo. Et
pro claræ Dei cognitionis mensura,
amor erga Deum & gaudium quod
ex ipso recipiunt magnus est, aut
paruus. Verum nulla Deum creatu-
ra comprehendit; nam quantum-
cumque clarè & perfectè quidquid
in Deo formaliter est videat, & co-
gnoscat; semper id eò quòd Deus in-
finitus sit, videri & cognosci maiori
claritate & perfectione potest. Et
quoniã nemo beatorum ipsum cõ-
prehendit, hinc nemo ipsum amare
infinite amore potest, nec infinito

R 5 gau-

394 FRANC. ARIAS CAP. XV.
gaudio perfrui: etsi tanto ipsum
amore ament, tamque intensa de-
lectatione eo beati gaudeant, ut ni-
mo quid amplius eo quod habet,
desiderare queat: totam namque co-
pacitatem proximam voluntatis sua
amore & gaudio plenam habet. So-
lus Deus seipsum comprehendit, &
se videt & cognoscit quantum quae-
tus est, & quantum cognosci potest,
idque infinita claritate & perfectio-
ne: atque ideo se ipsum infinito
amore diligit. Hinc sequitur, beatis-
simam & supremam illam substan-
tiam, quae Deus est, infiniti gaudij &
infinitae delectationis pelago ple-
nissimam esse. Haec perfectiones, quas
iam exposuimus, & reliquae, quae
quod intellectu faciles, particula-
tim non enarramus, sunt quae in
Deo, ob rationes & fines quos dixi-
mus consideranda sunt. De discursi-
bus autem quibus mentem ad eas-
dem considerandas attollere possi-
mus, deque reuerentia & humilitate
quam in ijs considerandis adhi-
bere debemus, iam mox loquemur.

CA.

CAP. XVI.

De aliquibus discursibus, ad meliùs perfectiones diuinas considerandas.

DVOBVS anima modis ad
attentè & vtiliter diuinas
perfectiones considerandas
ascendit. Primò quando à Deo mo-
tione & supernaturali quadam vi
mouetur & sustollitur, lucisque, ac
splèndoris supernaturalis radijs pre-
uenitur ac visitatur. Hæc notitia di-
citur anagogica. nam eò à causa su-
prema, quæ est Deus, eleuatur, quò
naturaliter pertingere nequibat.
Tunc porrò ipsam ad contemplan-
dum ea, quæ in Deo sunt, opus mini-
mè est facere discursus, aut vllas ra-
tiones formare. nam tunc sine inue-
stigatione sua, & vllò labore, magna
claritate & perspicuitate, qualem
fides patitur, naturam, potentiam,
bonitatem, pulchritudinem, & re-
liquas Dei perfectiones contempla-
tur, & maxima cum suauitate Deum

*Bernar. in
epist. ad
fratres de
monte Dei
D. Bonau.
de 7. grad.
contempl.
Dionys. de
contempl.
lib. 1. art.
42.
Orationis
mentalis
modus
extraor-
dinarius,
est notitia
Anagogi-
ca.*

R. 6

ipsam

396 FRAN. ARIAS CAP. XVI
ipsum degustat, illiq; ardētissimo &
dulcissimo amore vnitur. tota reno-
uatur, & viuificatur memoria rerum
cognitione, intellectus luce & cla-
ritate cōpletur, volūtas deniq; su-
uissimi amoris igne inflāmur. Cœ-
lesti quodā rore perfunditur, cui to-
ta innatat cum recreatione: vnō
quandam diuinam recipit, qua tota-
liter confortatur, qua tepor fu-
git, omnes prauī motus & passiones
abscedunt, tota que feruore, deu-
tione sanctis que affectionibus re-
pletur. Hanc porro noticiam & cō-
templationis donum, nō modō hu-
milibus, qui litteris operam dederunt,
sed & alijs, qui nunquam studuerūt,
etiam mulieribus, quando cum hu-
militate vitæq; puritate sancto huius
se orationis mētalis dant exercitio
elargitur Deus. Quod que etiam ma-
gis admirabile est, interdum etiam
ijs, qui in virtute admodum imper-
fecti sunt, & non nisi primum medi-
tationi se dare incipiunt, quō scilicet
cet (sicut benè S. Gregorius & D.
Bernardus notant) in sancto hoc ex-
ercitio

1. hom. 17.
in Ezech.
vbi supra.

ercitio perseuerent, & ad pristina
vicia nauseantes non redeant. hinc
gloriarī, aut præsumere nemo de-
bet, nec cogitare, iam multū se pro-
fecisse, si interdum se à Deo donis
ijs, quæ singularibus & intimis ami-
cis suis elargiri solet, visitatum sen-
tiat.

*Dionys.
Cathuf. li.
2. de cont.
ar. 4.*

Alter quo ad pefectionum diui-
narum considerationem anima a-
scendit, modus fit via ordinaria, in-
dustria scilicet & diligentia huma-
na, cum gratiæ diuinæ auxilio à
creaturarum contemplatione ad
noticiam creatoris, & mysterijs hu-
manitatis Saluatoris ad diuinitatem
eiusdem ascendendo. Et secundus
hic modus ordinarius ad primum
est dispositio. nam Deus sicut ijs, qui
benè donis suis naturalibus vtuntur,
supernaturalia concedit, ita ijs, qui
rite ordinarijs & communibus gra-
tiæ donis vtuntur extraordinaria &
admodum singularia elargitur. In
secundo hoc modo locus est discursi-
bus & ratiocinationibus, quarum
hic aliquas vtilēs & salutare in

*Ordinari
per discursum
siue
ratiocinatione.*

398 FRANC. ARIAS. CAP. XVI.
meditando proficere volentibus fu-
turas (vti re ipsa experientur) pon-
mus.

AEterni-
tatis con-
sideratio
per discursu-
m.

Vt aliquo modo æternitatis Dei
intelligatur perfectio, et si mundus
iam secundum extensioem septuaginta
interpretum supputandi rationem,
non nisi sexies mille septuaginta
gentis, & octoginta aut circiter an-
nis steterit, at quoniam illum Deus
longiori ante spatio quam concipi-
re ipsi possumus creare potuit; pon-
mus quandam centum mille annorum
ante mundum durationem, & con-
sideremus ante hoc tempus Deum
fuisse. Ponamus & aliam ante hanc
quingentes mille sæculorum dura-
tionem, atque ita paulatim sursum
ascendendo diu multiplicemus, &
ante hæc omnia Deum infinita du-
ratione & spatio existisse confide-
remus. nam hæc omnia complecti-
tur æternitas. consideremus inquam
ipsum non modò existisse, sed &
adèd magnum, potentem ac beatum
vti modò est; & hanc in ipso perfe-
ctionem admiremur, & de eadem
gau-

gaudeamus. Quin & hoc discursu
erui æternitas potest. Tam vastum
temporis fingamus spatium, quale
iam descripsimus, deinde cogitemus
etiam maius & longius quid æterni-
tatem esse: rursus & aliud spatium
& durationem multo maiorem: de-
in imaginemur hanc æternitatis in-
tuitu velut momentum & temporis
instans esse, nam infinities maior est
æternitas. Atque ita semper ascen-
dere possumus, donec Deum talem
durationem se dignam habere ad-
miremur & ex animo gaudeamus.

Ad melius autem pulchritudinē
& suavitatem, simul & bonitatem,
sapienciam, omnemque Dei perfe-
ctionem intelligendam, cogitemus
Seraphinorum omnium à Deo con-
ditorum primus & supremus, quam
pulchra, suavis, bona, sapiens &
perfecta creatura sit: quantam ad-
mirationem & exultationē aspectu
esset suo allatura, quantam æstima-
tionem & reuerentiam sui in intu-
entium animis excitatura, siquidē
Angelus ille Ioaanni Euangelistæ
imagi-

Aliarum
Dei per-
fection-
num, Bo-
nitatis,
Pulchri-
tudinis,
&c.

imaginaria visione apparens, tam
 in ipso reuerentiam & admirati-
 onem caufarit, vt coram illo in ter-
 re prostrauerit: & licet ab Angelis
 faceret inhibitus, denuo apparen-
 eandem reuerentiam exhibuerit. His
 consideratis fingamus dein aliam
 creaturam centies millies Seraphi-
 no illo pulchriorem, & aspectu
 cundiolem, meliorem, sapientio-
 rem & perfectiorem. Cogitemus
 quam admirabile & iucundum
 turum fit, huiusmodi creaturam
 fpecere: hoc modo paulatim afcen-
 damus ad contemplandam crea-
 ram adeo elegantem, bonam, fapi-
 entemque, quæ summam fuo aspectu
 admirationem, voluptatem & delecta-
 tionem caufetur. Mox intellectum
 attollamus, cogitemusque Deum
 infinite pulchriorem, meliorem, am-
 mabiliorem, & perfectiorem esse
 quam quicquid cogitare possumus
 adeo vt licet creaturas usque & vi-
 que pulchriores, meliores, aspectu
 amabiliore fingeremus, alioquin
 tamen infinities pulchrior, melior,
 & vi-

Apoc. 19.
 & 22.

CAP. XV.
arens, tam
admiratio
illo in ter
b Angelor
no apparet
ibuert. Hi
dein aliam
ies Seraph
aspectu
sapien
Cogitem
cundum
reatura
atim alce
lam crea
onam, sap
suo aspect
em & del
intellect
sque Deu
iorem, a
iorem es
e possim
sque & v
res, aspe
nus, ip
r, melior
& vi

DE ORAT. MENTALI. 401

& visu iucundior, reliquis omnibus
appareret. Attentè ergo, diu, & ma-
ture talem pulchritudinem, bonita-
tem, sapientiam, iucunditatem, ac
perfectionem admiremur, quæ infi-
mities quidquid cogitatione fingere
possimus, excedit: Gratiasque aga-
mus & ex animo Deum esse talem
collemus.

Ad magnitudinem, maiestatem, *Arist. lib.*
potentiam, & immensitatem Dei *2. de celo.*
considerandam, sibi homo terræ *Immensi-*
magnitudinem, (quæ, iuxta Philoso- *tatis.*
phos minimam illi attribuentes, se-
prem leucarum millia ambitu com-
plectitur: nam alij Astrologi, ut *Titelman.*
Aristoteles ait, maiorè illi multo ma- *in Philos.*
gnitudinem ascribunt) fingat. Dein *lib. 5. c. 13.*
quæ magnitudinem consideret, quæ *auellus*
(ex Philosophorum sententia) de- *lib. 2. de*
cies terra maior: quia, ut ait D. Tho- *cælo c. 5.*
mas Dionysium in Angelorum secu- *D. Thom.*
tus numero, quò creaturæ nobilio- *1 p. 9. 50.*
res sunt & superiores, eo & quanti- *ar 5.*
tate & numero maiores. Consideret
deinde aëris capacitatem decies a-
qua, & centies terra patentiorem:
mox

mox elementi ignis, qui supra est,
 licet non resplendat, quoniam in
 propria est materia, & aëre rarior,
 secundum hanc proportionem decies
 aëre, & millies terra maior est. Non
 ad primi orbis magnitudinē imagi-
 nationē cōuertat, ascendat deinde
 sequentē priore multo maiore cogi-
 tā. 10, donec ad octauū, quod firmo-
 mentum stellarum stelliferum, per-
 tingat: quod adeo amplum, ut singu-

lae quæ in eo sunt stellæ, & sonant
 candelæ instar videntur, ut Philo-
 phi tradunt, centies terram superat
 magnitudine. quæ cum innumera
 sint & earum quæ oculis notabilis
 magnæ apparent (quarum numerum
 Astrologi subduxere,) maiores (re-
 ipsi tradunt) centies & septies terra
 minores, decies & octies, terra ma-
 iores sint, quāta cæli futura magni-
 tudo, quæ innumeras tota terra maiores
 habet stellas? Ascendat ulterius
 noni cæli (quod crystallinum, no-

nulli primum mobile dicunt: sed
 alij rationibus ex eo quod respicitur
 orbium cælestium moribus per-
 pitur

Ex magni-
 tudine
 partium
 vniuersi.

Titelman.
 lib. 7 in
 Philos. c. 5.

D. Thom.
 p. 1. q. 68.
 4. 4.

DE ORAT. MENTALI. 403

Titelman.
in Philos.
lib. 7 c. 12.

pitur elicitis moti docent præter
crystallinum, aliud decimum esse)
magnitudinem contempletur. Quin
& tum ulterius progrediatur, coeli-
que empyrei, quod non mouetur, &
beatorum domiciliū est, immensam
magnitudinē spectet. hoc plenū An-
gehs beatis intueatur, quorū singuli
magnitudine spiritali maiores sūt,
quæ reliquū vniuersum corporeū. A-
liquā diu immēsam illā magnitudi-
nē & numerū creaturarū propè infi-
nitum admiretur; tum animæ oculos
erigat, cōsideretq; quanta maiestas,
amplitudo, potestas deniq; supremi
sūt illius Dei, qui vniuersā hāc mun-
di machinā, & hanc immensitatē &
multitudinē creaturarū vnico mo-
mento è nihilo condidit: idque solo
diuinæ voluntatis suæ nutu, & quod
eadem facilitate, alio momento, &
alio velle suo de nouo alios innu-
meros mundos, qualis hic, creare
posset. Hic anima quiescat suspensa,
talem magnitudinem, potentiam &
auctoritatē Domini mirata, magnā
que in se complacentiam, gaudium
& iu-

404 FRAN. ARIAS CAP. XII
& iucunditatem concipiat, quod
Deus ad eum magnus, & potentia,
maiestate, omni que perfectione tantum
incomprehensibilis.

Harum autem considerationum
est perfectionibus diuinis elicitarum
& est creaturis acceptarum, sunt
hisce Christi mysterijs applicandi
rum modus hic est. Postquam ante
oculis mysterij, quod meditari
historiam, verbi gratia, natiuitatis
aut captiuitatis Dominice, quod
dit, aliquandiu mysterium seponit
intellectum sustollat, & discipulus
hisce simili aliquam est diuinis per
fectionibus contempletur: quam
aliquandiu perpendit, simul & magnitudinem,
pulchritudinem, potentiam, & maiestatem Domini
novo oculos in mysterium, quod
posuit conijciat, ipsum que potius
rando consideret. Ergo Dominus
ille, cuius magnitudo, pulchritudo,
potentia; & maiestas intellectum
meum exhauriebat, summamque
mihi admirationem iniiciebat, &
quodammodo extra me rapiebat, is

In mysterijs
vite Christi,
quomodo
utendum
consideratione
diuinatum
perfectio-
num.

CAP. VII.
cipiat, qui
potentia,
ctione tam

consideratione
is elicitarum
rum, tam
applicandis
quam
meditatione
natiuitate
nica, quae
ium separa
& discip
liuini per
or: quam
simul & m
udinem, po
Domini
m, quod
que penit
o Domini
ulchritate
intellectu
umman
ijcietur &
apicbat, in
ipse

DE ORAT. MENTALI. 405
ipse puerulus est, qui in hoc praesepi
iacer: is est vir ille venerandus, qui
fimbriis ligatur, male à militibus ex
cipitur? Has ergo & alias quas dixi
mus mysterij circumstantias cogi
tans, perpendat & amorem, quo hæc
omnia ob nostri salutem ipse pertu
lit, & humilitatem ac mansuetudi
nem qua sustinuit: ac aliquamdiu in
eius anima hæreat. tum sæpenumero
viscera sibi commoueri, suaves ab
oculis lacrymas promanare, volun
tatem pijsimam admirationis, com
passionis, amoris, & virtutes filij
Dei imitandi desiderij affectibus
sentiet concitari; qui præcipuus est
fructus, quem Dei, à quo omne
procedit bonum, gratiã
elicere ex oratione
possumus.

CA-

CAPVT XVII.

*Interdum à sacris hisce mysterijs
sanctissimæ Trinitatis mysterium
transcendendum : & quid in
considerandum.*

NON solum ab humanitate
Christi Iesu mysterijs
perfectiones diuinitatis,
rum etiam, (ea quam potest dicere
moderatione & reuerentia) per
dem, ad sublime sanctissimæ Trini-
tatis mysterium considerandum
portet ascendere. Primum quia
consideratione mirificè fides exercetur.
Cùm enim hoc in lege gratiæ
mysterium Deus reuelarit, ut ipsius
credendo, dignè de incomprehensibili
eiusdem sublimitate sentiamus,
multumque promeremur
intellectum ipsius, quæ ratio naturalis
non comprehendit, subijciuntur
item ut clariùs & distinctius Incarna-
tionis filij Dei mysterium cognosceremus;
æquum est ipsum etiam
à nobis considerari, ut actualiter

Trinitatis
mysterij
confide-
ratione
exercetur
Fides.

hunc Deo honorem & gloriam de-
mus, corde confitendo, ipsum ad e-
sublimem & incomprehensibilem
esse, ut non modò in ipso perfectio-
nes & mytheria, quæ naturalis ra-
tionis lumine aliquo modo cogno-
sci & inuestigari possunt, sed & aliæ
quas nullo modo humana ratio nisi
Dei ipsius reuelatione intelligere,
aut assequi potest comprehendan-
tur. Considerando autem quod de
sublimi hoc mysterio creditus, fi-
des circa illud augetur: ut ita in bo-
no itatu agentes, omnium virtutum
infusarum, gratiæ, & gloriæ augmē-
tum magis assequi mereamur, cām,
vbi diximus, non solo id virtutis ha-
bitu, sed frequentibus eiusdem acti-
bus comparetur.

Etiā au-
getur.

Par etiam est, interdum cum
humilitate hoc mysterium con-
templari, eò quod ipsum primarium
contemplationis sit obiectum: reli-
qua autem mytheria ac Dei perfe-
ctiones, quas cōtemplamur, ad Bea-
tissimæ Trinitatis cōtemplationem
dirigatur. Hæc omniū cōtemplatio-
num

*Dionys.
Carthusi.
1. de con-
tep. ar. 33.
Trinitas
est contē-
plationis
primariū
obiectū.*

num altissima est, hæc efficit ut in
 in terra agant cęlestibus perfimile
 hæc ex se maiorem & perfectiorem
 deuotionem, feruentiorem & ma
 iorem, amorem Dei, maius solatio
 spiritus generat: hæc præstat ut ma
 gis Deum reueremur & glorific
 mus. Et tamen si ad mysterium hoc
 reliquas perfectiones diuinas
 diximus, clarè, perspicuè, & ad
 quodam intellectus, qui vera fit
 templatio, meditandum, & in
 mariam meditationis materiam
 ligendum, magna vitæ puritate,
 duoque orationis exercitio opus
 ut S. Bernardus ait; tamen ad formam
 hoc mysterium (nec non & per
 ctiones diuinitatis) sic consideran
 dum ut non omnem illi orationem
 sed aliquam eius partem dem
 quò scilicet melius vitæ ac Passio
 nis Dominicæ mysteria percipi
 piamus, omnes in sancto hoc
 exercitio multum proficere deside
 rantes, incumbere opus est, & de
 genti fructu & consolatione, quæ
 ut diximus, in mysterij huius ac di
 uinitatis

*In Cant.
 serm. 41.*

DE ORAT. MENTALI. 409

inarum perfectionum considera-
tione reperitur, participare par est.
Ve autem hoc ritè beneque fiat, no-
randum in sublimi hoc mysterio, a-
liquas veritates contineri à fide,
Sanctorumque doctrina traditas;
quæ non tam ad excitandam deuo-
tionem, quàm ad mysterij huius co-
gnitionem habendam, & infidelium
& hæreticorū obiectionibus respō-
dendū, illorumq; calumnias & falsa
argumenta soluenda, conducunt.

Præter has sunt & aliæ in summo
hoc mysterio veritates, quæ ad no-
ticiam mysterio huic debitam com-
parandam necessariæ sunt, multum-
que ad deuotionem excitant. in his
intellectus consideratio attentè fi-
genda, ad fructum & cōsolationem,
quam in huius mysterij contempla-
tione Deus immittit, in voluntate
eliciendum. Iuxta hanc regulam ea
quæ nobis consideranda, sunt hæc.
Cōsideremus Patrē æternū esse, verū
& æternū Deū, & primā SS. Trinita-
tis personā infinita seipsum perfe-
ctione intelligere & comprehen-
dere,

Quæ po-
tissimum
hic me-
ditanda.

S

Aeterna
Verbi ge-
neratio.

dere, seq; hoc modo intelligēdo, in
aeterno inuariatē immutabiliterque
Verbum aeternum, id est, filium, id est,
intellectus actu, gignere; illumque
gignēdo, naturaliter suam ipsius illi
communicare substantiam, id est,
sui ipsius essentiam & naturā. Ver-
bum autem genitū, esse perfectissi-
mam Patris aeterni imaginem, in-
omnibus Patri aequalem, & vnum eū
ipso Deum, quoniam eandem indi-
uiduam naturam, id est, eandem di-
uinitatē habet. Et tamen si hanc Ver-
bi aeterni emanationem dicamus ge-
nerationem, vt & Verbum Filium,
nō esse tamē generationē talē, qua-
lē in creaturis agnoscimus & expe-
rimur. nā hęc generatio corporalis
est, qui que hic generat est temporis
& duratione prior eo quē generat
& similiter fili⁹ terrena hac genera-
tione genitus, nō modo aliā distin-
ctā à Patre personā habet, sed & aliā
naturā indiuiduā ab ipso diuersam,
alias itē perfectiones distinctas a pa-
ternis: at Verbi aeterni generatio pe-
nitus spiritualis est, & alio quodam
modo

412 FRAN. ARIAS CAP. XVII.
que vna perfectionem persona ha-
bet, eam habet & alia. Atque ita quo
ad perfectiones sunt æquales. cum-
que tres distinctæ sint personæ, vnus
tamen & verus sunt Deus.

Quam de supremi huius mysterij
substantia notitiam dedimus, vt cõ-
siderari aptè queat, vsui erit peritio-
ribus, qui aliqualem studendo horum
terminorum notitiam adepti sunt.
cæteris imperitioribus satis erit,
quo ad hoc mysterium considerare,
Deum esse perfectissimè vnum, si-
mul & tres personas, Patrem, Filium,
& Spiritum sanctum, & harum quæ-
que Deum esse, cum eiusdem sint di-
uinitatis, & Filium à solo Patre,
Spiritus sanctum simul à Patre &
Filio procedere, & tres hæc perso-
nas esse perfectissimè æquales, vna
vt alia non sit maior.

Præter hæc possunt omnes, tam
qui operam litteris dedere, quam
qui earum ignari sunt, hoc in myste-
rio etiam alia considerare, quæ a-
moris & deuotionis affectum egre-
giè excitent: scilicet, has personas
vnam-

DE ORAT. MENTALI. 413

vnamquamque se inuicem infinita ^{Mutua cō}
claritate videre & comprehendere, ^{templatio}
& infinito amore amare, eademque ^{& amor.}
infinita complacencia & suauitate
delectari ac recreari. Harum vna-
quamque infinitæ bonitatis esse &
potentiæ, infinitæ pulchritudinis,
sapientiæ, & gloriæ: perfectionem
enim quam habet vna, vti diximus,
habent & reliquæ. Patrem, Filium
inueni in omnibus sibi æqualem &
parem, & quidem infinito gaudio,
eandem suam essentiam diuinam in-
finito illi amore communicando:
Filium verò Patrem æternum, à quo
diuinitatem recipit infinita exulta-
tione & iubilo adspicere, & velut
alterum se infinito amore diligere.
Patrem, & Filium, Spiritum sanctū,
qui ab ipsis velut principio æterno
procedit, videre, & infinito gaudio,
& infinita amoris dulcedine, ipso
delectari: & tres hasce personas v-
nam causam & rerum omnium esse
principium. nam omnes tres, velut
principium & infinitus omnis boni
fons, ad omnes naturæ, & gratiæ ef-
fectus

Indiuifa
operatio.

fectus creandos & producendos concurrunt. nec quidquam in creaturis est, quod vna operetur, quin & alia operentur. Et tamen si Scriptura aliquos Patri effectus attribuat, verbi gratia, rerum creationem: alios Filio, vti gubernationem: alios denique Spiritui sancto, velut gratia collationem, ac sanctificationem (Patri enim adscribitur potentia, Filio sapientia, & Spiritui sancto bonitas.) tamen certum est & deinde, quod sicut potentiam, quam vna habet persona, & alia habet, & omnem etiam aliam perfectionem, quam habet vna, habent omnes, vnde dicimus; ita quod vni attribuitur quod creaturas, tres simul agunt, tres simul vnus Creator, Gubernator rerum, & Sanctificator, ac Glorificator omnium animarum, ac spirituum beatorum sunt. Vnum est, quod in

Verbum
solum est
Incarnatum, siue
humanae
naturae
verum.

tempore soli personae Filij proprium est, nec Patri, aut Spiritui sancto conuenit, scilicet humanam carnem induisse, & reliquum quod inde sequitur fecisse. Nam licet tres simul personae

DE ORAT. MENTALI. 415

sonæ sacratissimam illam humani-
tatem Christi formarint, ipsa tamen
vno nonnisi in persona Filij facta
est. Atque ita solus Dei Filius incar-
natus est, & homo factus est, solus
ipse pro homine passus occubuit.
Verum ob hoc ipsum beneficium o-
mnibus simul personis gratias agere
debemus. nam piensissima illa vo-
luntas & amor ineffabilis, quo Dei
Filius homo factus est, tribus perso-
nis communis est. Hæc sunt quæ in
sublimi hoc mysterio consideranda
sunt, illa quæ considerando amorem
excitemus oportet, ob perfectionem,
& altitudinem incomprehensibilem,
& ineffabilem gloriam beatissimæ
Trinitatis exultantes.

CAP. XVIII.

*De humilitate, reuerentia, discretionem,
quam in diuinarum perfectionum
& sanctissimæ Trinitatis mysterij
consideratione adhibere oportet.*

SICUT conueniens admodum
fuit, ostendere, quanti momen-
ti &

Curiosa
SS. Trini-
tatis scru-
tatio, pe-
niculosa.

ti & commodi fit, vnà cum Christi
mysterijs diuinarum perfectionum,
& SS. Trinitatis considerationem
iungere; ita etiam consentaneum
videtur, quia id fieri humilitate ac
discretionem oporteat, declarare. In
perfectionum diuinarum & SS. Trini-
tatis mysterij consideratione in-
quisitio, quã quis præter illa, quæ in
sacra Scriptura & Ecclesiæ doctrina
exposita sunt, nonnulla, aut ratio-
nes causæque naturales mysteriorum
omnem rationem creatam ex-
cedentium, velit cognoscere, curiosa,
superflua & periculosa est. Atque
talis à sacra Scriptura prohibetur,
dum ait, *Altiora te ne quaeris*, scilicet,
ad eadem comprehendenda, &
intellectus tui mensura metienda.
& *fortiora te ne scrutatus fueris*, quæ
scilicet intellectu assequi non potest.
Hæc de curiosa ac nimia scrutatio-
ne intelligenda sunt, quæ quis de
potentiæ Dei infinitæ operibus plu-
ra scire desiderat, quàm Scriptura
prodit, & Sancti Patres edocent.

Ezech. 3

De periculo autem & damno,
quod

DE ORAT. MENTALI. 417

quod ab hac inquisitione & curiosa
& excessiua consideratione temera-
rios sequitur, ait alio loco Sapiens: *Prou. 25.*

*Sicut, qui mel multum comedit, non
est ei bonum: sic qui scrutator est ma-
iestatis (Dei mysteriorum & iudi-
ciorum,) opprimetur (offuscabitur
& obscurabitur) à gloria ac splen-
dore diuinitatis. Nā vt sol fixè se in-
tuentes oculos perstringit, ac visum
turbat, & si diutius apertis ipsum in-
tueri perseuerent palpebris, penitus
excecatur; ita infinita illa Dei maie-
stas & lux inaccessibilis, animam
curiosè & temerariè scrutari se vo-
lentè turbat & excecatur, in temerita-
tis poenā ipsam in errores labi finēs,
quibus lumen gratiæ & sæpe etiam
fidem amittat. Hoc in curiosa & in-
ordinata rerum diuinarum inquisi-
tione fit. At quando quis in diuini-
tatis & perfectionum diuinarum, &
altissimi Trinitatis mysterij confi-
deratione, plura inquirere aut co-
gnoscere nō desiderat, quam fides &
Ecclesiæ doctrina tradit, sanctorum
traditionem Patrum in omnibus se-*

S 5   quæ-

quando, terminos ac limites ab ipis
 positos nec vel latum vnguem trans-
 grediendo, nihilque de suo sensu il-
 lis addendo, sed in omnibus subijce-
 endo se & intellectum captivando
 ijs, quæ lex à Deo reuelata, nobis de
 rebus diuinis patefecit; talis diuina
 naturæ & personarum Trinitatis
 cōsideratio non reprehenditur, nec
 periculo obnoxia, sed sanctissima
 ac perutilis est. atque ad hanc nos
 sacra Scripturâ, ac doctrina & ex-
 emplum Sanctorum hortatur. nam
 propterea mysteria sua & opera nobis
 reuelauit Deus, vt ipsa sciamus
 intelligamus, consideremus, & hinc
 ad eius amorem & fidei suæ obedien-
 tiam deducamur. Hinc & ipse o-
 perum suorum varia argumenta, tes-
 timonia, ac rationes supernaturales
 & diuinas dedit, vt ipsa sciamus
 & consideremus, atque ita in ijs, quæ
 credimus, magis confirmemur.

Quis ingentia & immensa bonorum
 quæ velut in fonte & radice in
 Dei cognitione, & attendenda
 que veritatum de eo reuelatarum

sed fide-
 lis confi-
 deratio. v-
 lissima.

DE
 cōside-
 ponat?
 æterna
 id est,
 Nōsse te
 quens c
 na est, i
 rum om
 timon
 iam &
 dix est i
 fons, è
 æternâ
 ipsa co
 quando
 ipsa sanc
 na mer
 Christu
 loquen
 cognosc
 quem m
 dicat,
 viua fi
 qui veri
 nigenit
 & Spir
 benè c

cōsideratione cōtinentur, dignè exponat: dixit Sap. *Cogitare de Deo, de Sap. 6.*
 aterna sapientia, *sensus est perfectus,*
 id est, intellectus nostri perfectio.
 Nōsete Domine, ait alio in loco loquens cum Deo, *consummata iustitia est,* id est, est causa & fundamentum omnis virtutis & perfectæ san-
 ctimonix. & amplius: *Scire iustitiam & virtutem tuam diuinam, radix est immortalitatis:* id est, origo & fons, è quo bona opera quibus vitæ aternæ meremur, promanât. Et hæc ipsa cognitio & consideratio Dei, quando à caritate informatur, est ipsa sanctitas, & ipsum gloriæ aternæ meritum. Atque hoc significauit Christus, dum cum Patre suo eterno loquens, ait, *Hæc est vita aterna, vt Ioan. 17.*
cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Iesum Christum. Quasi dicat, In cognoscendo in hac vita viuæ fidei lumine Patrem æternum, qui verus est Deus, & Filium eius vngentum, qui simul cum ipso Deus & Spiritum sanctum (nam sine illo benè cognosci Pater & Filius non

possunt, cum ab utroque procedat, & uiuus cum ijs sit Deus) omnem nostram felicitatem ac gloriam consistere: item in cognoscendo per idem lumen, Filium Dei in mundum uenisse, carnemque humanam ad homines redimendos assumpsisse. Sin hac per fidem caritate uiuam mysterij Trinitatis & Incarnationis cognitione omnis nostra salus & gloria consistat; & cōsideratio huius cognitioni deseruiat, ad eadem scilicet melius cognoscenda, fidemque exercendam animandamque, sequitur, quod omnis noster profectus & summum bonum hinc pendeat, ut maturè, attentè & sedulò mysteriorum diuinitatis & humanitatis Christi considerationi vacemus, fidei quam de ijsdem habemus lumē sequendo, ut veram scilicet hinc pietatem & omnis virtutis fructum hauriamus, quod à Deo Colossensibus desiderabat petebatque Apostolus, dicens. *Non cessamus pro uobis orantes & postulantes, ut impleamini cognitione voluntatis eius in omni sapientia*

Coloss. 1.

XVIII.
procedat,
nem no-
am conf-
lo per idē
ndum ve-
am ad ho-
fisse. Sin
m myte-
rnationi
salus &
atio hinc
dem sci-
fidem que
ne, sequi-
fectus &
deat, v-
mysterio-
maneat
acemus,
us lumē
cet hinc
fructum
loffen-
Aposte-
vobis o-
le ammi-
nmi sa-
piti-

DE ORAT. MENTALI. 421
*pientia & intellectu spiritali, vt am-
buletis dignè Deo per omnia placentes: in omni opere bono fructificantes & crescentes in scientia Dei: in omni virtute confortati secundum potentiam claritatis eius, in omni patientia, &c.*

CAPVT XIX.

De modo orandi, quem recollectionem & silentium vocant. & qua ratione mysteriorum vite Christi meditationi utilis esse queat.

NON est propositum, ex pro-
fesso hic de hoc orandi mo-
do agere, sed non nisi breui-
ter ipsum perstringere, & ostendere,
quorum is sit, & quo adhibendus
modo, ad euitanda incommoda, que
ex indiscreto indebitoque eius vsu
sequi possunt: simul etiam ad decla-
randum, quomodo vitæ, Passioni scq;
Christi Domini mysteriorū cōfide-
rationi adhibere eum oporteat. Hic
orandi modus in eo situs est, vt oēs
de creaturis, tam corporalibus, quā
spi-

Oratio si-
lentij &
Recolle-
ctionis,
qua.

422 FRANC. ARIAS CAP. XIX.
spiritualibus cogitationes seponens
homo, supremum intellectus sui ad
de Deo duntaxat cogitandum sine
vllis discursibus & rationibus con-
uertat: Hunc præsentem intueatur,
cogitet esse quoddam infinitum, bo-
nitatem, pulchritudinem, potentiã,
maiestatem, ac gloriam infinitam.
dein voluntate ad ipsum amandum,
illius in bono complacendum, glo-
ria eius delectandum aliosque actus
in quibus affectum amoris consilite-
re diximus, exercendos conuertat-
tur. Non secus autem ac si quis alium
attentè audiat eminus, aut ex alta
quadam turre sibi inclamantem; ita
anima hæc suspensa & attenta ma-
net, Deum intuendo, nihil præter
ipsum cogitans, sed auscultans ipsi,
quæ sibi interius loquitur. Atque ut
catellus ante dominum mensæ assi-
dentem, se collocat, Dominum in-
tuens quietus manet, & immotus,
expectans donec panis frustum
Dominus obijciat; ita hic, anima in-
finitum bonorum omnium fontem
Deum intuens, attentè ipsum re-
spi-

DE ORAT. MENTALI. 423

spiciens ac tacens, id est, de alijs re-
bus quam de ipso non cogitans, ex-
spectat donec sibi loquatur, dona-
que sua, quin & seipsum communi-
cet. Cum verò animæ huic Deus lo-
quitur, seque illi communicat, no-
uam illi lucem dando, qua bonita-
tem diuinamque suam voluntatem,
ac diuina mysteria amplius decla-
ret: cum clariorem sui ipsius cogni-
tionem dat, vt videat plura in se
quam ante viderat: cum voluntatem
incendit, & affectus mouet; tunc in-
quam hanc à diuina misericordia
gratiam recipit, & illa gaudet, quã-
diu cõceditur. Verum cum aliquam-
diu auscultans nullum responsum
sentit, sed defatigatur & distrahi-
tur, seipsam excitare, & amoris af-
fectus quos diximus, in se efforma-
re contendat, gratiam ad hoc à Do-
mino petens, & feruentibus animi
desiderijs ad Deum aspiret & ge-
mat, ac in interiori cordis cum ipso
velut amans cum amante colloqua-
tur.

Quare di-
catur Re-
collectio.

Hic orandi modus dicitur, Re-
collectio.

Dionys.
Cayth. lib.
3. de cont.
nr. 12.

collectio. nam cogitationes & desideria, à varijs rebus, quibus distrahuntur, homo abstrahit, & ad Deum colligit & conuertit, solum de ipso cogitans, & tunc quidem, actualiter illum solum amans & desiderans. Atque vt filius, qui nummos suos in varios debitores distraxit, quibus ipsos mutuò dedit, patre ipso repetente omnes hinc inde colligit, & collectos patri tradit, ita anima cogitatum & amorem, quem in diuersa licet bona distraxerat, ac diuulserat, ab ijs auellit, quò Deo suo potenti ipsum totum tradat. nec vllam hoc ipso creaturis quas amare debet creat molestiam: ita namque, quando opus fuerit, & ipsa petitio, melius eas amabit, puro illas ob Creatorem ipsum amore diligendo.

Quare silentium.

Dicitur & hic orandi modus spirituale silentium: Vt enim quia verbum animæ ipsa est cogitatio, quando imaginatione, aut intellectu hoc in aliud discurret, tunc loqui ipsa dicitur: ita econtra quando de alijs rebus non cogitat, solumque Deum

DE ORAT. MENTALI. 425

Deum quietè intuetur, & (vti dixi- D. Gregor.
mus) auscultat, tunc in silentio agere lib. 30.
dicitur. Hæc orandi ratio, dicitur moral. c.
etiam orare non intellectu, sed vo- 12.
luntate: non quod hic nihil intelli- Dionys.
gendum, aut cogitandum sit, verum Carth. lib.
quod parum quidem cogitandum, 1. de conte.
sed multum amandum: numquam e- ar. 4.
nim voluntas amat, nisi amatum in- D. Bonan.
tellectus comprehendat. Atque ita de myster.
semper voluntatis affectum aliqua Theol. q.
intellectus operatio, qua infinitum, vlt.
quod amat bonum apprehendat, Gerson. de
præcedit & comitatur etsi hoc sine lucidat.
aliquo discursu fieri possit ac sine scholast.
deliberatione nullaq; reflexione ad Quare o-
considerandum & dijudicandum ea ratio vo-
quæ amat. Hinc quod S. Dionysius In mysti-
ad perfectam animæ cum Deo unio- ca Theolo-
nem, quæ amore fit, opus esse ait, a- gia c. 1.
nimam omnes intellectus operatio- Dionys.
nes relinquere, intelligendum est Carth. lib.
(vt eius exponunt interpretes,) de 3. de cont.
operatione circa creatura, nõ verò de art. 15.
illa, qua Creator ipse, qui infinitæ D. Greg. li.
bonitatis & suauitatis, quam amat 28. moral.
obiectum est, apprehenditur. Præ c. 13. & in
sertim 4. & 11.

426 FRAN. ARIAS CAP. XIII.
fertim eò quòd sicut Deus animam
ad hanc vnionem sustollens super-
naturaliter dulcissimo amoris afflu-
illam accendit, ita & diuinæ clari-
tatis suæ radijs supernaturaliter illi
illustret, qua supremum illa bonum
quod amat, contempletur.

Hic no-
bilitas.

Hic orandi modus quem declarauimus hic breuiter, nobilissimus & maximè diuinus est, & ad exercendum facilis: nam quoniam discitur nullo & operatione intellectu operari habet, nò tam cito defatigat, maiorique facilitate se in eo diutius anima detinere potest. sed omnium nobilissimus est, nec omnibus consulendus; sed plerumque nò nisi illorum, qui magna diligentia & vitæ puritate diutius rerum diuinarum meditatione exercuere, & varios de eis demeritis intellectus discursus fecere. Primitus autem antequam quis hunc orandi modum exerceat, opus est primò vitæ ac passionis Christi mysteria meditatione pertractasse. His primò homo animi ab omni vitio & passione purgatus esse est, & Christi Domini exemplo

Sed non
est omniū

De
folia
denu
riri
cere
periat
deuot
contin
perseu
tem
feriat
siderat
festum
ritè del
nò idem
vi dixi
Dei di
sio, (q
ad qua
num di
fecto ip
Dei cor
nem di
intelle
etum: r
in vol
nascen
incen

DE ORAT. MENTALI. 427

solidas conquirat virtutes, ac tum
 demum hunc orandi modum expe-
 riri, & aliquoties eum potest exer-
 cere. In quo si à Deo se visitari com-
 periat, & intellectum quietando, &
 deuotione voluntatem incendendo,
 continuare illum potest: si autè in eo
 perseveratio, nullà intellectus quie-
 tem, nullumve voluntatis motum
 sentiat, ad mysteriorum Christi cõ-
 siderationem redeat. Et hoc mani-
 festum est: nam hæc orandi ratio si
 ritè debiteque exerceatur, est omni-
 nõ idem quod contemplatio, quæ,
 vti diximus alibi, est intellectualis
 Dei diuinarumq; perfectionum vi-
 sio, (quam quidem fides cõpatitur)
 ad quam anima se per sapientiæ do-
 num disponit, quâdo scilicet in per-
 fecto ipsum gradu possidet. nam hæc
 Dei cognitio, quam contemplatio-
 nem dicimus, est doni huius, quod in
 intellectu versatur, actus & exerci-
 tium: nascitur autè è charitate, quæ
 in voluntate consistit, & à caritate
 nascendo ad magis caritate animam
 incendendam, & perfectè Deo vni-
 endam

*In libello
 de rosario
 notab. 2.
 c. 5 & hoc
 tractatu p.
 3. c. 16.*

*Dionys. 1
 Carth. li. 1 de cõ-
 templ. ar.
 15. & lib.
 3. art. 2.*

endam dirigitur. Quare necessari
est, animam actualiter à Spiritu
Scto, spirituali eius auxilio coop
rante, tangi & moueri. nam, vt bea

In moral.
lib. 5 c. 16.
& lib. 27.
c. 9.

S. Gregorius ait, sine speciali gratia
nulla habet ar cōtemplatio, que ma
ximè supernaturale donum est. Ad
hæc sicut certum est, vt ad purâ
contemplationem anima pertinge
neceffe esse, vt longa & freques
cedat meditatio tum earum rerum
quibus moueatur ad compunctio
timorem, & passionû mortificatio
nem: tum virtutum, quibus ipsa pas
getur, & ad tam sublime exercitium
disponatur, ita & eadem ad sanctum
hunc orandi modum dignè exercen
dum requiritur. Non nego tamen
quin, sicut contemplationis donum,
interdum imperfectioribus minul
in via virtutis exercitaris Deus con
cedit (vt suprâ diximus) ita etiam
hoc orandi modo id cōtingat. Quo
re vbi experientia constabit, nō mi
los interdum, sine tam longa dispo
sitione præuia, notabilem aliquem
fructum è sancto hoc exercitio col
ligere,

p. 3 c. 16.

DE
ligere,
sed quo
mittere
illos via
fuerit, h
suis D
coniug
eius virt
maiori q
proprio
iudicio &
peritorum
quiescant

C
De tribus
ua. & v
tium,
tum spe
ves in h
ratione

FID
eius
ben
& sancti
mus incip
Christo A
ligere,

CAP. XIX.
necessarii
piritu
lio coope
m, vt bea
ciali gra
to, que m
m est. Ad
d purā De
pertinge
reque
rum reru
punctio
ortificatio
is ipsa pas
exercitum
ad sanctum
ē exercit
go tamen
is donum
is minis
Deus con
a etiam
gat. Qu
it, nō m
ga dispo
a aliquem
cicio col
ligere,

DE ORAT. MENTALI. 429

ligere, nō propterea impediēdi sūt,
sed quod cepere vt prosequātur per
mittendi. Signū quippe est, Deū hac
illos via deducere velle. expediēs tñ
fuerit, huic orādi modo vitæ & Pas
sionis Dominicæ meditationē illos
coniungere, vt hinc perfectissimarū
eius virtutum imitationem eliciāt,
maiori; securitate in eo procedāt:
proprio autem hic non innitantur
iudicio & beneplacito, sed virorum
peritorum doctorumque cōsilijs ac
quiescant.

CAPVT XX.

*De tribus vijs, purgatiua, illuminati
ua, & vnitua ad tres status incipiē
tium, proficientium & perfectio
rum spectantibus. & quomodo ha
tres in horum mysteriorum conside
ratione exercenda.*

FIDELIVM Deo seruientium, Tres stat
eiusque gratiam & amorē ha- ni in cum
bentium tres sacra Scriptura- bentium.
& sancti Patres gradus statuunt. Pri- Primus
mus incipientium, quos paruulos in incipien
Christo Apostolus vocat, quib. lacte, Hebr. 5.
id est,

2. Proficientium.

1. Reg. 2.

Hebr. 5.

3. Perfectorum.

Matth. 19.

Matth. 5.

id est, facili & plana doctrina opus
 fit. Alius proficientium, in que virtutibus per illarum exercitium crescentium, vti Scriptura notat de Samuele puero agēs, Puer Samuel proficiebat atq. crescebat & placebat tamen Domino, quā hominibus. Tertius perfectorum est, quos solido cibo, id est, doctrina sublimiori & mystica opus habere Apostolus ait. Ad hunc gradum inuitabat adolescentem Christus cum consuleret, Si vis esse perfectus, vade, vende que habes, & da pauperibus, & veni sequere me. Atque ad hoc fideles omnes adhortatur dicens, Estote perfecti, sicut & Pater vester cœlestis perfectus est. Varij hiis gradibus ascendunt, qui paruum caritatem habent, dicuntur incipientes: qui eadem crescunt, & perfectam nondum sunt affecti, proficientes: qui perfectam habent, perfecti. atque illi mandata diuina integrè custodiunt, simul & varia consilia pro suo quaque statu sequuntur, magnaque contentione & vigilantia, Deo dante

DE
 maior
 giunt.
 unt.
 seruat
 verè in
 Hi q
 pro var
 bet hab
 more vi
 hic, duo
 quæ per
 amorem
 veheme
 honores
 deinde c
 bus boni
 pe sape,
 & morti
 rum sent
 amorem
 laborem
 & tamen
 cere statu
 consenti
 exercitio
 randas ar
 statum in

DE ORAT. MENTALI. 431

maiores culpas simul & minores fugiunt, quæq; Deo placita sunt, faciunt. Vnde Ioannes Apostolus, *Qui 1. Ioan. 2. seruat verbum eius (Iesu Christi sc.)*
verè in hoc caritas Dei perfecta est.

Hi quoque tres status diuiduntur pro varia dispositione quam quilibet habet ad se cum Deo perfecto amore vniendum. Notandum autem hic, duo esse, generaliter loquendo, quæ perfectam hominis cum Deo per amorem vniorem impediât. Primò Impedi-
vehemens in voluptates & delicias, *mèta per-*
honestates, opes vitæ huius affectus: *fecta vni-*
deinde difficultas & labor in operi- *onis cum*
bus bonis exercendis. Còtingit quip- *Deo, duo*
pe sæpe, vt seruus Dei post superatû *generalia*
& mortificatum ingentem volupta-
rum sensualium & omnis rei viciose
amorem in virtute tamen exercenda
laborem, ac difficultatē experiatur:
& tamen efficaciter vitijs valēdi-
cere statuat, nec tentationibus eorū
consentire, tamen ad difficultates in
exercitio virtutū occurrentes supe-
randa animū nō habeat. Primum ad
statum incipientiū spectat, cuius est
fuge-

In primo
est Inci-
ipientium
lucta.

fugere peccata, resistere tentationibus, passiones prauas & inclinationes mortificare, deniq; ab iisdem & à vitijs omnibus animam purgare atq; hoc pacto primum amoris diuini tollit homo impedimentum, & remotius se ad perfectam cum Deo vnionem disponit. Alterum ad proficientium statū pertinet, animosē se. ac generosē virtutis difficultate amplecti viriliter ac violēter mediis quib' eadē cōparatur exercere, quæ lia sūt, cōtraria & aduersa tolerare & molesta eligere ad patientiā cōparandā: humiliations sectari, ipsas se offerre, contemptibilia ambire ad humilitatem consequendam: operum misericordiæ præstare caritatis ad piscendæ causa. quin & discretè inter bonum ac malum, inter bonum melius, & magis expediens discernere: & in iisdem operibus & virtutum exercitijs diligentiam & perseverantiam adhibere. Hoc est, novam iam in anima renouatam diuinam lucem, qua legis diuinæ veritas magis illis confirmetur, & in

In altero
proficientium.

DE ORAT. MENTALI. 433

metur, & in volūate amorē eximiū
erga omnē bonitatē, ac virtutē, sua-
nem castitatis odorem, gustū & cō-
solationem in operibus caritatis, &
torius hominis interioris renouati-
onem experiri. Atque hoc faciendo
secū dum perfecti amoris diuini im-
pedimentū nempe in exercenda vir-
tute difficultatē & laborē auferunt.

Hisce duobus impedimentis sub-
latis, quorum primum incipiētium,
alterum proficientium est, sequi-
tur status perfectorum, quorum est
Deo ardentissimo se amore vnire,
ipso delectari, magna que pace &
quiere in ipso quiescere.

Iuxta tres hosce status distinguū-
tur tres illæ viæ: Purgatiua, Illumi-
natiua, & Vnitua. quę tria sunt ope-
rum bonorum genera, & tres virtu-
tis exercendæ modi. Exercitia viæ
Purgatiuæ, quæ ad incipientes spe-
ctant, sunt dolor de peccatis, pœni-
tentia, ieiunia, disciplina, cilicia, &
alii rigores; atque hisce purgatur &
mundatur à vitijs & passionib⁹ ani-
mæ. Meditationes huius viæ sunt, de

T
gravi-

Vtroque
superato,
Perfecto-
rum sta-
tus proce-
dit.

Dionys.
Carthus. li.
1. de con-
temp. ar.
18 & 21.
& lib. de
profect.
spiritual.
ar 10.
Purgatiua
via est
Incipien-
tium.

grauitate peccatorū, quò de ijs dolor concipiatur: de morte, ad omnes delicias, honores, & opes mundi contemnendas: de iudicio, inferno, ad interiorem dolorem & exteriorum rigorē ob peccata assumendum, pēna temporali æternam, & longos purgatorij cruciatus breuibus vite

Illumina-
tione, Pro-
Scientiū.

huius laboribus compensando. Vita
Illuminatiuæ exercitia sunt, medi-
quibus solidæ virtutes compar-
tur, exequi, & in ijsdem fortiter
viriliter permanere, donec earum
habitus habeatur, quò facilius & sub-
uius exerceantur: aded vt qui, dum
in incipientium statu esset, iniurias
& contumelias non nisi difficillime
perfererat, iam easdem libenter re-
cipiat, amet, omniaq; aduersa ac
ac sereno animo perferat, & in
mundi procellas pacem & tranqui-
litem custodiat. Meditationes
hunc statum spectantes sunt de
& passione Christi & sanctorū,
beneficijs diuinis ac donis cœlesti-
bus. Dicitur autem Illuminatio, q
virtutes animæ sint lux, & vna cum
ipfis

DE ORAT. MENTALI. 435

ipsis magnam ipsa lucem & clarita-
tē recipiat. hinc & iusti filij lucis ap-
pellatur. nam, vt Deus per essentiam
lux est, & quidem infinita: vbi animā
iple a vitijs puram & virtutibus ex-
ornatam viderit, insigni quadam ra-
tione illi se communicat, copiosam
cōfert lucem, & dulcissima spiritus
sui vnctione illā omnia cognitu ne-
cessaria docet, quin & reliqua Ecce-
siaz Catholicæ media huc dirigit,
qualia sunt obedientia maiorū, san-
ctorum doctrina, sapientiū consilia,
& reliqua quæ suavis diuinæ proui-
dentiæ dispositio requirit. Viq̃ Vniti-
uæ exercitia sunt, magna in luce vir-
tutum & donorū spiritus sancti, quæ
in profectus sui statu seruus Dei sibi
comparauit, mundis animæ oculis
Dei diuinitatē, infinitam eius pul-
chritudinem, ac reliquas perfectio-
nes contemplari, præsertim incom-
prehensibile Dei esse, ac feruentissi-
mo eius amore penitus incēdi, crea-
ta omnia & seipsū transcendere, in-
tegrè & perfectè Deo se vnire, sua-
uissimo amoris affectu in ipsum se
trans-

1. Theff. 5.
1. Ioan. 1.
Greg. 1. 23.
mor. c. 13.
in 4.
Reg. c. 4.
II.

Vnitina,
Perfecto-
rum.

Phil 4.

transformare, & in ipso in pace illa
& tranquillitate pulcherrima, quæ
exuperat omnem sensum, requiescere. Hæ sunt tres viæ, triplici statui
quem diximus, correspondentes.

Duo circa hoc aduertenda sunt, primò, quòd quamuis hæc quæ diximus exercitia, præcipua, & meditationes cuique horum statui propriae maximè sint; non ita id tamen intelligendum quasi vnusquisque statui hæc exercitia & meditationes tantum & non alias habere debeat. constat enim, non modò incipientes, sed & proficientes & perfectos pœnitentias & asperitates vsurpare, quin & peccatorum grauitatem, mortem, & infernũ meditari posse. Quin & incipientes ac proficientes perfectiones diuinas contemplari, & suauem cum Deo vnionẽ procurare possunt; sed ideo hæc exercitia & meditationes distinguuntur, quo cuique statui attribuuntur ea quæ illi magis propria & necessaria sunt. Nam etsi pœnitentiæ vtilis & necessariæ sunt omnibus, incipientibus tamẽ quàm maximè,

DE ORAT. MENTALI. 437

ximè, quò & vitia pellant, & passio-
nes suas acriores mortificét. Et licet
peccatorum, mortis, inferniq; cõsi-
deratio omnibus omnino necessaria
sit, incipientibus tamen magis con-
venit, magisq; necessaria est. Et per-
fectionum diuinarum cõsideratio-
nes quamuis etiam ab incipientibus
& proficientibus exerceri queant,
propria tamen sunt perfectorũ, qui
ad perfectam cum Deo vnionem ap-
tiores & magis dispositi sunt.

Aduertendũ secundò, quod valde
ad propositum nostrum spectat, in
sancto hoc mysteriorũ vitæ & pas-
sionis Christi meditadorum exerci-
tio, reperiri, quidquid ad hosce tres
status spectat: quia è vitæ & passione
Dominica (vt suprà declarauimus)
dolor peccatorum, diuitiarũ, hono-
risq; contemptus, & passionũ mor-
tificatio, eruitur; quæ spectat ad sta-
tum incipientium. Trahitur etiam à
Christo omnium virtutũ exemplũ,
simul & media quibus comparatur;
quæ proficientium statui congruunt:
atq; inde ad perfectionũ diuinarum

Medita-
tio my-
steriorũ
vitæ ac
Passionis
Christi,
omni sta-
tui & vi-
tæ utilis.

438 FRANC. ARIAS CAP. XX.
contemplationē, quæ perfectorum
status est, ascenditur. Atque ita est
bonū & vtile sit, meditationes cui-
que statui maximè proprias interdū
assumere, at ijs qui vitæ & passioni
Christi exercitiū vsurpant, plerum-
que hoc minimè est opus: nā in hoc
reperiunt omnia. Et sanè cōuenient
admodum est, quòd, quandoquidem
ita sacratissimam hanc humanitatem
Deus honorauit, illam diuinæ suæ
personæ uniēdo, & velut instrumē-
tum, ad bonum nostrum operā dum
vsurpando, nos quoq; vicissim eam
honoremus, & pro viribus veneremur,
omne nostrum bonum per eam
quærendo, ea semper vtendo, vt est
horum mysteriorum consideratio-
ne omnes sanctos affectus, nobis ne-
cessarios & vtilēs eliciamus, idque
ab eo tēpore quo primū Deo ser-
uire cœpimus, donec vitam in eius
gratia absoluaemus, & morte mor-
tua ad gloriam eius transi-
eamus,

*De examine post orationem instituen-
do, de horum documentorum spiri-
tualium vsu, deque recurſu ad pa-
nem spiritualem.*

ORATIONE tempore debito
peracta, expediens fuerit, ser-
uum Dei ad se conuerti, &
orationis successum examinare. Vi-
deat, an iuxta documēta à nobis hic
tradita, aliqua fuerit in re negligē-
tia, an materiam meditandam bene
disposuerit, an eius defectu aliquod
in principio tēpus perdidit, an va-
nis cogitationibus locum dederit, à
somno vinci se sinerit, superfluos
intellectus discursus habuerit, in o-
ratione iners & remissus fuerit, af-
fectus exercere voluntatis neglexe-
rit, debitam humilitatē in oratione
adhibuerit, ea puritate intentionis
qua oportuit ad eam accesserit, ma-
gis propriam consolationem, quàm
Dei beneplacitum sectando: Aliqui Nō, quā
do sit.
interim dum orationi vacant, ipsam
examinare cōtendunt, & reflectētes

Examina-
da oratio
quando
finita est.

excutiunt an debitè orent, an attentè sint, an affectus habeant, de què peccatis doleant, an admirètur & amet. sed his similibusq; dum intendunt, distrahuntur, & orationis filum abruptū amittunt. Atq; vt qui harmoniam optimè temperatam & còcordem audit, si inter audièdum examinare secū voluerit, num cātores artis regulas seruent, an verò in easdè impingāt, ipsius gustū & suauitatem amittit: ita qui inter orandum ad se reflectūtur, respiciètes an rite orēt, quos affectus habeant, an bonæ orationis seruent regulas, orationis attentionem & gustum amittunt. Propterea interim dū quis orat, hocce examen eum peragere, hancque reflexionem quam diximus facere, minimè par est, sed diligenter attendere ad ea quæ meditatur. Quantò autem attētior fuerit eis quæ contēplatur, & quantò intellectum quietiorem & magis suspēsū habuerit, voluntatemque inflammatoriè, tantò minus aduertet ad ea quæ agit. Hinc S. Antonius, referēte Cassiano, aiebat, nō est per-

Simile.

*Collat 9.
c. 13.*

p. XXI.
n attent
eque pec
& amēt.
rendunt,
filum ab
i harmo
& cōcor
n exami
tores ar
o in eadē
auitatem
lum ad se
rite orēt,
onā ora
ionis at
unt. Pro
t, hocce
acque re
cere, mi
attēder
d autem
eplatur
orem
olunt
d minus
ic. At
ebat, nō
est per-

DE ORAT. MENTALI. 441

est perfecta oratio, in qua seruus Dei intelligit quæ orat. Id est, quando oratio fuerit vti debet, is qui orat, ad eò attentus est & suspensus ad ea quæ orat aut contēplatur, vt nō reflectatur videns quid oret, aut cōtemplatur. Quapropter vt hoc incōueniens fugiatur, inter orandum hoc examen nō instituat, sed, vt dixi, in finem orationis cōijciatur. Si quis dederit benè successisse, & fructum inde aliquem collectū, à Deo datum agnoscat, & hoc nomine gratias agat, se hac gratia indignum cōfitens, & pluribus Deo idcirco nominibus deuinctum: si quid autem peccatum sit, sua id accidisse negligētia agnoscat, & erubescēs veniam petat, deinceps emendationem promittens.

Notandum etiam, quòd quamuis in hocce breui de oratione mentali compēdio, vt in alijs de hac materia libris fieri solet, ordinē & regulas ad benè orādum, & insignem inde fructum colligēdum dederimus, si tamen contingat, aliquem dum ad orādum se componit, huius ordinis

T 5 obli-

obliuisci, aut aliqua ratione has-
regulas & documēta transgredi, verbi
gratia preparatiōē omittendo, nec
initio orationis se humiliando, nec
gratiam petēdo, vti faciendum sub-
simus, non propterea turbari debent
aut angī. Docem⁹ enim id quod me-
lius & vtilius: & plerumque facerē
hæc solitus, licet interdū in aliquo-
bus erret, non propterea orationis
fructum amitter. Neque enim De-
liberalitas hisce alligata est regulis
sed si homo simpliciter & sincerē
cum desiderio benè faciendi procedat,
etsi aliquorum obliuiscatur, non
propterea diuina illum gratia vtili-
tate desinet; his tamen non obsta-
tibus par est, vt homo quantum
ex parte sua, semper quod melius &
vtilius sectetur.

*Præter li-
bros spi-
rituales,
habēdus
& magi-
ster.* Quin etiam Dei seruo impri-
vtilē, vt aliquem magistrum spiri-
tualem, tam in hoc orationis enu-
citio quàm in reliquis vite Christi-
næ rebus cōsulat. Nam etsi libri
de re agentes vtilissimi sint, & in-
signem in omnibus lucem adferant,
nou

DE ORAT. MENTALI. 443

non tamen omnes eorundem capaci-
ces sunt ad intelligendum omnia,
singula que suis locis & pro subiecti
dispositione applicanda. Propterea
vile fuerit, præter libros habere vi-
vum aliquem magistrum & patrem
spiritualem, qui in omnibus diri-
gat, cui credas quem sequaris, illius
consilia ac documenta velut à Deo
data accipiendo. Nam, vt egregiè
Vincentius Ferrerius ait, certissi-
mum est, hominem, patrem haben-
do spiritualem, quem sequatur &
obediat in omnibus, tam parvis
quam magnis, brevius & facilius ad
virtutis perfectionem pertingere,
quam summo cum ingenio, intel-
lectus acumine, librorum, in quibus
totum virtutum ædificium perdi-
scat, lectione. Quibus ille verbis
ostendit quanti referat documenta
consiliaque patris spiritualis sequi,
& maioribus obedire. de quo ià ali-
bi nonnulla diximus, & post dice-
mus. Ad consequendum autem fi-
nem, quem sancto hoc diuinorum
mysteriorum exercitio intendimus,

scili-

*Tract. de
vita spi-
rit. cap. de
obed.*
*In tract.
de imit.
Virgin. c.
33. & 34.
& hoc
tractat.*

444 FRAN. ARIAS CAP. XXI.
p 1. c. 2. *in appen- dice de bono sa- cramen- torum vsu c. 11.* scilicet ad benè meditandum, & il- lius adminiculo perfectâ cum Deo vnionem, quæ perfecta fit caritate, obtinendam, præter media quæ sug- gessimus, vtilia etiam futura sunt temperantia in victu, potu, somno, exercitia pœnitentiæ, deliciarum superfluarum & curiositatum fuga, omnium passionum victoria, humi- litatis & omnium virtutum orna- tus, quorum non pauca in alijs tra- ctatibus declarauimus, reliqua au- tem, quæ ad materiæ huius comple- mentum requiruntur, in alio de mortificatione tractatu, Dei gratia, ape- riemus.

F I N I S.